

**TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN EĞİTİM
HARCAMALARINDAKİ ROLÜ VE ETKİLERİ**

**THE ROLE AND EFFECT OF LOCAL ADMINISTRATIONS
ON THE EDUCATIONAL SPENDING IN TURKEY**

Fuat UZUN

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
Bilim Dalı İçin Öngördüğü

Doktora Tezi

olarak hazırlanmıştır.

2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,
Fuat UZUN'un hazırladığı "T¼rkiye'de Yerel Y¼netimlerin Eğitim Harcamalarındaki Rol¼ ve Etkileri" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Y¼netimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'nda Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Temel ÇALIK

¼ye (Danışman) Prof. Dr. şefika şule ERÇETİN

¼ye Prof. Dr. Y¼ksel KAVAK

¼ye Doç. Dr. Mehmet YILMAZ

¼ye Yrd. Doç. Dr. Didem KOşAR

ONAY

Bu tez Hacettepe ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-¼đretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından /...../..... tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca/...../..... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Berrin AKMAN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN EĞİTİM HARCAMALARINDAKİ ROLÜ VE ETKİLERİ

Fuat UZUN

ÖZ

Günümüzde, dünyayı hızla saran küreselleşmenin de etkisiyle, teknoloji, sosyal ve ekonomi alanlarında görülen hızlı gelişim ve değişim; ülkeler, örgütler, kurum ve kuruluşlar ile bunların yönetimlerini daha önce hiç karşılaşmadıkları yeni durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu gelişim ve değişim ile artan nüfusun getirdiği yeni toplumsal gereksinimler; özellikle ülkelerdeki tüm sistemleri merkezi olarak yönetmeye devam etmek isteyen yönetimlerin işini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle; merkezi yönetimler, görev ve sorumluluklarının tamamını veya bir bölümünü yerel yönetimlere aktarmak zorunda kalmışlardır. Böylece; toplumun gereksinimlerine daha kısa sürede ve daha ekonomik olarak yanıt verebilmek, talepleri süratle karşılayabilmek, kamu hizmetlerinde kaliteyi artırabilmek olanağı ortaya çıkmıştır.

Bu değişim, yerel yönetimlere daha iyi organize olma ve uzmanlaşma olanağını da sağlamıştır. Bu uzmanlaşma; yerel yönetimlerin, sosyal ve ekonomik alanlardaki değişimlere süratle ayak uydurabilmesini sağlamanın yanında, toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında merkezi yönetimlerin önemli bir aracı haline gelmiştir. Yerel yönetimlerin temel görevlerine bakıldığında; bu birimlerin, halkın gereksinimlerini etkin ve verimli olarak karşılamak üzere yerel halk tarafından, kendi bünyesinden seçilen vatandaşlarca yönetilen siyasal, toplumsal ve yönetsel kuruluşlar olduğu görülmektedir.

Genel tanımıyla yerelleşme; kamusal faaliyetlere ilişkin merkezi yönetimin yetki ve sorumluluklarının tamamının veya bir kısmının yerel yönetimlere, özerk kurumlara ve/veya özel sektöre devredilmesidir. Yerelleşme, aynı politikaların değişik yörelere uygulanmasındaki sorunları ortadan kaldırdığı gibi, bölgeye özel çözümler üretilmesine de katkı sağlamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yerelleşme politikaları, diğer sektörlerde olduğu gibi eğitim alanında da gittikçe artan bir yoğunlukta uygulanmaya başlamıştır. Böylece; eğitim alanında, yerinden yönetim, yerel yönetimler ve/veya okul yönetimlerini ön plana çıkaran ve merkezi

yönetimin eğitimle ilgili görev, yetki ve sorumluluklarını yerel yönetimlere devreden modeller geliştirilmeye başlanmıştır. Böylece; açık sistem olan okulların eğitimine doğrudan etki eden “çevre”nin de sisteme daha fazla katkı vermesi sağlanmıştır.

Bu uygulamalar; okul yönetimine, finansman desteğine, programlara, öğrencilere ilişkin politikalara, çalışanlarla ilgili kararlarda yetki ve sorumluluklara toplumun da ortak olmasını sağlamıştır. Türkiye’de yerel yönetimler (belediyeler ve il özel idareleri) bütçeleri oranında, sorumlu olduğu sınırlar içerisinde eğitim hizmetlerine ilişkin okul binalarının bakım ve onarımını, tesislerin yapılmasını, binaların okullara tahsisini, okul yapılacak alanlara arsaların tahsisini gerçekleştirmektedirler.

İl Özel İdareleri ayrıca, yasa gereği yıllık gelirlerinin % 20’sini eğitim hizmetine ilişkin yatırımlara harcamak zorundadırlar. 6360 Sayılı Yasa ile 30 Mart 2014 tarihinden itibaren; Büyükşehir belediye sayısının otuz olması ile her yıl bütçelerinin % 20’sini eğitim hizmetlerine ilişkin yatırımlara harcamakla yükümlü il özel idarelerinin büyükşehir olan illerde tüzel kişiliğine son verilmesi neticesinde, bu illerde eğitime yapılan harcamalarda önemli miktarda azalma gerçekleşmiştir.

Bu araştırmanın amacı; yerel yönetimlerin eğitim konusundaki görev ve sorumluluklarının değerlendirilmesi ve eğitim hizmetlerine yaptıkları katkının nitelik ve niceliği ile il özel idarelerinin kaldırıldığı illerde, bu kuruluşlar tarafından eğitime sağlanan katkının nasıl karşılanacağını ortaya koymaktır.

Betimsel olan bu araştırmada veriler; alanyazın taraması, ulusal ve uluslararası alanda konuya ilişkin yapılan araştırmalar, raporlar, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) eğitim istatistikleri, il özel idareleri ve belediyelerin eğitime ilişkin yaptıkları harcamalara ilişkin resmi belgelerden toplanmıştır. Verilerin analizi için; tema esaslı veri grupları oluşturulmuş, gruplanan veriler tablolar haline getirilmiş, böylece analizin kolaylaştırılması esas alınmıştır.

Araştırmada; gelişmiş ülkelerin eğitimde yerelleşme konusundaki politikaları ve uygulama sonuçları da incelenerek, Türkiye’deki sistemin iyileştirilmesine ilişkin önerilerde, bu ülkelerin deneyimlerinden yararlanılması esas alınmıştır.

Araştırma sonucunda öneriler, araştırmaya yönelik öneriler ve uygulamaya yönelik öneriler olarak iki grupta toplanmıştır. Bu önerilerde; öncelikle eğitimde yerelleşme konusunda Dünya Bankası tarafından geliştirilen modellerin, Türkiye’nin mevcut politik hassasiyetlerinin de dikkate alınarak, ne ölçüde uygulanabileceği ele

alınmıştır. İl özel idareleri kaldırılan büyükşehirlerde, bu kurumların eğitime sağladığı hizmetlerin büyükşehir belediyeleri tarafından nasıl yerine getirilebileceği, finansman konusunda meydana gelen boşluğun nasıl giderilebileceğine ilişkin düzenlemeler yer almıştır.

Çalışmada, ayrıca; gelişmiş ülkelerdeki örnekler ve 1990'lı yıllardan beri Türkiye'de süregelen eğitimde yerelleşme çalışmaları dikkate alınarak, örgün eğitim, mesleki ve teknik eğitim ve yaygın eğitimde yerel yönetimlerin rolleri de ele alınmış ve bu konularda verilebilecek yetki ve sorumluluklar da önerilerde yer almıştır. Bu kapsamda; örgün eğitim kurumlarının tüm altyapı hizmetleri ile bakım ve onarımı konusunun yerel yönetimlere devri önerilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimle, yaygın eğitim hizmetinin ise yerel yönetimlerin sorumluluğunda olması, yerel paydaşlarında bu sisteme katkı sağlaması öngörülmüştür.

MEB'in ise, idari görevlerini alt kademelere devrederek ve merkezdeki personel sayısını azaltarak, yerel yönetimlerin eğitime ilişkin çalışmalarını etkin şekilde denetleyecek bir yapıya kavuşturulması önerilmiştir.

Anahtar sözcükler: Yerelleşme, Yerel Yönetimler, İl Özel İdareleri, Eğitim Harcamaları, 6360 Sayılı Yasa.

Danışman: Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı.

THE ROLE AND EFFECT OF LOCAL ADMINISTRATIONS ON THE EDUCATIONAL SPENDING IN TURKEY

Fuat UZUN

ABSTRACT

Recently, countries, organizations, institutions and their management are faced with new situations they had never encountered before because of the rapid changes and development in technology, social, and economic areas and the influence of globalization. This development and changes and new social needs coming with growing population make difficult the countries' administrations want to continue to manage all systems in centralized manner. Therefore; central governments have ben forced to handover all or a portion of their duties and responsibilities to local governments. Thus; it has been possible to have opportunity to respond society's need more quickly and more economically, to meet the demands, and to improve the quality of public services.

This change provides the opportunity to be better organized and specialized for local governments. This specialization has become an important tool of the central governments in meeting the social needs, as well as providing to keep pace with rapid changes in the economic field by local governments. Given the fundamental role of local authorities as political, social, and economical structures; these units can be seen to meet local people's needs as effectively and efficiently, elected and managed by the local citizens

The general definition of decentralization is transferring the authority and responsibilities related with public services and activities of the central government to local governments, to autonomous institutions, and to the private sector. Decentralization doesn't only solve the problems of implementation of the same policy in different regions but contributes to the production of customized solutions as well. Decentralization policies in developed and developing countries have also began to be implemented in education sector increasingly density as in other sectors.

In this way; the models have been developed in education field, such as decentralization, to bring front the local government and/or the school

administration, the handover central government's missions, power, and responsibilities to local governments. Thus, it has also ensured "environment" direct impact on the education system in school that is described as "open system".

These applications ensure contributions of community to the authority and responsibility on school management, financial support, programs and policies relating to decisions on students and concerning about the employees. Local governments in Turkey (municipalities and special provincial administrations) have been realized the maintenance and to repair of school buildings related with education, building the facilities, allocation buildings to the schools, land the field to built school in the limitation of their budgets and area of responsibilities.

The special provincial administrations are responsible for spending 20 % of their annual budget for educational service investments according to law. According to law, number 6360, the metropolitan municipalities have been increased to 30 and special provincial administrations of these cities, that were responsible for educational service's investments about 20 % of their annual budget, were closed as of March 30, 2014. After then, the educational spending of these cities have been significantly reduced.

The aim of this study is find the way to meet the educational contribution of the metropolitans' special provincial administrations, that had duties and contributions of quality and quantity of education and made educational investments, were abolished.

This research is descriptive and data were collected via literature review, from the research conducted on the subject at national and international level, reports, Ministry of Education (MoE) statistics, official documents related to expenditures incurred on training of special provincial administrations and municipalities. For the analysis of data, theme - based data sets have been created the data were grouped into tables, thus facilitating the analysis is based.

In this study; it was examined the education policies and practices of developed countries on educational decentralization and handled some proposals to improve the education system in Turkey.

As a result of study, the recommendations are divided into two groups as for "applications" and "research". In these proposals; the model first developed by the

World Bank on educational decentralization is taken into consideration to specified the application level in Turkey's education system while taking care of Turkey's existing political sensitivity. The arrangements are set up about educational services and financial contributions of abolished special provincial administrations in metropolitan cities and tried to be specified how can be fulfilled the services provided by these institutions to educational sector.

The study also covers the proposals about local governments' roles and decentralization in Turkey's formal education, vocational and technical education, informal education systems by consideration of developed countries' experience that have been developed in during their educational reforms since 1990's. In this context, it has been proposed handing over the maintenance and repair issues and all the infrastructure services of formal educational institutions to local governments.

It is anticipated to be given the responsibilities of vocational and technical education and informal education services to local governments and it is intended the contribution of local stakeholders to the system.

It is intended to be downsized of MoE's central personnel structure and handing over some bureaucratic and administration duties to local units by saving personnel and restructured the MoE to be effective in supervising of education system.

Keywords: Decentralization, local administrations, private provincial administrations, education spending, law number 6360.

Advisor: Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN, Ph.D., Hacettepe University, Department of Educational Sciences, Division of Education Management, Supervising, Planning and Economics.

ETİK BEYANNAMESİ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İmza

Fuat UZUN

TEŞEKKÜR

Öncelikle, doktora eğitimim boyunca benden hiçbir konuda desteğini esirgememiş olan, bundan sonra da beraber çalışmaktan onur duyacağım tez danışmanım sayın Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Fikir, eleştiri ve teşvikleriyle yolumu aydınlatmış hocalarım sayın Prof. Dr. Yüksel KAVAK, Prof. Dr. Temel ÇALIK, Doç. Dr. Mehmet YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Didem KOŞAR'a ve adını anamadığım değerli hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, beni doktora yapma konusunda cesaretlendiren Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri sayın Hayrettin GÜNGÖR'e de bu vesileyle şükranlarımı ifade etmek isterim.

İş yaşamı ile beraber yürüttüğüm 5 yıllık doktora eğitimim süresince bana her konuda yardımcı olmuş ve bu zorlu sürecin tüm sıkıntılarına benimle birlikte göğüs germiş sevgili eşim Funda UZUN'a, güzel kızım Fulya Naz'a ve tez döneminde dünyaya gelişiyle hayatımızı renklendiren oğlum Furkan Suat'a teşekkür ediyorum. Bu sonsuz destek, sevgi ve hoşgörü olmadan başarmam asla mümkün olamazdı. İyi varsınız.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	vi
ETİK BEYANNAMESİ	ix
TEŞEKKÜR.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Kuramsal ve Yasal Temeli	1
1.1.1. Eğitimin Kamusal Niteliği ve Kamu Harcamaları İçindeki Yeri	1
1.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Hukuki Durumu ve Eğitimdeki Rolüne İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	3
1.2. Problem Durumu	6
1.3. Problem Cümlesi:	13
1.3.1. Alt Problemler:.....	13
1.4. Araştırmanın Önemi:	13
1.5. Tanımlar:	14
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	19
2.1. Yerel Yönetimlerin Eğitimdeki Rolüne İlişkin Olarak Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	19
2.2. Yerel Yönetimlerin Eğitimdeki Rolüne İlişkin Olarak Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	21
3. YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	39
3.2. Evren ve Örneklem.....	39
3.3. Verilerin Toplanması.....	39
3.4. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi.....	40

4. BULGULAR VE TARTIŞMA	41
4.1. Gelişmiş Ülkelerde Yerel Yönetimlerin Eğitimle İlgili Rolü ve Eğitime Kaynak Aktarma Yöntemine İlişkin Bulgular	41
4.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Eğitimle İlgili Rolü ve Eğitime Kaynak Aktarılmasına İlişkin Bulgular	61
4.3. Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Eğitimdeki Rolü ve Eğitime Kaynak Aktarma Yöntemine İlişkin Değerlendirme.....	87
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	97
5.1. Sonuçlar	97
5.2. Öneriler.....	104
5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler.....	104
5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler	105
KAYNAKÇA.....	107
EKLER DİZİNİ	112
EK 1. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU.....	113
EK 2. ÇİZELGELER	127
EK 3. ŞEKİLLER	132
EK 4. ORJİNALLİK RAPORU.....	133
ÖZGEÇMİŞ	134

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1: Eğitim Finansman Yaklaşımlarının Gerekçeleri ve Sınırlılıkları	9
Çizelge 2: İncelenen Ülkelerde Eğitime Tahsis Edilen Finansmanda Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Payları (2008).56	
Çizelge 3: Türkiye, İngiltere ve Finlandiya'daki Eğitim Sistemi İçinde Merkezi Yönetimin Ağırlığı.....	63
Çizelge 4: Türkiye, İngiltere ve Finlandiya'da Eğitim Sistemi İçinde Okul Yönetiminin Ağırlığı.....	64
Çizelge 5: MEB'nin Dönemler İtibariyle Okul, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Sayıları	65
Çizelge 6: Türkiye'de Okullaşma Oranları	67
Çizelge 7: Türkiye'de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (2006-2013).....	67
Çizelge 8: İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesi İle Karşılaştırılması (2005-2012)	72
Çizelge 9: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Durumu (2006) (Büyükşehir Bazında).....	75
Çizelge 10: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2007-2009) (Büyükşehir Bazında).....	77
Çizelge 11: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2010-2012) (Büyükşehir Bazında).....	78
Çizelge 12: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2006) (Büyükşehir Bazında).....	81
Çizelge 13: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2007-2010) (Büyükşehir Bazında).	83
Çizelge 14: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2010-2012) (Büyükşehir Bazında).	84

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (1995, 2000, 2008 Yılları)	54
Şekil 2: OECD Ülkelerinde Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Tarafından Eğitime Tahsis Edilen Kaynaklar (2008).....	58
Şekil 3: OECD Ülkelerinde Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Tarafından Eğitime Tahsis Edilen Finansmandaki Değişim Oranları (2008).....	59
Şekil 4: Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (2007:2014).....	68
Şekil 5: Türkiye’de Öğrenci Başına yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2006:2013).....	69
Şekil 6: Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğrenci Başına Eğitim Harcamaları (2010).....	70
Şekil 7: MEB Bütçesinin GSYH ve Konsolide Bütçe Yatırımlarına Oranı (2005-2012).....	71
Şekil 8: İl Özel İdareleri Eğitim Bütçesi İle MEB Bütçesinin Karşılaştırılması (2005-2012).....	73
Şekil 9: İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesi İle Karşılaştırılması (2005-2012).....	74

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- ARGE** : Araştırma ve Geliştirme
- DPT** : Devlet Planlama Teşkilatı
- GSYH** : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- İSMEK** : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
- İŞKUR** : Türkiye İş Kurumu
- KOSGEB** : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
- LEA** : Local Education Agency (Yerel Eğitim Kurulu)
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- MoE** : Ministry of Education
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- T. C.** : Türkiye Cumhuriyeti
- OECD** : Organization for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
- PISA** : Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)
- TEPAV** : Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Kuramsal ve Yasal Temeli

1.1.1. Eğitimin Kamusal Niteliği ve Kamu Harcamaları İçindeki Yeri

1.1.1.1. Eğitimin Kamusal Niteliği

Kamu ekonomisi tarafından üretilen mal ve hizmetler kamusal mallar olarak isimlendirilmektedir. Eğitim hizmetinin kamusal mal olmasına ilişkin niteliklerinin ortaya konulabilmesi için, öncelikle kamusal malların temel özelliklerinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda; eğitim hizmetinin kamusal niteliği, tam kamusal mallar, erdemli mallar ve dışsal ekonomiler bağlamında değerlendirilmelidir (Yardımcıoğlu, 2012).

1.1.1.2. Tam ve Yarı Kamusal Mal ve Hizmet Olarak Eğitim

Tam kamusal mal ve hizmetlerin en belirgin özelliği, toplumsal nitelikte olması ve yararının birimlere bölünememesidir. Bu nedenle; tam kamusal malların bireylere sağladığı yararın topluma sağladığı yarardan ayırt edilerek ölçülmesi ve fiyat mekanizması yoluyla bedelinin yararlananlara ödettirilmesi ve sadece bedelini ödeyenlere bu hizmetin sunulması olanaksızdır.

Tam kamusal mal ve hizmetlerin diğer bir özelliği de, yararından kimsenin mahrum bırakılmamasıdır. Bu mal ve hizmetlerin sunumunda kişiler dışlanamayacağı gibi, bireyler arasında tüketimde rekabet olması da söz konusu değildir. Dolayısıyla bu mal ve hizmetlerden yararlanan bireyler, diğerlerinin bu mal ve hizmetlerden yararlanmasına engel olmamaktadır. Bu mal ve hizmetlerin pazarlanmaları da olası değildir (Nadaroğlu, 1998; Akt: Ateş, 2013).

Tüketiciler, piyasadaki mal ve hizmetlerden yararlanmakta veya yararlanmamakta özgür olmalarına karşın, tam kamusal olan mal ve hizmetlerde arzı düzenleyen devlet zorunluluk getirebilmektedir. Bu mal ve hizmetlerin sağladığı marjinal sosyal yarar, marjinal özel yararından daha yüksek olduğundan üretim ve tüketimlerinde devletin müdahalesi söz konusu olabilmektedir. İlköğretim ve ortaöğretimin zorunlu olması buna bir örnektir (Nadaroğlu, 1998; Akt: Ateş, 2013).

Yarı kamusal olan mal ve hizmetlerse; ilk bakışta tam kamusal nitelikte mal ve hizmet gibi görünmelerine karşın, yararlarının birimlere bölünebilmesi,

pazarlanabilme olanağı ve fiyat yoluyla tüketicilere sunulmaları olasıdır (Nadaroğlu, 1998). Bu özellikleri nedeniyle, yarı kamusal mal ve hizmetlerin yararından bedel ödemeyenleri dışlamak söz konusu olabilmektedir (Pehlivan, 2001). Bu mal ve hizmetlerde, yararlananlar arasında tüketimde rekabet söz konusu olup, en temel özelliği, yararlananlar için olan doğrudan yararının yanında, topluma olan marjinal yararları, yani ek yararının da olmasıdır (Akdoğan 2008).

Bu nedenle; yarı kamusal mal ve hizmetler pazarlanabildikleri halde, özel mal ve hizmetlerde olduğu gibi tümüyle piyasaya bırakılmadan, kamu ekonomisi tarafından ortaklaşa veya birlikte üretilmektedir (Pehlivan, 2001; Akt: Ateş, 2013).

Yarı kamusal mal ve hizmetlerinin "dışsal yararları", kamunun da bu hizmetlerin üretimi ve sunulmasında rol almasına neden olmaktadır. Eğitim ve sağlık gibi hizmetler yarı kamusal mal ve hizmetlere örnek gösterilebilir. Mc Mahon (2004; Akt: Ateş, 2013) eğitimi, dışsal sosyal yararları yönüyle kamusal mal, bireylere sağladığı özel yararlar nedeniyle de özel mal olarak nitelendirmektedir.

Örgün eğitim hizmetinin; okul öncesi eğitim, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim olarak dört kademeye ayrılabilmesi, hem yararlarının birimlere bölünebilmesi, hem de istenildiğinde yararından bazı bireylerin dışlanabilmesi özelliği nedeniyle, bu hizmetin yarı kamusal mal ve hizmetler kapsamında olduğu söylenebilir.

Benson (1987; Akt: Ateş, 2013), eğitimin bütün ülkelerde hem kamu hem de özel sektör tarafından sunulan bir hizmet olması nedeniyle tam kamusal bir mal ve hizmet olmadığını vurgulamakta, eğitim hizmetinin ekonomik kalkınma ve gelir dağılımı üzerindeki etkisi ve hizmet alanının geniş olmasının bir sonucu olarak finansmanının karmaşık olması, kamu ve özel sektör tarafından sunulabilmesi nedenleriyle yarı kamusal bir mal olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Şener (1996; Akt: Ateş, 2013)'e göre; eğitim kademelerinin sosyal ve özel yararları, bu hizmetin tam kamusal ve yarı kamusal mal olarak değerlendirilmesini etkilemektedir. Temel eğitim hizmetinin sosyal yararı özel yararından daha fazla olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık, temel eğitim sonrası alınan eğitim süresinde eğitim hizmetinin özel yararları ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle yükseköğretim, özel yararı daha fazla olan bir tür karma mal olarak

değerlendirilebilmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin özel yararının daha fazla olarak görülmesine karşın, bu özellik yine de kamusal özelliklerini ortadan kaldırmamakta, kalkınma planlarının ve ekonominin gereksinim duyduğu nitelik ve nicelikteki insan gücünün yetiştirilmesi devletin temel görevleri arasında yer almaktadır. Mesleki ve teknik eğitim için bulunan yeni üretim teknikleri, finansman kaynağı kullanımında tasarruf sağladığından, aynı zamanda sosyal yarar da sağlamaktadır.

1.1.1.3. Eğitimin Kamu Harcamaları İçerisindeki Yeri

Toplumsal gereksinimlerin karşılanması devletin temel görevlerindedir. Devletin bu gereksinimleri karşılamak için gerçekleştirdiği hizmetler kamu hizmeti olarak anılmaktadır. İnsanların toplum olarak yaşamalarından doğan gereksinimlerini karşılamak amacıyla, devletin yaptığı harcamalar, kamu harcamaları olarak isimlendirilmektedir (Akdoğan, 2008; Akt: Ateş, 2013).

Kamunun yaptığı harcamalar, farklı ölçütlere göre sınıflandırılabilir. En yaygın sınıflandırma idari ve fonksiyonel sınıflandırma ile ekonomik sınıflandırmadır. Eğitim harcamaları da bu sınıflandırma esas alınarak değerlendirilebilir ve idari ve fonksiyonel sınıflandırmanın içine dahil edilebilir. Eğitim sisteminin, bütün toplumsal sistemlere insangücü yetiştirmesi nedeniyle, kamu harcamaları içindeki büyük payını muhafaza etmeye devam edeceği değerlendirilmektedir.

1.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Hukuki Durumu ve Eğitimdeki Rolüne İlişkin Yasal Düzenlemeler

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası eğitimi “örgün ve yaygın eğitim” olmak üzere iki bölüme ayırmakta, örgün eğitimi okul çatısı altında verilen eğitim olarak nitelendirmekte; yaygın eğitimi “örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümü” olarak açıklamaktadır. Yasadaki bu genel açıklamaya bakıldığında yaygın eğitim, örgün eğitim dışındaki bütün eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerinin tümüdür.

Milli Eğitim Temel Yasası’nda, özellikle yerel yönetimler tarafından sunulan mesleki yaygın eğitimin kim tarafından sunulacağından söz edilmemekte, ancak eğitim sisteminde yeri olduğu vurgulanmaktadır. Mesleki yaygın eğitim konusunda yerel yönetimlere olanak sağlayan yasal düzenlemelerden birisi de; MEB

tarafından Şubat 2001'de 2521 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan düzenlemedir. Tebliğde, "kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, vakıflar, dernekler ve meslek odaları tarafından, Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde ücretsiz olarak açılacak yaygın eğitim amaçlı kurslar yönergesi" yayınlanmıştır.

Yönergede; "özel öğretim kurumları mevzuatı dışında kalan ve kuruluş maksatlarında; yaygın eğitim amaçlı faaliyette bulunabileceklerine ilişkin görev, yetki, sorumluluk ve uzmanlığı bulunan kamu kurum ve kuruluşları, belediye, vakıf, dernek ve meslek odaları tarafından ücretsiz olarak açılacak kursların açılış ve işleyişlerine ilişkin esaslar" düzenlenmiştir. Yerel yönetimlere ve bu kapsamda yerel yönetimlerin en önemli unsuru olan belediyelere, "3797 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Yasa ve Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği"nde yer verilmiştir (Eser, 2010).

İl özel idareleri, il coğrafyasının tümünde çalışmalar yapan önemli yerel yönetim birimlerinden biridir. Belediyelerle ve köyler tarafından yürütülen faaliyetler, sınırları belirlenmiş bir alandayken, il özel idaresi hizmetlerini, yerleşim alanı içinde veya dışında kalan ve il sınırları içinde yer alan bütün alanı kapsar. Bu nedenle il özel idareleri, merkezi yönetim ile diğer yerel yönetim birimleri arasında, yerel düzeyde müşterek hizmetleri yürüten bir yerel yönetim birimidir.

İl özel idaresi, görevleri yasayla belirlenmiş tüzel kişiliği olan bir kurumdur ve ile ait malları ve gelirleri; il çıkarlarına uygun olarak yönetir ve gözetir. İl özel idaresi vasıtasıyla yerel halk il yönetimine katılım sağlar. Bu durumuyula il özel idaresi yerel yönetim birimi niteliğine sahiptir.

"5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasası"na göre il özel idareleri, eğitim hizmetleri olarak; yetiştirme yurtları kurmak ve işletmek, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına arsa teminiyle, bina yapımı, bakım ve onarım ile diğer gereksinimlerinin karşılanmasında görevli ve yetkilidir.

Bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşları; eğitim yatırımlarına ilişkin olarak kendi bütçelerinde bulunan kaynakları il özel idarelerine aktararak hizmetleri gerçekleştirebilirler. Kaynak aktarılması, ilgili bakan tarafından onaylanarak yapılır ve bu kaynaklar bütçe ile belirlenen amacı dışında kullanılamaz (Gürbey, 2012).

İl özel idareleri, yasayla kendilerine verilen görevler kapsamında, yaygın mesleki eğitime yönelik çalışmalar da yapmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışmalara, "İstanbul İl Özel İdaresi" tarafından; "İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü" ve İŞKUR ile birlikte yürütülen "Mesleki ve Teknik Eğitim Kursları Projesi" verilebilir. Projenin tanımında; bilgi toplumunun gerekleri ve çağdaş şehircilik bilinci ve sosyal sorumluluk anlayışının gereği olarak insan gücüne yatırım yapılması esas alınmış, ilkokul ve daha ileri düzeyde örgün eğitim mezunlarına, bilgi çağının gereği olan değişim ve gelişime uygun bir anlayışla, nitelikli ve gerekli mesleki donanıma sahip ara elaman yetiştirilmesi ve mesleki formasyon kazandırılması hedeflenmiştir. Böylece, projede temel amaç olarak; bilgi toplumunu oluşturmak ve çağın gereklerine uygun olarak yetiştirilmiş nitelikli bireylerin yer aldığı toplum olgusu esas alınmıştır (Eser, 2010).

Belediyeler; diğer ülkelerde olduğu gibi, yerel yönetim birimi olarak sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik açılardan faaliyet gösteren kurumlardır. Türkiye'de belediyeler büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, ilçe belediyeleri ve belde belediyeleri olarak faaliyet göstermektedir. 5393 sayılı Belediye Yasası'nın 14. Maddesine göre, belediyeler, yerel düzeyde ve müşterek nitelikte olmak koşuluyla, eğitime ilişkin olarak, meslek ve beceri kazandırmak için gerekli çalışmaları yaparak; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerine katkı sağlarlar.

Belediyeler, aynı yasaya göre; orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile kamuya ait okul binaları inşa edebilir, mevcutların bakımı ve onarımlarını yapabilir, okullar için her türlü araç ve gereç ile malzemeyi sağlayabilir. Gerektiğinde, öğrencilere malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, 5393 sayılı Belediye Yasası'na göre, bu yasayla kurulan belediyeler, vatandaşlara mesleki yaygın eğitim hizmeti sunmak için yetkili ve sorumludur.

"5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası"nın 7. Maddesi, eğitim ve kültür hizmetleri ile yaygın mesleki eğitim hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri belirtmektedir. Yasaya göre; eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak, vatandaşlara yönelik olarak, her türlü kültür hizmetlerini yürütmek, geliştirmek ve bu amaca uygun tesisleri kurmak, sorumluluk alanında mesleki ve beceri kazandırmaya yönelik kursları açmak ve işletmek, bu eğitimlerin yürütülmesinde

yükseköğretim kurumları, mesleki ortaöğretim kurumları, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak büyükşehir belediyelerinin görevleri arasındadır.

Aynı yasa; ilçe belediyelerine de benzer yetki ve sorumluluklar vermiş, meslek kazandırma ve beceriye yönelik kursların açılması, eğitim kurumları ile kültürel tesislerin ve binaların yapımı, bakımı ve onarımı hizmetlerine vurgu yapmıştır.

“Büyükşehir Belediye Yasası”yla, büyükşehir belediyeleri; örgün eğitim alt yapı hizmetleri kapsamında; yeni binalar inşa etmek, mevcutların bakım ve onarımlarını yapmak gibi görevler üstlenmiştir.

6360 sayılı yasa ile; 30.03.2014 tarihinden geçerli olmak üzere; 14 ilde yeni büyükşehir belediyesi kurulmuş, 16 ilin büyükşehir belediyelerinin sınırları il sınırları ile aynı olacak şekilde düzenlenmiş ve bu 30 ildeki il özel idarelerinin tüzel kişiliğine son verilerek kaldırılmıştır. Bu illerde kaldırılan il özel idarelerinin, başta eğitim ve sağlık alanlarında olmak üzere gerçekleştirdikleri altyapı hizmetleri ve görevlerine ilişkin olarak, aynı yasada bir kurum belirlenmemiş, yalnızca genel bir hükümlerle; il özel idarelerine yapılan atıflar ilgili bakanlık ve taşra teşkilatları ile kurum ve kuruluşlara, valiliklere, hazineye, büyükşehir ve ilçe belediyelerince yapılır denmiştir.

İl özel idareleri tarafından bu illerde halen yürütülen projelerin takibi ve kaynak gereksiniminin karşılanabilmesi için, 6512 sayılı 2014 yılı Bütçe Yasası'na koyulan bir hükümlerle büyükşehir belediyelerine görev verilmiş, kapatılan il özel idarelerince öz kaynakları ile gerçekleştirilen eğitim ve sağlık amaçlı yatırım tutarlarının dörtte üçünden az olmamak üzere, her derecedeki Devlet okullarının inşaat, bakım ve onarımları ile sağlık yatırım projelerinin gerçekleştirilmesi için yatırım harcaması yaparlar hükmü getirilmiştir.

2014 yılı Bütçe Yasası'na konulan bu hüküm, 2015 yılı Bütçe Yasası'na konulmamıştır. Konuya köklü bir çözüm getirmek üzere, büyükşehir belediyesine ilişkin yasal mevzuatta henüz bir düzenleme yapılmamış olup, gelecek yıllarda bu sorunun nasıl bir yasal düzenlemeyle çözüleceği konusu henüz belirsizdir.

1.2. Problem Durumu

Günümüzde, dünyayı hızla saran küreselleşmenin de etkisiyle, teknoloji, sosyal ve ekonomi alanlarında görülen baş döndürücü gelişim ve değişim; ülkeler,

örgütler, kurum ve kuruluşlar ile bunların yönetimlerini daha önce hiç karşılaşmadıkları yeni olay ve durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu değişim ve gelişimlere ayak uydurup, yeni koşullara göre işlevlerine devam edebilmek için, ülkeler, örgütler, kurum ve kuruluşlar da değişmek, gelişmek, kendilerini yenilemek zorundadır.

Bu gelişim ve değişim ile artan nüfusun getirdiği yeni toplumsal gereksinimler; özellikle ülkelerdeki tüm sistemleri merkezi olarak yönetmeye devam etmek isteyen yönetimlerin işini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle; merkezi yönetimler, görev ve sorumluluklarının tamamını veya bir bölümünü yerel yönetimlere aktarmak zorunda kalmışlardır. Böylece; toplumun gereksinimlerine daha kısa sürede ve daha ekonomik olarak yanıt verebilmek, talepleri süratle karşılayabilmek, kamu hizmetlerinde kaliteyi artırabilmek olanağı ortaya çıkmıştır. Bu değişim, yerel yönetimlere daha iyi organize olma ve uzmanlaşma olanağını da sağlamıştır. Bu uzmanlaşma; yerel yönetimlerin, sosyal ve ekonomik alanlardaki değişimlere süratle ayak uydurabilmesini sağlamanın yanında, toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında merkezi yönetimlerin önemli bir aracı haline gelmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin büyük bir bölümünde; yerel yönetimler, belirli alanlarda ve derecelerde yerelleşme çalışmaları demokratik yönetimlerin ayrılmaz parçası haline gelmiştir.

Toplumdaki eğitim gereksinimi, yerel düzeyde daha etkin, daha verimli biçimde karşılanabilecek niteliktedir. Yerel yönetimler; sorumluluk alanlarındaki toplumun eğitim ve kültürel gereksinimlerini karşılamak amacıyla, değerleri ve gelenekleri yaşatmak ve geliştirmek işlevine sahip kuruluşlardır. Ayrıca, büyüklüklerine ve bütçe olanaklarına göre bazı farklılıklar olmakla beraber, yerel yönetimler, her düzeydeki örgün eğitim kurumlarına ilişkin sorumluluklarını, bölge halkının destek ve katkısını da sağlamak suretiyle daha nitelikli olarak karşılayabilmektedirler. Yerel nitelikteki eğitim sorunlarıyla ilgili en doğru, en yerinde kararları alabilecek durumda olan kuruluşların, yine oradaki yerel yönetimler olacağı kuşkusuzdur.

Kamu ekonomisi kuramına göre kamu hizmetleri 4 gruptan oluşmaktadır. Bunlar; Tam Kamusal, Yarı Kamusal, Özel ve Erdemli Hizmetler'dir. Yarı kamusal hizmetler devlet veya diğer kamu tüzel kişilerince üretilebilen, bölünebilir ve pazarlanabilir dolayısıyla gerektiğinde fiyatlandırılabilir nitelikler taşıyan hizmetlerdir (Söyler, 2009, Akt: Ateş, 2013).

Yarı kamusal hizmetin en önemli özelliği, yararlananlara doğrudan katkı sağlamanın yanında, toplumun diğer bireyelerine sağladığı marjinal sosyal yararların da olmasıdır. Bu sosyal yararlar alanyazında “dışsallıklar” olarak adlandırılmaktadır (Ekinci, 1999; Akt: Ateş, 2013).

Günümüzdeki ekonomi anlayışı, toplumların zorunlu temel gereksinimlerine yönelik kamusal mal ve hizmetlerin merkezi yönetimler tarafından karşılanması gerektiğini öne sürmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, yarı kamusal olan mal ve hizmetler ise; merkezi yönetimlerin gözetim ve kontrolünde olarak, özel sektör ve/veya yerel yönetimler tarafından da yürütülebilmektedir. Çoğu gelişmiş ülke bugün “tam kamusal” hizmetlerin dahi özelleştirilmesini gündeme getirmişken, nüfus artış hızı oldukça yüksek ve genç bir nüfusa sahip Türkiye'nin de bu akımın etkisinde kalarak, merkezi yönetim tarafından yürütülen bir kısım kamu hizmetlerinin yerel yönetimlere devrini değerlendirmesi uygun olacaktır (Birvural, 2013).

Yerel yönetimlerin temel görevlerine bakıldığında; bu birimlerin, halkın gereksinimlerini etkin ve verimli olarak karşılamak üzere yerel halk tarafından, kendi bünyesinden seçilen vatandaşlarca yönetilen siyasal, toplumsal ve yönetsel kuruluşlar olduğu görülmektedir. Genel tanımıyla yerelleşme; kamusal faaliyetlere ilişkin merkezi yönetimin yetki ve sorumluluklarının tamamı veya bir kısmının yerel yönetimlere, özerk kurumlara ve/veya özel sektöre devredilmesidir. Yerelleşme, aynı politikaların değişik yörelere uygulanmasındaki sorunları ortadan kaldırdığı gibi, bölgeye özel çözümler üretilmesine de katkı sağlamaktadır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yerelleşme politikaları, diğer sektörlerde olduğu gibi eğitim alanında da gittikçe artan bir yoğunlukta uygulanmaya başlamıştır. Böylece; eğitim alanında, yerinden yönetim, yerel yönetimler ve/veya okul yönetimlerini ön plana çıkaran ve merkezi yönetimin eğitimle ilgili görev, yetki ve sorumluluklarını yerel yönetimlere devreden modeller geliştirilmeye başlanmıştır. Böylece; açık sistem olan okulların eğitime doğrudan etki eden “çevre”nin de sisteme daha fazla katkı vermesi hedeflenmiştir. Bu uygulamalar; eğitim kurumlarının yönetimine, finansman desteğine, programlarına, öğrencilere ilişkin politikalara, çalışanlarla ilgili kararlarda yetki ve sorumluluklara toplumun da ortak olmasını sağlamıştır.

Eğitim, diğer toplumsal sistemler açısından ele alındığında, onlara insangücü girdisini yetiştiren temel bir sistem olmasının yanında, dışsallıkları nedeniyle toplum açısından önemli hizmetler sunan bir sektördür.

Yukarıda özetle önemine değinilen eğitim hizmetinin topluma sunulmasında, tüm ülkeler tarafından eğitimin finansmanı konusunda halen kullanılan yaklaşımlar ise üç grupta toplanmaktadır. Söz konusu yaklaşımlar; kamu kaynaklarıyla finansman, özel kaynaklarla finansman ve karma finansmandır. Bu yaklaşımlara ilişkin temel esaslar ile gerekçeleri ve sınırlılıklarına ilişkin özet bilgiler aşağı Çizelge 1’de görölmektedir.

Çizelge 1: Eğitim Finansman Yaklaşımlarının Gerekçeleri ve Sınırlılıkları

Finansman Yaklaşımları	Gerekçeleri	Sınırlılıkları
<u>Kamu finansmanı:</u> Vergilerden sağlanan kaynaklarla finansman.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fırsat ve olanak eşitliğini yükseltir. ➤ Dışsal yararları göz önüne alır. ➤ Eğitim ve işgücü piyasası hakkında bilgi edindirerek iyi kararlar alınmasının temelini oluşturur. ➤ Ölçek ekonomisine uygun eğitim planlaması yapılmasını kolaylaştırır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kamusal kaynaklar daralabilir. ➤ Sistemi sorgulama ve değerlendirme olanağı sunmaz. ➤ Bireysel tercihler dikkate alınmayabilir.
<u>Özel finansman:</u> Eğitimden doğrudan yararlananların (öğrenci ve aileler) öğrenim fiyatı ödeyerek kaynak sağlamaları.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bedel ödeme, kullanımda etkinliği artırır. ➤ Eğitim sürecini sorgulama olanağı sağlar. ➤ Bireysel tercihler dikkate alınır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eğitimden yararlanmada eşitersizlikler artar. ➤ Eğitimde bireysel yararlar ön plana geçer, dışsallıklar ihmal edilir.
<u>Karma finansman:</u> Eğitimin çok yönlü finansmanı (Kamu, öğrenci ve aileler, işverenler, gönüllüler vb.).	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eğitimden yararlanan tüm kesimlerin eğitime ilgi düzeylerini yükseltir. ➤ Bir kaynaktaki daralma, başka bir kaynakla telafi edilebilir. ➤ Hem etkinlik hem de eşitliğe katkıda bulunur. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Maliyetlere, hangi kesimin hangi düzeyde katkıda bulunacağının saptanması güçtür. ➤ Böyle bir sistemi kurma ve yönetme maliyeti yüksektir.

Kaynak: Tural, N., Eğitim Finansmanı. Ankara: Anı Yayınları, 2002. s.193 (Akt: Ateş, 2013)

Eğitimin yerelleşmesine ilişkin uygulamalar ise, farklı bölgelerde benzer özelliklere sahip olmasının yanında, her bölge ve toplumun kendine özgü farklılıkları olacağını da kabul etmek gerekmektedir. Bu da; eğitimde yerelleşme politikalarını oluştururken, yerel yönetimler ve bölgedeki toplumsal sistemlerle yakın işbirliği yapılması gerektiğini ve toplumsal katılımın yüksek olduğu ortamlarda tartışılması ve ulaşılacak sonuçlara göre işlem yapılmasını gerektirmektedir. Bunun sonucunda, eğitimde yerel yönetimlerin rolleri, programların hazırlanmasına ilişkin esaslar ve uygulamalar, bölgenin özellikleri dikkate alınarak farklılık gösterebilecektir.

Yerel yönetimlerin eğitimdeki rollerine ilişkin değerlendirmeler öncesinde, Türkiye'deki yerel yönetim birimlerini incelemek uygun olacaktır. Türkiye'de yerel yönetimlerden bahsedildiğinde; Büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyeleri, il özel idareleri ve köyler akla gelmektedir. 6360 sayılı *“On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* ile 30.03.2014 tarihinden itibaren;

- √ Büyükşehir kapsamındaki il sayısı 16'dan 30'a çıkmış,
- √ İl özel idarelerinin sayısı 81'den 51'e düşmüş,
- √ İl belediyelerinin sayısı 65'den 51'e düşmüş,
- √ Büyükşehir ilçe belediyelerinin sayısı 143'ten 519'a çıkmış,
- √ İlçe belediye sayısı 749'dan 400'e düşmüş,
- √ Belde belediye sayısı 1.977'den 396'ya düşmüş,
- √ Toplamda Belediye sayısı 2.950'den 1.396'ya düşmüş,
- √ Köy sayısı 34.296'dan 18.328'e inmiş,
- √ Mahalle sayısı da 18.885'den 31.826'ya çıkmıştır.

Türkiye'de yerel yönetimler (belediyeler ve il özel idareler) bütçeleri oranında, sorumlu olduğu sınırlar içerisinde eğitim hizmetlerine ilişkin okul binalarının bakım ve onarımını, tesislerin yapılmasını, binaların okullara tahsisini, okul yapılacak alanlara arsaların tahsisini gerçekleştirmektedirler. İl özel idareleri ayrıca, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası'nın 76. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “Özel İdare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere, yıllık gelirlerinin en az % 20'si oranında konulacak ödenekler” ve aynı yasanın Ek 4. maddesinde “Bu yasanın 76. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre elde edilen gelirler, il özel idarelerince, ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanması için de kullanılır” hükümleri gereğince söz konusu yıllık gelirlerinin % 20'sini eğitim hizmetine ilişkin yatırımlara harcamak zorundadırlar.

6360 Sayılı Yasa ile 30.03.2014 tarihinden itibaren; Büyükşehir belediye sayısının otuz olması ile her yıl bütçelerinin % 20'sini eğitim hizmetlerine ilişkin yatırımlara harcamakla yükümlü il özel idarelerinin büyükşehir olan illerde tüzel kişiliğine son verilmesi neticesinde, bu illerde eğitime yapılan harcamalarda önemli miktarda azalma gündeme gelmiştir.

2014 yılı Bütçe Yasası'na eklenen bir madde ile kaldırılan il özel idarelerinin yürüttüğü projelerin tamamlanması ve bu idareler tarafından bakım ve onarımı yapılan eğitim kurumlarının bu gereksinimlerinin giderilebilmesi için, kapatılan il özel idarelerince öz kaynakları ile gerçekleştirilen eğitim ve sağlık amaçlı yatırım tutarlarının dörtte üçünden az olmamak üzere, her derecedeki devlet okullarının inşaat, bakım ve onarımları ile sağlık yatırım projelerinin gerçekleştirilmesi için yatırım harcaması yaparlar hükmü getirilmiştir.

Ancak bu düzenleme, 2014 yılı bütçesi için söz konusu olup, 2015 yılı Bütçe Yasası'na konulmamış, gelecek yıllara ilişkin olarak net bir düzenleme olmamasının yanında, il özel idarelerinin kaynaklarının önemli kısmını ayırdığı eğitim harcamaları için görev verilen büyükşehir belediyelerinin, diğer altyapı yatırımlarında dahi zorluk çekerken, eğitim konusuna gereken önemi verip veremeyecekleri konusu tartışmalıdır.

Mevcut kıt kaynakların, ülkelerin ekonomik gelişmesi ve kalkınmasına en fazla katkıyı sağlayacak olan en verimli sektörlerle ve alanlara aktarılması ve bu kıt kaynakların daha etkin olarak kullanılabilmesi amacıyla; kamuya ait yatırımların karlılığı, çeşitli analizler ve yöntemlerle hesaplanmaya çalışılmakta olup, eğitim harcamaları da bu analiz ve çalışmaların konusu olmaktadır.

Bu harcamaların önemli bir kısmı, beşeri sermaye için yapılmış yatırımlar olarak tanımlanmakta ve vatandaşların bilgileri ve becerilerini geliştirmenin yanında, eğitim ve sağlık açısından daha iyi olmalarına yönelik yapılan harcamaların önemli bir bölümü de yatırım harcamaları kapsamında nitelenmektedir. Bunun nedeni; bu harcamaların çoğunun bireyin gelir düzeyini artırıcı şekilde etkilemesinin yanında, özellikle eğitime ilişkin harcamalar makro ekonomik dengelere olumlu yönde yansımaktadır.

Eğitim harcamaları; ulusal gelir dağılımının bir aracı olmasının yanında, ekonomik büyüme, ülkenin kalkınması ve ekonomide istikrar sağlanmasında görev alması

nedeniyle yatırım harcamaları kapsamında düşünülmektedir. Nitekim eğitime ilişkin yatırımlar ulusal gelirin dağılımında adaleti sağlayabilmekte, işsizliğin azaltmasında rol oynamakta, verimliliğin artırılması ile tarımda ve sanayide sektörlerin yeni teknolojilere uyumunu hızlandırmak ve bölgesel kalkınma projeleri için önemli ölçüde destek sağlamaktadır.

Son birkaç yıllık dönemde, eğitime ilişkin yatırım harcamalarının önemli bölümü il özel idarelerince karşılanmaktadır. Personele ilişkin harcamaların dışında kalan eğitime ilişkin harcamaların büyük bir bölümü, merkezi bütçeden il özel idarelerine aktararak yerine getirilmektedir. İl özel idarelerince yürütülen taşınmaz eğitim ile yemek alımı gibi cari düzeydeki harcamalar, il özel idarelerine ödenek tahsisi ile gerçekleştirilmektedir. Uygulanan bu yöntem, gereksinimlerin en uygun şekilde yerinde tespit edilerek yine yerinden temini gerçeğinden hareketle gerçekleştirilen bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

İl özel idarelerine genel bütçeden aktarılan ödenek harici eğitim harcamalarının 2012 yılı itibariyle 634 milyon TL'yi aştığı görülmektedir (Çizelge 8). Söz konusu bu rakamın eğitim yatırımları için önemli bir kaynak olduğu, bu kaynağın büyük bir kısmının büyükşehir olan 16 il ile yerel seçimlerde büyükşehir statüsüne geçmiş 14 il özel idaresi bütçesinden karşılandığı, dolayısıyla bu tüzel kişiliklerin kapatılması ile bu alanda yapılacak yatırımlarda azalmanın olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye'de eğitimin içinde bulunduğu sorunların çözümü için; öncelikle eğitimin toplumsal hak olduğu, bunun, eşitliğin sağlandığı kamusal bir alanda ve kamu kaynaklarının kullanımı yoluyla sağlanabileceği ön koşulu yaklaşımının gösterilmesi gerekmektedir.

Kamu kaynaklarının toplumun gereksinimleri yerine diğer özel alanlarda kullanılması ve bu alanlar için gerekli kaynağın başta eğitim olmak üzere tüm toplumsal ve sosyal nitelikteki diğer alanlardan kesinti yapılarak sağlanması, sorunları büyüteceği gibi, kalıcı olmaları ve çözümsüz düzeye ulaşmalarına neden olabilmektedir.

İl özel idarelerinin yapmış olduğu bu yatırımların büyükşehir belediyeleri tarafından gerçekleştirilmesi için söz konusu "5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu"nda veya "2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu"nda eğitim hizmetlerine ayrılacak payların çerçevesi ve oransal miktarının yer alması ve artırılması, yerel

yönetimlerin eğitime ilişkin görev ve sorumluluklarının, gelişmiş ülke uygulamaları da dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı; yerel yönetimlerin eğitim konusundaki görev ve sorumluluklarının değerlendirilmesi ve eğitim hizmetlerine yaptıkları katkının nitelik ve niceliği ile 6360 Sayılı Yasa ile tüzel kişilikleri 30 Mart 2014 tarihinde sona eren 30 il özel idaresinin, eğitim hizmetlerine yönelik harcamak yükümlülüğünde oldukları bütçe gelirlerindeki en az % 20'lik payın, bu kuruluşlar kapandıktan sonra hangi kurumlar tarafından ve nasıl karşılanması gerektiğine ilişkin öneri ve düzenlemeleri ortaya koymaktır.

1.3. Problem Cümlesi:

Bazı gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar da dikkate alınarak; Türkiye'deki yerel yönetimlerin, eğitim sisteminin finansmanına ilişkin görev, yetki ve sorumluluklarında hangi düzenlemeler yapılmalıdır?

1.3.1. Alt Problemler:

a. Bazı gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin eğitimle ilgili rolü ve eğitime kaynak aktarılmasına ilişkin uygulamalar nelerdir?

b. Türkiye'de yerel yönetimlerin eğitimdeki rolü ve eğitime kaynak aktarılmasına ilişkin uygulamalar nelerdir?

c. Gelişmiş ülkelerle Türkiye'de yerel yönetimlerin eğitimdeki rolü ve eğitime kaynak aktarılmasına ilişkin uygulamalar karşılaştırıldığında, Türkiye'deki sistemin geliştirilmesine ilişkin hangi sonuçlara ulaşılabılır?

1.4. Araştırmanın Önemi:

Türkiye'de, 6360 Sayılı Yasa ile tüzel kişiliği sona eren 30 il özel idaresinin eğitim hizmetlerine ilişkin yükümlü oldukları harcamalar ortadan kalkmıştır. Eğitim harcamaları açısından önemli olan bu mali kaynak kaybının giderilebilmesi ve düzenli olarak eğitim sistemine aktarılabilmesinin, eğitim hizmetinin kalitesi ve tüm topluma etkin şekilde sunumunda önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Bu nedenle, büyükşehir olan 16 il ile 2014 yılı mahalli idareler seçimlerinde büyükşehir statüsüne geçen 14 il özel idaresinin 2006-2012 yılları bütçe faaliyet raporları esas alınarak, kendi bütçelerinden ve MEB tarafından aktarılan ödeneklerden eğitime ilişkin yapılan yatırımların analiz edilmesi, eğitime harcanan

kaynaklardan azalan boyutun ortaya konması ve bu eksikliğin giderilmesinin, gelişmiş ülke deneyimleri de dikkate alınarak, kalkınma planlarının ihtiyaç duyduğu insangücü yapısına ulaşmada eğitim sektörünün fonksiyonunun ortaya konulması önemli olarak görülmektedir.

2012 yılında 81 il özel idaresi içerisinde eğitim hizmetlerine yapılan yatırım tutarı yaklaşık 634 milyon TL civarında olması ve yatırımların büyük bir kısmının da büyükşehir olan bu 30 ilde gerçekleştiği esas alındığında, bu yatırımların karşılanmasına ilişkin etkin bir sistemin ivedilikle kurulmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

1.5. Tanımlar:

Bu bölümde; araştırmanın konusu kapsamında ele alınan yerel yönetimler ile bunlara ilişkin yasal mevzuat ve eğitim harcamalarına ilişkin tanımlara yer verilmiştir. Türkiye’de yerel yönetimler olarak il özel idareleri ile farklı düzeylerde belediyeler ve en alt düzeyde köyler mevcuttur. Tanımlarda; araştırmanın kapsamına alınan il özel idareleri ve farklı düzeylerde belediyeler ele alınmasına karşın, inceleme kapsamına alınan gelişmiş ülkelerdeki eğitimde yerelleşme politikaları ile Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kurum ve kuruluşların çalışmalarında yer alan eğitimde yerelleşme çalışmalarında; merkezi yönetime bağlı yerel eğitim birimleri, yerel düzeyde halkın da katkısıyla oluşturulan eğitim yönetimi ve finansmanına ilişkin yapılar ve yine eğitimde yerelleşmenin, yönetim ve finansmanın önemli bir parçası olarak görülen okullar bu bölümde yer almamasına karşın, araştırmanın ilgili bölümlerinde bu konularda da bilgi verilmiş, böylece araştırmada eğitimde yerelleşme konusunda bir sistem bütünlüğünün sağlanması ve Türkiye’de eğitimde yerelleşme politikalarına ilişkin çalışma yapacak araştırmacılara öneriler geliştirilmesi de hedeflenmiştir.

a. İl Özel İdareleri:

İl Özel İdareleri; il sınırları içinde yaşayanların, burada yaşamalarından dolayı ortak gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kurulan ve karar birimi vatandaşlar tarafından seçimle oluşturulan, mali ve idari özerklik ile kamu tüzel kişiliğine sahip yerel yönetim organıdır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin tarihçesi 18. yüzyıl ortalarına dayanmaktadır. Devletin yönetim sistemi içinde önemli yeri olan il özel idareleri, geçen yüzyıl

ortalarına kadar etkin bir yapı ile ve önemli yetkilere sahip olarak faaliyet göstermiş, bu birimlerin yasal çerçevesini belirleyen “İl Özel İdaresi Yasası”nda 1987 yılında yapılan düzenleme ve son olarak da 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı yasayla önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır (Birvural, 2013).

İl genel meclisi için üye seçimleri her 5 yılda bir yapılmakta ve her ilçe ayrı bir seçim bölgesi olarak kabul edilmektedir. İl genel meclisi için ilçelerden gelecek üye sayısı, ilçenin nüfusuna göre belirlenmektedir. “5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasası”na göre il özel idarelerinin eğitim ve eğitim hizmetiyle bağlantılı olan görevleri şu şekildedir:

“- İlin stratejik planını, yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresinin çalışmalarını ve performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak,

- Bütçeyi ve kesin hesabı kabul etmek,
- Taşınmaz mal alım-satımına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın akar haline getirilmesine izin vermek; üç yıldan fazla kiralanması ve süresi 25 yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesisine karar vermek,
- Şartlı bağışları kabul etmek,
- İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek”tir (TBMM, 5302 S.K., 2005).

b. Büyükşehir Belediyesi

Büyükşehir belediyeleri, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası’na göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir. Söz konusu yasanın 3. maddesine göre “Büyükşehir belediyesi: sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idari ve mali açıdan özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade eder.”

“Büyükşehir belediyesinin sınırları, il mülki sınırlarıdır. Büyükşehir ilçe belediyelerinin sınırları, bu ilçenin mülki sınırlarıdır.”

İlçe belediyesi olarak büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alan belediyeler, büyükşehir belediye meclisinde, yasada belirlenen oranlara uygun olarak seçilen

meclis üyeleri vasıtasıyla temsil edilirler. Halen Türkiye’de 30 büyükşehir belediyesi vardır. 6360 sayılı yasayla, il nüfusu 750.000’i geçen tüm illerde büyükşehir belediyeleri kurulmuştur.

Büyükşehir Belediyelerinin eğitimle ilgili bazı görevleri; “gerektiğinde eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak, kütüphane yapmak veya yaptırmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmaktır”.

c. Belediyeler

Belediyeler, 5393 sayılı Belediye Yasası’nın 4. maddesine göre kurulurlar. Yasadaki tanıma göre belediyeler; sorumluluk alanlarında yaşayan vatandaşların mahalli müşterek gereksinmelerini karşılamak üzere kurulurlar ve karar organı olan belediye meclisi seçimle oluşturulur. Belediyeler kamu tüzel kişiliğine sahip olup, “idari ve mali özerkliğe” sahiptirler.

Belediyelerin karar organları; belediye meclisi ve belediye encümeni olup, belediye başkanı yürütmeyi temsil etmektedir. “5393 sayılı Belediye Yasası” gereği belediyeler, görevleri kapsamında, meslek ve beceri kazandırma eğitimleri vermek ve kültür ve sanat faaliyetlerini desteklemek suretiyle eğitime katkı sağlarlar.

d. Eğitimde harcama kavramı, çeşitleri ve gruplandırılması

Eğitim harcaması genel olarak; eğitimi finanse eden devlet, kişi, kurum ve kuruluşların, eğitim hizmetinin gerçekleştirilmesine yönelik olarak satın aldıkları mal, hizmet, yatırım vb. için ödedikleri bedeldir. Eğitim için yapılan harcamalar; eğitim ekonomistleri tarafından genelde kamusal, kişisel ve toplumsal harcamalar olarak gruplandırılmaktadır.

Coombs ve Hallak (1987; Akt: Ateş, 2013)’a göre kamusal harcamalar, eğitim hizmetinin sunulması için kamunun yüklendiği harcamaları ifade eder. Kamu harcamaları, devlet tarafından vergi, harç ve diğer kamu gelirlerinden karşılanan harcamalardır. Bu kapsamda; öğretmen, yönetici, uzman, idari ve yardımcı personelin ücretleri, işletme ve bakım giderleri, öğretim materyali, bina ve ek tesislerin yıllık kiralari yer alır.

Kişisel harcamalar, istenen eğitim hizmetini satın almak için, eğitim hizmetini satın alanın, yani öğrencinin kendisinin, velisinin ya da ailesinin yaptığı harcamaları ifade eder (Bray, 1996, Akt: Ateş, 2013). Eğitim için yapılan bu iki grup harcamanın toplanması ile toplumsal harcamalar elde edilir. (Tural, 2002; Akt: Ateş, 2013).

Kamusal, kişisel ve toplumsal harcamalara ilişkin farklı tanımlama ve gruplamalar yapılabilir. Eğitim için yapılan kamu harcamalarını; bütçe tekniği açısından, cari harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamaları olarak gruplandırabiliriz.

Eğitim sisteminin kısa vade içinde kullandığı, kural olarak yararları bir mali yıl içinde elde edilen ve her mali yıl satın alınması gereken mal ve hizmetlere yapılan ödemeler cari harcamaları oluşturur (IIEP, 1985, Akt: Ateş, 2013).

Coombs ve Hallak (1987; Akt: Ateş, 2013)'a göre; cari harcamalar, personele yapılan ücret ödemeleri, sağlık giderleri, burs ve kurs ücretleri gibi personel giderleri, yolluk ve harcırahlar, işletme, bakım-onarım harcamaları, tüketim malları alımları vb. harcamalar, danışmanlık hizmet alımları ile diğer harcamalar yer alır. Cari maliyetler genel olarak bir mali yıl içinde tüketilebilir, bu nedenle de düzenli olarak yenilenmesi gereken mal ve hizmetlerdir.

Aynı yazarlar; yatırım harcamalarını; yıllara sari olarak planlanan, kullanım süresi daha uzun olan mal ve hizmetler için yapılan, uzun dönemde yenilenmesine gereksinme duyulan harcamalar olarak tanımlamışlardır. Yatırım harcamaları, uygun bir şekilde korunduğunda uzun yıllar yararlanılacak, daha dayanıklı mal ve hizmetlerle ilgili olduğundan, bunların kullanım sürelerini uzatan büyük bakım ve onarımlar için yapılan harcamalar da yatırım harcamaları tanımının içine girer.

Transfer harcamaları ise; cari harcamalar ve yatırım harcamaları dışında kalan, eğitim kurumlarına bütçeden yapılan yardımlar, öğrencilere verilen burs ve yardımlar, döviz kuru farkları vb.dir. Transfer harcaması, genel olarak satın alma gücünün bir kurum ya da kişiden diğerine aktarılmasıdır.

Transfer harcamaları kaleminden öğrenci bursları, harç kredileri, öğrenim kredileri, barınma ve beslenme yardımları vb. şekilde öğrencilere aktarılan paralar, aynı

dönem içinde hem öğrenci tarafından okul için harcanabilir, hem de üniversitenin bütçesinde görülebilir (Ergen, 1999; Akt: Ateş, 2013).

Eğitim harcamalarının tahmin edilmesi de önemli bir konudur. Bu bilgi eğitimin dışsal ve içsel kaynak düzeyinin değerlendirilmesi için gereklidir. Bu yöntem, eğitim sektörünün ulusal ekonomi içindeki yerinin belirlenmesi amacıyla hizmet eder (Hallak, 1974, Akt: Ateş, 2013). Bunun için eğitim harcamalarının düzenli olarak raporlanması, gelişiminin incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; yerel yönetimlerin eğitim hizmetlerine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim harcamalarına yaptıkları katkıya ilişkin yurtdışında ve yurtiçinde yapılan çalışmalar ile bu çalışmalarla ulaşılan sonuçlardan özet olarak bahsedilecektir. Bu araştırmalar ve çalışmalardan elde edilen sonuçlar ise araştırmanın 4. Bölümü olan bulgular ve tartışma bölümünde değerlendirilecek ve alt problemlere çözüm kapsamında yararlanılacaktır.

2.1. Yerel Yönetimlerin Eğitimdeki Rolüne İlişkin Olarak Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yerel yönetimlerin eğitimdeki rolü; uluslararası kurum ve kuruluşlar ile farklı ülkelerdeki araştırmacılar tarafından, değişik yönleriyle ve kronolojik olarak, bu konuya ilişkin en eski araştırmalardan yeniye doğru ele alınmıştır.

Neve (1977) araştırmasında; İngiltere’de yerel yönetim eğitim ofislerini incelemiştir. Araştırmacı İngiltere’de, 10 yıllık dönemde yerel yönetimlerin yapı değişikliğine yönelik reformlarda, özellikle yerel yönetim hizmetlerinin idaresinde artan oranda yetki devri konusunun ön plana çıktığını ortaya koymuştur. Çalışmada, eğitim hizmetinin yönetimi ve politikasının incelenmesinde uygulayıcı ve gözlemcilerle yakın bir çalışma sergilenmiş, kamu yönetimi ve siyasal bilimler öğrencilerinin dikkati, yerel yönetimlerin karmaşık yapısı ve kendi doğrularına yönelik siyasi uygulamalarına çekilmiştir. Eğitim kurumlarına ilişkin çalışmada; bu kurumların yönetimine etki eden okul zümre başkanları, öğretmen birlikleri, ebeveynler, ilgili diğer sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve gruplar, yerel eğitim konsey ve kurulları ile eğitim bakanlığının sistemdeki karar ve yönetim sürecine katılımının önemini ön plana çıkarmıştır.

Cooper (1997), eğitimin yerelleşmesi konulu çalışmasında; çoğu ülkede, eğitim ve kamu hizmetleri reformu kapsamında, eğitimin yönetimi ve finansmanında yerelleşmenin artan bir ivme ile devam etmesi konusunu incelemiş, konunun hassasiyeti ve güçlüğü nedeniyle çalışmasında, eğitimde yerelleşmenin kolay olmadığını ve aceleye getirilmemesini vurgulamıştır.

Fisher ve Papke (2000) ise ABD’de yaptıkları araştırmalarında; ilk ve orta öğretimin yerel yönetimlerin sorumluluğunda olması konusunu incelemiştir. Yerel yönetimlerin eğitimle ilgili sorumlulukları ve finansman konusunda standart

uygulamalar yerine, bölgenin özelliğine göre eğitim sistemlerinin yönetimi ve finansmanı yöntemlerinin geliştirilmesinin uygun olacağını vurgulamışlardır.

Araştırmada; finansman ve burs konuları merkezi düzeyden, yerel düzeye kadar 8 alt boyutta incelenmiş, eğitim için oluşturulacak yerel burs fonlarının olası yapıları ele alınmıştır. Hangi öğrenci için ne düzeyde burs verileceği konusunun yerel bazda belirlenmesi ve bundan yerel yönetimlerin sorumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Yerel yönetimin eğitimden büyük ölçüde sorumlu olduğu bölgelerde; bu yönetimlerin eğitim harcamalarının yaklaşık % 46'sını karşıladığını, kalan tutarın % 48'inin üst yerel yönetim birimleri tarafından, kalan % 6'lık tutarın ise merkezi hükümet tarafından fonlar vasıtasıyla karşılandığını ortaya koymuştur. Bu kaynakların aktarılmasında; öğrenci sayıları, blok halinde kaynak aktarımı, yerel düzeyde toplanan vergiler gibi ölçütler kullanılmaktadır. Burada merkezi olarak sağlanan finansmanda, ekonomik geliri düşük olan bölgelerin desteklenmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Gershberg (2005) tarafından, Dünya Bankası adına, Türkiye'nin eğitimde yerelleşme stratejisine ilişkin bir rapor hazırlanmıştır. Raporda, Türkiye'deki eğitim sisteminin aşırı derecedeki merkezi yapısının, bölgesindeki ülkelere nazaran en ileri derecede olduğu, üye olmak üzere aday olduğu Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin bu konudaki politikalarından çok uzak olduğu vurgulanmıştır.

Çalışmada; Türkiye'nin artan okullaşma oranlarına dikkat çekilerek, ülkenin eğitimin kalitesini ve eşitliği artırmak için, öncelikle temel eğitim olmak üzere, eğitimin yerelleşmesi, yetkinin daha aşağıdaki yönetim birimlerine ve okullara devri konusunda yapılması gerekenler ele alınmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının, yetkinin daha aşağı kademelere devrini güçleştirdiği de vurgulanmıştır.

Söz konusu çalışmada; eğitim konusundaki merkezi yetkinin ve finansmanın, belirli bir plan dahilinde yerel eğitim kademelerine ve okul yönetimlerine devri önerilmiştir. Raporda; Türkiye'de eğitimin yerelleşmesi için örnek bir matris hazırlanarak, aşağıdaki öneriler ele alınmıştır.

Gershberg'in Dünya Bankası adına yaptığı bu çalışmasındaki öneriler arasında; MEB'in alt kademelerindeki personel yoğunluğunun azaltılması, MEB'in yönetime ilişkin kararlar için alt kademelere yetkilerin aktarılmasını, bütçe konusunda yerel

yönetim birimlerine daha fazla yetki verilmesi, bölgesel düzeyde seçilmiş kurullara, bölgesel yönetimler konusunda danışmanlık görevleri verilmesi, eğitim yöneticilerinin seçilmiş yerel birimler tarafından atandırılması, eğitim bütçesinin dağıtımında yerel yönetimlere daha fazla inisiyatif verilmesi, eğitim kurumları yöneticilerinin personel, program hazırlığı ve bütçe konularında daha fazla yetkilendirilmesi, bunun için de bütçenin bir bütün olarak eğitim kurumlarına tahsisi, eğitim kurumları yöneticilerinin bu finansmanın kullanılacağı yerleri belirlemesi, okul konseylerinin kurulması ve okulun yönetimi konusunda yetkilendirilmesi yer almıştır.

Gershberg'in raporunda; örgütlenme, personel yönetimi, planlama ve kaynaklar alanında hangi yetkilerin merkezi yönetimden yerel yönetimlere devredilebileceği konusunda da öneriler getirilmiştir. Bu öneriler kapsamında; okul seçiminin öğrenciye bırakılması, eğitim zamanının okul yönetimince düzenlenmesi, kitaplar, program ve öğretim yöntemlerinin yerel düzeyde belirlenmesi, hizmet içi eğitimin düzenlenmesi, okul yapımı ve kapatılması yetkisi, önerilen programlar arasından seçim yapılması, ders konu-kapsamına karar verilmesi, okulun performansının belirlenmesi için sistem kurulması, okul gelişim planının hazırlanması, personel bütçesi ile diğer finansman kaynaklarının kullanımı konusunda karar verilmesi ile hizmet içi eğitim finansmanının kullanılması yetkilerinin yerel düzeye aktarılması önerilmiştir.

Dünya Bankası; son 25 yıllık sürede, dünyada ve özellikle Türkiye'de; devletin eğitime ilişkin politikasının oluşturulmasında etkili olan kurumlardan birisidir. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere ilişkin projelerde eğitime öncelik vermekte, bu desteğini Küresel Eğitim Reformu adı altında uygulamaktadır. Eğitim reformlarının yoğunlaştığı, "Herkes İçin Eğitim" projesinin başladığı 1990'lı yılların başından itibaren Türkiye, Dünya Bankası'ndan en fazla kredi alan ülkelerin arasında, Hindistan ve Arjantin'den sonra üçüncü sırada yer almıştır.

Dünya Bankası (2006) eğitimi bir sektör olarak tanımlamakta ve bu sektörü 7 gruba ayırarak kredilerini bu başlıklar altında tahsis etmektedir. Bu gruplar; "yetişkin okur-yazarlık eğitimi, genel eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yaygın eğitim ve mesleki eğitim"dir. Bu başlıklar Dünya Bankası'nın hem örgün hem de yaygın eğitim konusundaki projeleri desteklediğini ve önem verdiğini göstermektedir.

Dünya Bankası'nın bu projesinin temelini, "yerelleşme ve okul temelli işletmecilik" anlayışı oluşturmaktadır. Dünya Bankası eğitimde yerelleşmeyi; "eğitim politikası oluşturma yöntemlerindeki değişimler, kaynakların adil paylaşımı, gelirlerin harcanması, eğitimcilerin yetiştirilmesi, eğitim müfredatının belirlenmesi ve yerel yönetimlere devredilen eğitim kurumlarının işletilmesi"ni kapsayan bir süreç olarak ele almıştır (Keskin, 2008).

Dünya Bankası eğitimde yerelleşme politikasıyla; etkinliğin, şeffaflığın, hesap verebilirlik düzeyinin ve sorumluluk bilincinin artacağını değerlendirmiştir. Yerelleşmiş eğitimin; bölgesel tercihlere daha iyi yanıt vereceği, verimliliğin ve kalitesinin artacağı ve katılımın güçlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu politika ile eğitim maliyetlerinin yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve ailelere kaydırılarak kamu merkezi bütçesinin rahatlatılması ve kaynakların kullanılmasında etkinliğin artırılması da hedeflenmiştir.

Dünya Bankası (2006) eğitimde yerelleşmeyi 4 farklı modelle gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Bunlar; "Yoğunluğu Azaltma", "Yetki Devri", "Yerel Yerinden Yönetim" ve "Özelleştirme"dir.

"Yoğunluğu azaltma"; merkezi yönetimin bürokrasi trafiğinin alt birimlere aktarılması ve bürokratik işlemlerin büyük bölümünü yerel teşkilat vasıtasıyla yürütmesidir. Bu işlem; eğitim politikalarına ilişkin bir yetki devrini kapsamamaktadır. Merkezi teşkilattaki idari yükün paylaşılmasının hedefi, merkezin iş yoğunluğunun idari faaliyetler yerine eğitim politikalarına yoğunlaşmasını sağlamaktır. Bu model, yerelleşmenin en hafif şekli olarak değerlendirilmektedir.

İkinci model "Yetki Devri"dir. Yetki devri, eğitimin yerelleşmesinde uygulanan en yaygın modeldir. Bu modelde; merkezi yönetimin yapılanması dışındaki bazı yönetim fonksiyonları ve yetkileri yerel yönetimlere devredilmektedir. Yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından dolaylı olarak denetime tabi tutulmaktadır. Bu modelde yetki devri çoğunlukla, toplumsal getiri düzeyi yüksek olan temel eğitim yerine, bireysel getiri düzeyi yüksek olan mesleki ve teknik eğitim ile yükseköğretimde olmaktadır. Temel eğitimde yetki devri genelde bu modelde yer almamaktadır.

“Yerel Yerinden Yönetim” modelinde; özerklik düzeyi yüksektir ve yerel yönetimlerin bağımsız gelir toplama ve harcama yetkileri vardır. Eğitim sistemine ilişkin karar alma yetkileri merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında paylaşılır. Yerel yönetimler çoğu alanda özgürdür. Bu modelin uygulanmasında, genelde temel eğitime ilişkin yetkilerin yerel yönetimlere devri yapılmaktadır. Yoğunluğu azaltma modelinden farkı, yalnız idari yetki ve görevlerin değil, eğitim politikası ve yönetimine ilişkin bir kısım yetkilerin de yerel yönetimlere devredilmesidir. Ancak; yerel yönetimler tümüyle otonom bir yapıya sahip değildir.

“Özelleştirme” modelinde; merkezi hükümetin eğitime ilişkin işlevlerinin, kar amacı ile kurulmuş firmalar veya kamu yararına çalışan sivil kurum ve kuruluşlara aktarılması söz konusudur. Özelleştirme, eğitim hizmetinin finansmanı veya sunumu ile her ikisini birden kapsayacak şekilde olabilir.

Devletler eğitim sektöründe yerelleşmeye giderken, mutlaka bu dört modelden birini seçmek zorunda olmayıp, bunlardan yararlanarak kendilerine özgü modelleri oluşturabilirler veya farklı bölgelerde farklı modelleri uygulayabilirler.

Dünya Bankası raporlarına göre, Türkiye ve Norveç; eğitim açısından yerelleşmenin en düşük düzeyde olduğu, merkezi yönetimin yetki ve sorumluluklarının yüksek düzeyde olduğu ülkelerdir. Bunlar dışındaki OECD ülkelerinde; ders kitaplarının seçimi, müfredatın oluşturulması, eğitim-öğretim yöntemlerinin belirlenmesi ve yıllık eğitim takviminin hazırlanması gibi konularda yerel yönetimler yetkilidir.

Borck (2007) ise araştırmasında; eğitimin finansmanında merkezi veya yerel yönetim konusunu siyasi-ekonomik açıdan ele almıştır. Çalışmasında, merkezi yönetim yerine, yerel yönetimlerin bu konuda seçenek olduğunu vurgulayarak, özel okulların da bulunduğu durumlar için politika geliştirilmesini amaçlamıştır. Araştırmacı, eğitimin gelir vergileriyle ve bireyler tarafından finanse edildiğini, kamu eğitim politikasının çoğunluğun oylarıyla şekillendiğini vurgulamıştır. Geleneksel merkezi yönetim zengin ve fakir kesim tarafından desteklenirken, orta gelir düzeyindekiler yerel bazda yönetimi tercih etmektedir. Düşük gelir düzeyindekiler, düşük vergi ödeyerek daha iyi bir eğitim şansına sahip olmaları nedeniyle merkezi yönetimi ve finansmanı tercih etmektedir. Araştırmada,

toplumun sosyo-ekonomik düzeyinin eğitimin finansmanı üzerinde etkisinin olduğu ortaya konulmuştur.

Murray, Rueben ve Rosenberg (2007) araştırmalarında; eğitim harcamalarında mevcut baskı unsurları ve geleceğe yönelik eğilimleri incelemiştir. Araştırmada; gerek merkezi ve gerekse yerel yönetimlerin eğitim harcamalarının bütçenin önemli bir bölümünü oluşturduğunu ve gün geçtikçe öğrenci başına eğitim harcamasının arttığını belirtmişlerdir. Ancak çalışmada; nüfus içinde yer alan okul çağı nüfusun zaman içinde azalma eğiliminde olduğunu, bunun da eğitim harcamalarını etkileyeceğini ortaya koymuşlardır. Türkiye'nin nüfus projeksiyonu incelendiğinde halen okul çağı nüfusunda bir azalma olmadığı, 2030'lardan sonra böyle bir tablonun görülebileceği değerlendirilmektedir.

Söz konusu araştırmanın sonucunda; eğitimin finansmanında son 20-30 yıllık dönemde merkezi hükümetin ağırlığının artarak devam ettiğini ve bunun devam edeceğinin görüldüğünü, ancak demografik değişimlerin, zaman içinde eğitim üzerindeki merkezi politik desteği azaltabileceğini belirtmişlerdir. Özellikle toplumdaki yaşlı nüfusun, eğitim harcamalarının artırılması konusuna olumsuz baktığını ve demografik yapıdaki değişikliklerin bu olumsuzluğu artırdığını belirlemişlerdir. Bu nedenle, genç nüfus arttıkça, eğitim finansmanına katkı konusundaki isteksizliğin, öğrenci başına harcamada da azalmalara neden olabileceğini ortaya koymuşlardır.

Busemeyer (2008), eğitimin finansmanının yerelleşmesinin diğer harcama kalemleri üzerine etkisini incelemiştir. Araştırmacı, kamu finansmanında yerleşmenin muhtemel etkilerini, kesin bir sonuca ulaşmadan incelemiş ve tartışmıştır. Busemeyer araştırmasında; mali yerleşme ve eğitim harcamalarının toplam düzeyleri arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ancak; ulusal düzeydeki kamu politikalarına bakıldığında, mali yerleşmenin toplam harcamalar içinde çok düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Bu çalışmada, bu nedenle; OECD ülkelerinin, 1980-2001 dönemine ait eğitim dahil tüm kamu hizmetlerine harcadıkları kaynaklar, regresyon analizi de yapılarak incelenmiş ve kamu harcamalarıyla mali yerleşme arasındaki ilişkiye farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada genelde ulaşılan sonuç; kamu finansmanında yerelleşme ağırlık kazandıkça, özellikle tüketici seçmenlere sunulan çok seçenekli kamu hizmeti söz konusu olan yerlerde, yerel düzeyde harcama konusundaki toplumsal baskı nedeniyle mali yerelleşme harcamalar üzerinde olumlu etki yapmaktadır. Bu kapsamda; toplam eğitim harcamalarının düzeyi ile mali yerelleşme arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Giannini (2009) araştırmasında; eğitimin yerel yönetimler tarafından ve toplanan vergilerle finansmanının sağlanması konusunu beşeri sermaye, büyüme ve eşitsizlik açısından incelemiştir. Çalışmada; eğitimde yerelleşmenin ekonomik açıdan desteklenmesinde, düşük ekonomik performans görüldüğü, vergilerin ve vatandaş desteğinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Yerelleşme, özellikle toplum içinde derin farklılıklar olduğunda, eşitsizlik ve büyüme açısından olumsuz etkilere neden olabilir diyerek, eğitimde yerelleşmenin uygun olmadığını değerlendirmiştir.

Benos (2010) araştırmasında; eğitim için doğrudan aktarılan kaynaklarla, beşeri sermaye için ekonomik alanda yapılan yatırımları incelemiştir. Burada, eğitim için kaynak ayrılmasında en uygun çözüm olarak, ortalama gelir vergisinin esas alınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Benos önerisinde; hükümetlerin gelir vergisi ile elde edilen ve eğitim için planladığı kaynakları eşit düzeyde bölerek, bir bölümünü doğrudan eğitim sektörüne, diğer bölümünü insan sermayesinin geliştirilmesine yönelik olarak ekonomik sisteme aktarılmasını gündeme getirmiştir. Bu önerinin dayanağı ise, eğitimin aynı zamanda gelir dağılımını etkileyen bir araç olmasıdır.

Bougheas, Kneller ve Riezman (2011) araştırmalarında; küçük ekonomilerde ve hükümet bütçesinin yetersiz olduğu durumlar için en uygun ekonomi politikalarını incelemiştir. Eğitim politikaları; ekonomi için gerekli yetenekleri kazandırarak ve bu yeteneklerin topluma dağıtımını etkileyerek, ekonomiye küresel düzeyde rekabet için avantaj sağlar. Eğitim sisteminin yapısının, ekonominin kapalı veya açık olmasına bağlı olarak değişebileceği vurgulanmıştır. Eğer eğitime sağlanan kaynaklar sabit kalırsa, düşük yetenekli işgücünü daha yüksek yeteneğe ulaşmasında dışarıdan finansman desteğinin gereksinimi ortaya çıkar. Bu destek, sınırlı bütçe için çok katkı sağlayabilir, önemli olan bu ek finansmanın etkin kullanılıp kullanılmadığı, yani eğitim sistemine olan katkısıdır.

Bu kapsamda; Husain (Lahore Journal of Economics, 2012) tarafından yapılan araştırmada, iki önemli kamu hizmeti olan eğitim ve sağlık konularında; hizmetin dağıtımı, finansman desteği, merkezi yetkinin dağıtımı, hizmetin fakir ve marjinal gruplara dağılımı konuları ele alınmıştır. Araştırmada, eğitim hizmetinin yönetiminde merkezi yönetimin yetkilerinin ve sorumluluklarının artırılması konusu işlenmiş, yerel yönetime yetki devrinin esasları, iş süreçlerinin basitleştirilmesi, insangücü gelişimi için finansman politikalarına ilişkin öneriler getirilmiştir. Araştırmacı bu önerileriyle, özellikle gelir düzeyi düşük kesimin eğitim hizmetinden daha iyi yararlanması için yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını istemiştir. Bu önerinin gerçekleştirilmesinde sorun olacak en önemli unsurun ve aynı zamanda güçlüğün, finansmanın kontrolünün yerel yönetimlere devri olduğu vurgulanmıştır.

Bognetti ve Obermann (2012); Avrupa Birliği ülkelerinde son 20-30 yıllık dönemdeki yerel kamu hizmetlerinin, bu kapsamda eğitimin gelişimini incelemiştir. Bu süreçte, yerel kamu hizmetlerinin planlanması ve yönetiminde gittikçe artan bir yerelleşmenin olduğu, yetkilerin ve finansman kaynaklarının yerel yönetim birimlerine aktarıldığı tespit edilmiştir. Ancak bu uygulamada bir standartın olmadığı, her ülkenin kendine özgü bir yetki aktarım sistemi olduğu ve standart bir modelin her ülkeye uygun olmayacağını, bunun önemli bir hata olacağını ortaya koymuşlardır. Yöntemin belirlenmesinde, bölgenin tarihi, ekonomik ve politik durumunun göz önünde bulundurulması gerekliliğini belirtmişlerdir. Bu çıkarım Türkiye açısından da dikkate alınması gereken bir husus olarak değerlendirilmektedir.

Crawford ve Phillips (2012), İngiltere’de 2009-2010 dönemine ait yerel yönetim harcamalarını incelemişlerdir. Araştırmada, yerel yönetimlerin sağladığı temel hizmetler olarak; eğitim, ulaştırma, sosyal hizmetler ve iskan alınmıştır. Bu hizmetler için kişi başına yıllık harcamanın 1.984 pound olduğunu hesaplamışlar, bu tutarda en büyük payın da eğitime ait olduğunu ortaya koymuşlardır.

Araştırmacılar, eğitime yerel yönetimler tarafından harcanan tutarın, tüm ülke ortalaması dikkate alındığında, % 43 civarında olduğunu belirlemişlerdir. Eğitimi; % 20 ile sosyal hizmetler, % 12 ile güvenlik birimlerine yapılan harcamalar takip etmektedir. Yerel yönetimlerin gelirlerinin yaklaşık % 45’inin merkezi hükümet tarafından sağlandığı değerlendirildiğinde, merkezi hükümet bütçesinin yaklaşık % 34’ünün eğitime aktarıldığı görölmektedir. Dikkati çeken bir değerlendirme de,

yerel harcamaların hizmetlere dağılımında dönemsel etkenlerin göz önünde bulundurulmasıdır. Ancak, bu kapsamda polis, itfaiye ve sosyal hizmetlerin harcamalarının genelde belli düzeyde muhafaza edildiğini belirtmişlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Clute Enstitüsü tarafından yapılan araştırmada (Journal of Business & Economics Research, 2013); regresyon analizi yapılmak suretiyle, ABD'de 1977-2006 dönemi kişi başı eğitim harcamaları ve eğitimin finansman kaynağı olarak kullanılan piyangolar vasıtasıyla elde edilen gelirin eğitime yansımaları ele alınmıştır. Araştırma sonucunda; eğitime yönelik piyangoların, eğitim için az gelire sahip bölgelerde eğitim finansmanında önemli artış sağladığı tespit edilmiştir.

Söz konusu çalışma; iki temel soru üzerine yönelmiştir; daha fazla bütçe ve kaynağı harekete geçirmek suretiyle eğitimin çıktıları nasıl artırılabilir ve siyasi süreçte eğitime daha fazla kaynak nasıl aktarılabilir? Burada; daha çok para olması değil, paranın nasıl harcandığı konusu öne çıkmaktadır. Yöntemlerden birisi vergilerin artırılmasıdır. Ancak bu yavaşça artan bir ivmeyle olmalı, birden büyük oranlar gündeme gelmemelidir. Diğer bir yöntem, piyango gibi yeni kaynakların bulunmasıdır. Fakat yasa yapıcılar her iki yöntemde de çok dikkatli olmak durumundadırlar. Piyango gelirlerinin yalnızca eğitim için kullanılmadığı durumlarda, yerel yönetimler farklı seçenekleri bulmak durumundadır. Diğer bir sorun da, piyango gelirlerinin yetersiz olduğu durumlarda yerel yönetimlerin eğitim için gerekli finansmanı nasıl karşılayacağıdır.

Sopannah, Sudana ve Ludigdo (2013)'ün çalışmasında ise, halkın yerel yönetim bütçesine katılımı ve bütçenin tümüyle halk tarafından yönetimi konusu ele alınmıştır. Önceki araştırmalar, ağırlıklı olarak yerel yönetim bütçesine odaklanmışken, bu araştırma daha küçük düzeyde yerel yönetim bütçesine, dolayısıyla eğitim bütçesine halkın doğrudan katılımını incelemiştir. Bu kapsamda; yerel düzeyde hizmetlere yönelik bütçenin planlamasına uygulanmasına ve şeffaflık ilkesiyle denetimine ilişkin öneriler geliştirmişlerdir. Bu önerilerde dikkati çeken konu, yerel düzeyde halkın sisteme ve etkinliklere aktif olarak katılımıyla ortak aklın oluşturulması ve yerel değerlerin göz önünde bulundurulmasıyla sağlıklı sistemler kurulabilmesinin olası olduğudur.

Park (2013) araştırmasında, il ve ilçe düzeyindeki yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması konusunu incelemiştir. Park, yerel yönetimlerin kamu tesisleri, bu kapsamda eğitim tesisleri inşası için finansman sağlamak üzere bono çıkarmasını önermiştir. Park, sürdürülebilir kamu finansmanı için “borç yönetimi” politikasının gerekli fakat kolay olmadığını belirtmiştir. Fakat bu düzenlemenin, yerel yönetimler açısından bir borç ekonomisi yaratmaması konusuna dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.2. Yerel Yönetimlerin Eğitimdeki Rolüne İlişkin Olarak Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde; yerel yönetimlerin eğitimdeki rolüne ilişkin olarak yurtiçinde yapılan araştırmalar, kronolojik bir sıra ile ele alınmış, ayrıca eğitim sistemi gibi ulusal düzeyde bir sistemin amaca uygun olarak, etkin ve verimli olarak yönetilmesine ilişkin araştırmalara da değinilmiştir. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar, 4. bölüm olan bulgular ve tartışma bölümünde alt problemlere yanıt aranmasında değerlendirilmiştir.

Erçetin (2000) araştırmasında; teknolojik gelişmelerin ve bu kapsamda iletişim ve bilişim teknolojilerinin sağladığı kolaylıklarla hızla yaygınlaşan küreselleşmenin, dünyanın yeniden düzenlenmesini zorladığını vurgulamaktadır. Böylece örgütlenme yöntemlerinin de yeni bir dönüşümün içine girerek kolektif aklın ön plana çıktığını, toplumun çeşitli örgütlenme düzeylerinde ortak yaşamlar oluştuğunu, karmaşık sistemlerin düzenlenişinde yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya demokratik yöntemlerle denetim sağlanması konusunu gündeme getirmiştir. Böylece; bütünün parçalarından daha büyük ve etkili bir yapı olarak ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Bunu sağlayacak olan da örgütsel zekadır.

Erçetin’in çalışmasından yola çıkıldığında; MEB gibi çok büyük bir örgütsel yapının etkin ve verimli olarak yönetiminde, örgütün alt kademelerinin sisteme etkin şekilde katılımını sağlamadan, öğrenen örgüt kavramını ve örgütün her parçasının “zeka”sını kullanmadan sinerjiyi sağlamak çok güçtür. Nitekim eğitim sistemindeki sorunların önemli bir bölümünün temelinde bu yatmaktadır. Bu nedenle; eğitim sisteminde katı bir merkezi yönetim anlayışının devam ettirilmesi, değişim ve gelişim karşısında uzun süre dayanamayabilecek, sorunlar giderek daha büyüyecek ve içinden çıkılmaz hale gelebilecektir. Bu nedenle; eğitimde

yerelleşme ve yetki, görev ve sorumlulukların alt kademeler, taşra teşkilatları ve yerel yönetimlerle paylaşılarak sorunlara çözüm bulunması, örgütsel sinerjinin yaratılması, ortak akılla etkinlik ve verimliliğin sağlanması mümkün olabilecektir.

Gülşen (2005), Türkiye'deki eğitim hizmetinin yerinden yönetimi konusunu; yetki devri, eğitim sisteminin yönetim yapısı, insan kaynakları yönetimi, öğrenci işlemlerinin yönetimi, finansmanın yönetimi, eğitim programları ve genel hizmetlerin yönetimi boyutlarıyla incelemiştir.

Gülşen, bu maksatla; MEB'nin merkez teşkilatı ile taşra teşkilatında bulunan yetkililerinin konuya ilişkin görüşlerini alarak önerilerini şekillendirmiştir. Araştırmacı; küreselleşme ve bilgi toplumu ortamında eğitimin öneminin gittikçe arttığını, kalitenin artırılması ve bu hizmetten yararlananların memnuniyetine önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu maksatla; MEB yerel yönetim birimlerindeki yönetici ve görevlilerinin de görüşleri alınarak, alt kademelere devredilecek yetkiler ve yerel eğitim birimlerinin etkinlik ve verimliliğinin artırılması konusunda öneriler getirmiştir.

Araştırmacının öneriler arasında; yerel düzeyde eğitim kurulları kurularak, yerel halkın ve kuruluşların eğitimin yönetimine katılmaları, yerelleşme konusundaki düzenlemeler konusunda taşra teşkilatındaki görevlilerinin görüşlerinin alınması ve bilgilendirilmesi, yerelleşme konusunda medya ve sivil toplum kuruluşlarının desteğinin alınması, yerelleşme çalışmaları konusunda akademisyenlerin, öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin görüşlerini alacak araştırmalar yapılması, bu çalışmalarda milli hedef ve ilkelerin merkezi yönetim tarafından belirlenmesi, eğitimin denetiminin mutlaka merkezi yönetimin kontrolünde olması, yerel eğitim birimlerine merkezi bütçeden gerekli finansmanın aktarılması yer almıştır.

Kurt (2006) çalışmasında, eğitim yönetiminde yerelleşme eğilimi konusunu ele almıştır. Çalışmada, eğitim konusunda yerel yönetimlerin neden katkı sağlaması gerektiğini ve bunların neler olabileceğini ve olası sonuçlarını incelemiştir. Araştırmacıya göre; eğitim konusunda daha ileri düzeyde yerelleşme, eğitim sektörünün karşılaştığı sorunların çözümüne olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Dünya'da eğitim konusundaki yerelleşme politikalarının olumlu örnekleri Türkiye'yi de bu konuda cesaretlendirmiş, eğitim sisteminde yerinden yönetim, okul merkezli

yönetim, okulla ilgili konularda yerel halkın katılımının sağlanmasına ilişkin modeller gündeme gelmiştir.

Kurt'a göre, bunun gerçekleşebilmesi için; yerel yönetimlerin mevcut temel sorunlarını çözmesi ve eğitimle ilgili görevlerine başladıklarında, her açıdan güçlü bir yapıya kavuşarak gerçek yerel yönetim niteliklerine ulaşmış olmaları, finansman açısından güçlenmeleri gerekmektedir. Böylece güçlenmiş ve finansman olarak desteklenmiş yerel yönetimler, eğitim sisteminin sorunlarının çözümüne katkı sağlayabilir. Aksi takdirde, mevcut sorunların çözülmesi yerine, sorunlarla uğraşan kademenin değiştirilmesi dışında bir sonuç elde edilemeyebilecektir.

Altıntaş (2007); il özel idareleri harcamalarının analizini, bu idarelerin öncelikli yatırım alanı olan eğitim ve sağlık alanlarını ele alarak yapmıştır. Analizde; mevcut harcamalar incelenerek, gelecek için eğitim yatırımı harcamalarıyla eğitim için ayrılacak kaynaklar değerlendirilerek, ilk ve orta öğretim alanlarındaki yatırımlara ilişkin kaynak gereksinimi ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada; il genel meclislerinin 5302 sayılı yasa ile oluşturulan yapılarıyla, daha aktif ve daha fazla yetkiye sahip olarak, borçlanma kapasitesinin de artırılması sonucu sistemde daha etkili olabilecekleri değerlendirilmiştir. Ancak; harcama durumu incelendiğinde, harcamalar ile gereksinimler arasında uygun bir denge olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Altıntaş aynı araştırmasında; 2013 dönemine kadar olan sürede, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yaklaşık 63.053 adet derslik ve bunlar için yaklaşık 9 milyar TL kaynak gereksinimi olmasına karşın, il özel idarelerinin bu yatırımları kendi kaynaklarıyla yapmaktan çok uzak olduğunu ortaya koymuştur. Bu ek kaynakların tahsis edilmesi durumunda da, il özel idarelerinin harcama kapasitelerinin yetersiz oluşu ve yıllık bazda tahsisli kaynakların yaklaşık % 20-25'ini harcamamaları bir endişe konusu olmaya devam etmektedir. Bu durumun nedenlerinden biri de, bakanlıklarla il özel idarelerinin bütçe hazırlama süreçlerindeki uyumsuzluk olarak görülmektedir.

Altıntaş analiz sonucunda, il özel idarelerinin en önemli harcama kaleminin eğitim hizmeti olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada; il özel idarelerinin mevcut yapılarının kendilerinden beklenen hizmeti verecek durumda olmadığı, yasal

düzenlemelerle mevcut harcama kapasitelerinin artırılması gerektiği, yeni yasal düzenlemelerde illerdeki yatırımların uzun dönemli olarak planlanması ve stratejik planlara il içindeki paydaşların da görüşlerinin dahil edilmesi ile halkın katılımının sağlanmasıyla daha verimli ve etkin olunacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Tepe (2007) araştırmasında; toplumsal kalkınmanın temelde yerel düzeyde kalkınmadan başladığı gerçeğinden hareketle, vatandaşa en yakın olan yerel yönetim birimlerinden belediyelerin yaygın eğitim uygulamalarını ve bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yaygın eğitim (İSMEK) uygulamasını incelemiştir. Araştırmada; özellikle nüfus artışı yüksek ve örgün eğitim görmeyen veya örgün eğitimi erken dönemde terk etmiş olan vatandaşların yoğun olarak yaşadığı yerlerde, eğitim konusundaki bu eksikliğin ancak yaygın eğitim uygulamalarıyla kapatılmasının olası olacağını vurgulamıştır.

Tepe, İSMEK'in, tüm vatandaşlara ve özellikle kadınlara mesleki yetenek kazandırmayı esas aldığını belirterek bu projeyi incelemiştir. Projede, meslek kazandırmanın yanında, yaşlı vatandaşların hayata tutunmalarını sağlayacak hobi vb. eğitimlerle de toplumsal bir görevin yerine getirilmeye çalışıldığını ortaya koymuştur.

Projenin alt boyutları ele alındığında; yaklaşık 97 farklı alanda eğitimler verildiğini, bunların el sanatları, yabancı dil, bilgisayar, mesleki eğitimler, sağlık, spor, trafik ve ilk yardım gibi çok farklı alanlarda olduğu görülmektedir. Tepe; öncelikle gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar ile AB ülkelerinden bir bölümünün yerel yönetimlerinin eğitim faaliyetlerini ve bütçe uygulamalarını incelemiştir.

Tepe'nin aynı araştırmasındaki öneriler arasında; bu gibi projelerde "Türkiye İş Kurumu" (İŞKUR), "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı" (KOSGEB) gibi kurumlarla işbirliği yapılarak, finansman konusunda ek olanaklar sağlanması, yaygın eğitime ilişkin politikaların geliştirilerek bu konuda yerel yönetimlere görev verilmesi ve desteklenmesi, illerde değişik kurum ve kuruluşların katılımıyla eğitim konseyleri kurulması ve böylece hem örgün hem de yaygın eğitim alanında özellikle yerel düzeyde bütünlüğün sağlanması, yaygın eğitimde örgün eğitimin tesis ve olanaklarından da yararlanması yer almıştır.

Keskin (2008), Dünya Bankası ve eğitimde yerelleşme konusu ile kamu okullarında işletmecilik konusunu ele almıştır. Araştırmada; Türk eğitim sistemindeki dönüşüme vurgu yapılarak, eğitim hizmetinin yerelleşmesi, karar verme sürecinin merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve eğitim kurumları yönetimlerine aktarılması ana konular olarak incelenmiştir. Dünya Bankası'nın okul işletmeciliği kavramını, okul merkezli bütçeleme sistemi ile açıkladığını, sistemin özerklik ve katılım olmak üzere iki temel kavram üzerine inşa edildiğini vurgulamaktadır. Bu politikada temel unsurlar olarak; harcamalara yerel halkın katılımı, toplumsal talebin dile getirilmesi, hükümetlerin sorumluluğunun geliştirilmesi ve etkinlik yer almaktadır.

Keskin, aynı araştırmasında; eğitim hizmetinin, sağlık hizmetinde olduğu gibi genelde satın alma gücü düşük olan kesime sunulan bir hizmet olduğunu, bu nedenle serbest piyasa ve rekabet kurallarının bu alanda uygulanması durumunda iflasla sonuçlanacağını, küresel örgütler önderliğinde ve piyasa mekanizması kurallarına göre yürütülen yerel projelerin soruna çözüm getiremeyeceğini vurgulayarak, Türkiye'de eğitim sisteminin ekonomik olarak güçlü kesimlerle olan ilişkisinin kesilmesini ve kamusal kaynaklarla geliştirilmesini önermiştir.

Keskin'in önerisinin temelinde; yerelleşmiş eğitim hizmetinin daha etkin olması, yerel önceliklerin sisteme daha iyi yansıtılması, katılımın artırılarak, eğitimde kalitenin geliştirilmesi düşüncesi yatmaktadır. Ancak; yine Dünya Bankası'nın bazı raporlarında; yerelleşmenin uygulandığı bir kısım ülkelerde hedeflenen amaçlara ulaşamadığı, kalitenin daha da azaldığı ve gelir düzeyi düşük olan kesimlerde eşitsizliğin daha da arttığı hususu dikkati çekmektedir. Araştırmacı; eğitim hizmetinin önemli bir kamu hizmeti olması nedeniyle, bu hizmetin özelleştirilmesinin, satın alma gücü düşük olan kesim açısından önemli sorunlara yol açabileceğini, bu nedenle eğitim hizmetinin sunulmasında kamusal kaynakların ağırlığının devam etmesinin uygun olacağını vurgulamaktadır.

Özdemir (2008), "Eğitim Yönetiminde Yerelleşme Siyasetleri" adlı araştırmasında; Türk eğitim sisteminin örgütsel ve yönetsel yapısını tarihsel bir perspektifle ele almış, başlangıçta, küresel düzeyde görülen ekonomik krizlerin ve Keynesyen ekonomi politikalarının etkisiyle merkezîyetçi olan yapının, 1980'li yıllardan itibaren, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki eğitimin yerelleşmesi ve okul merkezli yönetim anlayışının da etkisiyle, yerini yerelleşme yönünde politikalara

bırakarak yeni bir sürece girdiğini vurgulamıştır. Bunun nedeninin de; 20. yüzyılın son çeyreğinde meydana gelen siyasi, ekonomik ve toplumsal değişimler olarak değerlendirmiştir.

Özdemir'in araştırmasında; dünyada merkeziyetçi yapıdan vazgeçilerek yerelleşme yönündeki çalışmalara esas gelişmeler ele alınmış, merkeziyetçilik ya da yerelleşme arasındaki belirleyici olan etkenin, konuya ilişkin olarak akademik çevrelerde yapılan tartışmalardan çok, küresel kapitalist sistemin "birikim yasası" olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özdemir; Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren gündemde yer alan ve sistematik bir yapı içinde yaşama geçirilen eğitimde yerelleşme konusunun, artık istisna olmaktan çıkmaya başladığı ve sistemin işleyişini düzenleyen temel bir kural olma yönünde evrimleşmeye devam ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Çubukçu (2008) araştırmasında; Avrupa Birliği (AB)'nde yerel yönetimlerini genellikle, bölgesel politikalar bağlamında, birliğe üye ülkelerdeki gelişmişlik farklarını ortaya koyan, bu yüzden de birliğin bölgesel politikaları kapsamında oluşturulan mali kaynaklardan finansman alan yerel yönetim birimleri olarak ele almıştır. Araştırmada ayrıca; kamu hizmetlerinin yerel birimler tarafından gerçekleştirilmesi de araştırılmıştır. Çalışma da incelenen diğer bir boyut da, yerel yönetim reformlarının gerçekleştirilebilmesi için gerekli finansmanı sağlamak üzere yerel yönetim birimlerinin gelirlerinin incelenmesidir.

Çubukçu; Pazar ekonomisi ve küçültülmeye çalışılan kamu bürokratik yapısının, yerel yönetimlerin finansman kaynaklarını etkilediğini de belirtmektedir. Ancak, ülkeler de özellikle; artan yerelleşmeye karşın, bunun aynı zamanda yerel vergi özerkliği demek olmadığını ve yerel yönetimlere daha fazla kaynak özerkliği verilmesi konusunun en tartışmalı konu olduğunu vurgulamıştır.

Yine aynı araştırmada; Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin büyük bölümünde, yerelleşme yönünde yapılan reformlarda, yerel yönetimlere önemli ölçüde finansman olanaklarının da sağlandığı belirtilmektedir. Bu gelişmeler; özellikle son dönemde Fransa, Belçika, İtalya ve İspanya'da daha fazla düzeyde görülmekte, yerel yönetimlerin yetki alanları genişlemektedir. Verilen yetkilerin ve sorumlulukların yerine getirilebilmesi için, yerel yönetimler arasında kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi konusundaki rekabette de, merkezi hükümet

tarafından sağlanan kaynaklarda da artış sağlanmakta olduğunu, bunların da yerel yönetimleri, bu kaynakları daha etkin ve verimli olarak kullanmak üzere güdülediğini belirtmektedir.

Çukurçayır (2009), yerel yönetimde değişim konulu çalışmasında; Ekonomi ve teknoloji alanındaki değişimlerin, diğer alanlardaki geleneksel yöntem ve alışkanlıkları alt üst ettiğini ve yeniden biçimlendirdiğini, yeni bir toplum ile bu toplumun farklı beklentilerinin ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Bu nedenle de, kamu yönetimi değişime uzun süre direnememekte, sürekli olarak kendini yenilemek durumunda kalmaktadır.

Çukurçayır'a göre; geleneksel kamu yönetimi anlayışının ürünü olan bürokrasi mekanizması, hem vazgeçilemeyen hem de çok eleştirilen niteliklere sahiptir. Dünyadaki kaynakların yaklaşık % 80'inin, dünya nüfusunun yaklaşık % 20'si tarafından tüketildiği dikkate alındığında, esas amacı kamu yararını kollamak, eşitliği ve sosyal adaleti sağlamak olan kamu yönetiminin önemli bir bölümünü oluşturan yerel yönetimlerin, işletmecî mantığıyla hareket edip vatandaşı müşteri olarak görmesi ve hizmet üretmesinin savunulamayacağını vurgulamıştır. Kamu hizmetlerinin odağında vatandaşa hizmet götürmenin olmasını, vatandaşın; ekonomik kültürel ve yönetime ilişkin etkinliklerde yerel yönetimlerle birlikte yer almasının önemli olduğunu, kamu yönetimindeki işlemlerin vatandaşın hayatını kolaylaştırıcı bir düzeyde olmasını ve vatandaşın çekirdek, temel ve öz olarak esas alınmasının gerektiği belirtmektedir.

Ulusoy ve Akdemir (2009), "yerel yönetimler ve mali özerklik" konusunu, Türkiye ile OECD ülkelerini karşılaştırarak incelemişlerdir. Araştırmacılara göre; yerel yönetimlerin özerkliği ve bunun uygulanması, üzerinde önemle durulan konulardandır. Çoğu ülkede kamu hizmetinin sunumunda etkinliğin sağlanması ve demokrasinin geliştirilmesine yönelik hedeflerin esas alındığı reformlar gerçekleştirilmektedir. Bu reformlar arasında üzerinde en fazla durulan konu yerel yönetimlerdir.

Araştırmacılara göre; yerel yönetimlere ilişkin düzenlemelerde bu birimlere önemli görevler verilmesine karşın, bu görevlerin ağırlığıyla orantılı finansman sağlanamamaktadır. Bu durumda birçok ülkedeki yerel yönetimler finansman sıkıntısı çekmekte ve beklenen işlevlerini etkili ve etkin olarak

gerçekleştirememektedirler. Oysa yerel yönetimlerin kendilerinden istenen işlevlerin gerçekleştirilebilmesi, kendilerine yeterli finansmanın sağlanması ve mali özerklik verilmesi ile olasıdır. Yerel yönetimlerin önemini ve özerkliklerini artırmaya ilişkin düzenlemelerde temel amacın, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasının yanı sıra, vatandaşın da yönetime katılması sonucu demokrasinin daha da güçlenmesinin ve kurumsal hale getirilmesinin sağlanmasıdır.

Aynı araştırmada; Türkiye’de yerel yönetimlerin gelirlerinin kamu kaynakları içinde çok düşük olmasının yanında, yerel yönetimlerin öz gelirleri de yetersiz düzeyde olup, vergi payları düşüktür ve merkezi yönetimlerden tahsis edilen kaynağa büyük ölçüde bağımlı durumdadırlar. Araştırmacılar; yerel yönetimlerin merkezi bütçeden aldıkları payın artırılmasını, yerel mali özerkliği artırıcı düzenlemeler yapılmasını, yerel yönetimlerin seçimle işbaşına gelen yönetim organlarının özgürce karar verebilmelerini, giderlerine ilişkin kararlarında özgür olmalarını, çalıştıracağı personeli kendilerinin alabilmelerini, ancak bu çalışmalarında merkezi yönetimle eşgüdüm içinde olmalarını önermişlerdir.

Çalcalı (2009), araştırmasında; 1990-2007 döneminde kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamalarını, bu kapsamda yerel yönetimler tarafından harcamaların durumunu incelemiştir. Ayrıca, bu verileri OECD ülkeleri ile kıyaslayarak, Türkiye’ye ilişkin öneriler getirmeye çalışmıştır.

İncelemede; 1990-2007 dönemi içinde eğitim için yapılan harcamaların istikrarlı olmadığı, inişli-çıkışlı bir seyir izlediği tespit edilmiştir. Özellikle 1994-2001 döneminde bu harcamaların sürekli azalan bir seyir izleyerek, eğitimin genel bütçeden aldığı payın % 16’lardan % 8’lere kadar düştüğü, sonrasında belli oranda yükselme eğilimi gösterdiği tespit edilmiş, ancak, özellikle eğitim çağındaki genç nüfusun OECD ülkelerinden genelde daha yüksek olduğu dikkate alındığında, harcama bakımından OECD ortalamalarına henüz ulaşamadığı değerlendirilmiştir. Türkiye’nin ulusal gelirden eğitime yeterli pay ayıramadığı tespitiyle birlikte, kalkınma için yeni kaynak arayışları ve çeşitlendirilmiş bir sürekli finansman sistemine gereksinimin kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır.

Eser (2010), belediyelerin mesleki yaygın eğitimdeki rolünü, İstanbul örneğini ele alarak İSMEK projesini incelemiştir. Çalışmada ilk olarak, MEB’in mesleki yaygın eğitime ilişkin politikaları ele alınmış, sonra Türkiye’deki yerel eğitim birimlerinin

yaygın eğitim konusundaki faaliyetlerine genel olarak değinilmiş ve son bölümde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yaygın eğitim uygulamaları kapsamlı şekilde incelenmiştir. Yerel yönetimlerin verdiği yaygın eğitimlerin; yasal bir sorumluluk olmasının yanında, bir sosyal sorumluluk olduğu hususu da vurgulanmıştır.

Eser; bu konudaki gelişmelerin, MEB'in yaygın eğitim sorumluluğunu ve bu eğitimi gerçekleştirecek olanakları yerel yönetimlere yönlendirmesinin bir sonucu olduğunu değerlendirmiştir. Yerel yönetimlerin mahalli gereksinimleri merkezi yönetime nazaran daha iyi analiz edebilmesi ve değerlendirmesi nedeniyle, özellikle yaygın eğitimde daha başarılı olacakları vurgulanmıştır. Ayrıca, eğitim verilecek her bölgenin ayrı ayrı analiz edilmesi ve bölgenin özelliğine göre gerekli eğitimlerin planlanmasının, eğitime katılımın artması ve daha iyi sonuç alınmasına katkı sağladığı değerlendirilmiştir.

Ölmez ve Tonbul (2011) araştırmalarında; "eğitim yönetiminin yerelleşmesi sürecinde bir uygulama: eğitim bölgeleri danışma kurulları" konusunu ele almıştır. Araştırmanın bulgularına göre; eğitim yönetiminde yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk aktarılması hedefi değerlendirildiğinde, bu uygulamaya geçiş için henüz hazır olunmadığı ve hazırlanan planın hayata geçirilemediği, eğitim kurumlarının, çevre ve dış paydaşları etkileşimlerinin istenen düzeyde olmadığı, projeyi hayata geçirmek üzere oluşturulan "Eğitim Bölgeleri Danışma Kurulları"nın yeniden yapılandırılması gerektiği konuları ortaya çıkmıştır.

Araştırmacılar bu sorunun çözümü için; eğitim kurulları tarafından paydaşlarına yönelik bilgilendirme toplantıları yapılarak teşkil edilen kurulların amacının anlatılması, bu kurulların yönetiminden sorumlu olan birimin belirlenmesi, kurulun yetkilerinin yeniden değerlendirilerek artırılması, kurulun işleyişine ilişkin olarak yerel yönetimler, iş çevreleri, sivil toplum kuruluşları ve velilerin bilgilendirilmesi ve onların önerilerinin alınarak, gerekirse bu öneriler doğrultusunda yeni düzenlemeler yapılmasının uygun olacağını değerlendirmişlerdir.

Söz konusu araştırmanın önemli bulgularından biri de, yerel yönetimlerin, eğitimin yerinden yönetimine ilişkin uygun plan ve program ile gündemlerinin olmamasıdır. Bu nedenle, yerel yönetimleri eğitim konusuna daha fazla yönlendirecek yasal düzenlemelerin yapılması uygun olacaktır.

Gürbey (2012); eğitim hizmetlerinin sunumunda yerel yönetim birimlerinin rolünü İstanbul örneğini inceleyerek ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kapsamda; İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile bir kısım büyük ilçelerin belediyelerinin örgün eğitim hizmetlerine yaptıkları katkıyı incelemiş ve bu birimlerin eğitime yönelik özgün projelerini değerlendirmiştir.

Araştırmada, belediyelerin; genelde öğrencilere kırtasiye yardımı sağladığı, öğrencilere burs verdiği, engelli öğrencilere nakdi yardım sağladığı, okulların bakım ve onarım işleri ile malzeme gereksinimlerini karşıladığı, okulların çevre düzenlemelerini yaptığı, öğrencilere yönelik olarak rehberlik, kariyer konusunda bilinçlendirme, başarılı olan öğrencilere ödüller verilmesi, sağlık taraması yapılması, okullar arasında edebiyat, güzel sanatlar ve spor müsabakaları düzenledikleri ortaya konmuştur.

Araştırma sonucunda; yerel yönetimlerin eğitim kurumlarına yaptıkları katkılarla, başta fiziki projeler olmak üzere farklı etkinliklerin eğitimin kalitesine ve okula gelme ve istekli olarak eğitim verme konusundaki güdülemeye olumlu katkı sağladığı, bu çalışmaların, halkın yerel yönetimlere bakış açısını olumlu olarak etkilediği, eğitim kurumlarının çevresinde yer alan yerel yönetimlerin başta temel altyapı hizmetleri olmak üzere geliştirilecek projelerin eğitim sisteminin kalitesini artıracığı değerlendirilmiş, bu amaca yönelik yasal düzenlemelerin ve finansman sisteminin öncelikle ele alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Gürbey (2012) çalışmasında, eğitim hizmetlerinin sunumunda yerel yönetimlerinin rolünü İstanbul örneğini ele alarak incelemiştir. Araştırmada; il özel idarelerine verilen yasal sorumluluklarda, eğitim kurumlarının araç, gereç ve cari harcamalarını karşılamak dışında, yönetime ilişkin bir yetkilerinin olmadığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yaygın eğitimi gerçekleştirmeye yönelik belirli düzeyde bir altyapısı olmasına karşın, örgün eğitim kurumlarının altyapı hizmetleri, bina yapımı ve öğrencilere yönelik maddi yardım dışında görevlerinin olmadığı vurgulanmıştır.

Gürbey'e göre; zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması sonucu, özellikle eğitim yatırımlarına ve tesislere artan ihtiyaç karşısında merkezi bütçe olanaklarının yetersizliği karşısında, yerel yönetimlerin olanaklarının bir bölümünün de eğitime aktarılması, yerel düzeyde paydaşların sisteme katkı sağlaması önem kazanmıştır.

Bu kapsamda; il özel idarelerine, eğitim yatırımlarına ilişkin daha fazla sorumluluk verilmesi ile belediyelerin bu konuya daha fazla kaynak ve emek harcamasına ilişkin yasal düzenlemelerin temelinde bu gereklilik yatmaktadır. Nitekim İstanbul İl Özel İdaresi'nin deprem riski olan okullar yerine, daha emniyetli bölgelerde eğitim tesisleri kurmak üzere yatırımlar yapması, eski okul binalarını yıkarak yerlerine yenilerini yapması, eğitimde yerelleşme ve yerel yönetim birimlerinin sorumluluk almaları açısından uygun örnekler olarak değerlendirilmiştir.

Bilgiç ve Gül (2013), Türkiye'de, özellikle 1980 ve sonrasındaki yerelleşme politikalarını incelemiştir. Araştırmacılara göre; büyükşehir belediyelerinin kurulması, sayılarının artırılması ve yerel yönetimlerin mali açıdan güçlendirilmesi, AB'ye üyelik aşamasında demokratikleşme ve yerelleşme yönünde önemli adımlar olarak nitelenmektedir. Ancak; araştırmacılara göre, güncel politik durum ve sorunlar, ülkenin birlik ve bütünlüğüne yönelik iç ve dış tehditler, yerelleşme konusundaki adımların yavaşlamasına ve uzun süreye yayılmasına neden olmuştur. Merkezi yönetimin ülke birliği ve bütünlüğüne yönelik duyarlılığına karşın, 2004 ve 2005 yıllarında yerelleşme konusunda yapılan yasal düzenlemeler olumlu gelişme olarak değerlendirilmiştir.

Arslan (2013), yerel yönetimler ve eğitim hizmetleri ilişkisini incelemiştir. Çalışmasında; yerel yönetimlere ilişkin yeni yasal düzenlemelerin eğitim yönetimine getirdiği yenilikler ile yerel yönetimlerin eğitime katkısının artmasından beklenen yararları ele almıştır. Araştırmasında; küresel koşullardaki değişimler nedeniyle merkezi yönetimlerin yükünün artması sonucu, kamu hizmetlerinin büyük ölçüde yerel yönetimler tarafından karşılanması konusunda çalışmaların hızlandığını vurgulamıştır.

Arslan; yerel yönetimlerin halka en yakın ana yönetim birimlerinden olmaları nedeniyle gereksinimleri daha iyi karşılayacağı ve hizmetleri daha süratli gerçekleştireceği, hizmetlerde verimlilik ve etkinliğin artacağını değerlendirmiştir. Ancak burada önemli olan hususun, yerel yönetimlerin bu eğitim hizmetini yerine getirecek şekilde güçlendirilmesi, merkezi yönetimin de bu faaliyetleri etkin bir şekilde denetleyecek şekilde yapılandırılması olduğu vurgulanmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma betimsel olup, nitel bir araştırmadır. Araştırmada “genel tarama” modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, büyükşehir olan ve büyükşehir kapsamına alınan 30 İl Özel İdaresinden ve bazı gelişmiş ülkelere (İngiltere, İsveç, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İtalya, İspanya, Güney Kore, Japonya) oluşmaktadır. Evrende yer alan iller; “Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon ve Van” illerinden oluşmaktadır. Evrenin tamamında yer alan iller, aynı zamanda örneklem olarak da ele alınmış ve böylece tüm evrene ulaşılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında; ulusal ve uluslararası alanyazın taraması, mevzuat incelemesi ve kamu birimlerinin resmi raporları esas alınmış, bir kısım veriler ilgili personelle yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmada; yerel yönetimlerin eğitimdeki rollerinin incelenmesi, Türkiye ile karşılaştırma yapılarak sisteme katkı sağlayabilecek uygulamaların tespiti için, Avrupa Birliği ülkeleri ile bazı gelişmiş ülkelerin durumu da incelenmiş, bu ülkelere ilişkin verilerin toplanmasında uluslararası kuruluşların raporları ve bu ülkeler tarafından hazırlanan rapor ve alanyazından yararlanılmıştır.

Türkiye’ye ilişkin verilerin toplanmasında; uluslararası kurum ve kuruluşların Türk eğitim sisteminin ve finansmanının yönetimine ilişkin raporları, bütçe raporları ve başta Dünya Bankası olmak üzere bu kuruluşların, gerek küresel düzeyde ve gerekse Türkiye için özel olarak hazırladıkları eğitimde yerelleşme konusundaki araştırma raporları, Milli Eğitim Bakanlığı ve örneklemde yer alan 30 ile ait il özel idareleri tarafından oluşturulan konsolide bütçeler ve kesin hesaplarından, analitik bütçe fonksiyonel sınıflandırması “09 Eğitim Hizmetleri” kodunda yer alan veriler esas alınmıştır. 30 ilin özel idaresinden yetkili personel ile görüşülerek, 2006-2012 yılları arasında analitik bütçe “finans 5” kodunda ve “finans 8” kodunda yapılan ve

yapılmakta olan eğitim ile ilgili harcamalara ilişkin veriler yazılı olarak elde edilmiştir.

3.4. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Toplanan verilerin analizini kolaylaştırabilmek maksadıyla; öncelikle veriler gruplandırılmıştır. Veri grupları;

a. İl özel idaresi eğitim harcamaları (Merkezi bütçeden verilen kaynaklar ve özel kaynaklar),

b. Merkezi bütçe eğitim harcamaları,

c. İl özel idaresi bütçe giderleridir (Merkezi bütçeden verilen kaynaklar ve özel kaynaklar).

Söz konusu veri grupları tablolar haline getirilmiş ve bu tablolar üzerinde “içerik analizi” yapılmak suretiyle verilerin analizi yapılmış ve bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında, 30 Mart 2014 tarihinde tüzel kişiliği sona eren 30 İl Özel İdaresinden elde edilen 2006-2012 yılı eğitim harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından aktarılan ödeneklerden eğitime ilişkin yapılan yatırımlar fonksiyonel bazda analiz edilmiştir.

“5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu”nda ve “5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu”nda bahsi geçen eğitim hizmetlerine ilişkin yapılan harcamaların neler olduğu karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından illerdeki eğitim hizmetlerine ilişkin yatırımlar için aktarılan ödeneklerin; 30 Mart 2014 tarihinden itibaren nasıl kullanılacağı, il özel idareleri tarafından yürütülen bu hizmetlerin kimler tarafından yürütüleceği, söz konusu bu hizmetler için gerekli personel, araç ve gerecin nasıl sağlanacağı, Valilik bünyesinde oluşturulan “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı” tarafından eğitim harcamalarının nasıl gerçekleştirileceği ve bu birimlerin çalışma usul ve esaslarının nasıl olacağı incelenmiştir.

Merkezi bütçeden sağlanan destekler haricinde; 222 sayılı Kanunda yer alan il özel idare bütçelerinin % 20’lik kısmının eğitim harcamalarına ayrılan payın ortadan kalkmasıyla, söz konusu bu miktardaki yatırımların hangi kurum tarafından karşılanacağı, belediyelerin bu harcamalara ilişkin konumu ve misyonunun ne olacağı ve ne olması gerektiği konusu ele alınmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, alt problemler esas alınmak üzere ve aynı sırayla verilen araştırma bulguları ve bunlara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Öncelikle; gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden yararlanarak, Türkiye'ye ilişkin önerilere katkı sağlayabilmek amacıyla, gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin eğitime ilgili rolü ve eğitime kaynak aktarma yöntemleri, takiben Türkiye'de yerel yönetimlerin eğitime ilgili rolü ve eğitime kaynak aktarma yöntemine ilişkin bulgular incelenmiş, sonrasında gelişmiş ülkeler ve Türkiye'nin genel bir değerlendirmesi yapılarak, sonuç ve önerilere ilişkin temel konular belirlenmiştir.

4.1. Gelişmiş Ülkelerde Yerel Yönetimlerin Eğitime İlgili Rolü ve Eğitime Kaynak Aktarma Yöntemine İlişkin Bulgular

Bu bölümde; gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin eğitime kaynak aktarmadaki rolü incelenirken, bu rolün ortaya konmasında temel olan eğitimdeki rolü ile ilgili esaslar da ele alınmıştır. Ayrıca; bu ülkelerin incelenmesinde; eğitimde yerelleşme tanımı içerisinde, bu araştırmada temel olarak incelenen yerel yönetim birimlerine ilave olarak, Türkiye'de eğitimde yerelleşme çalışmalarına yönelik olarak yapılacak araştırmalara ışık tutabilecek şekilde, OECD ve Dünya Bankası tarafından da yerelleşme kapsamında ele alınan okul düzeyine kadar olan eğitim kademelerinin rolleri de ana esaslarıyla ortaya konmuştur. Gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelere bakıldığında; eğitimde yerelleşme konusunda başarılı örneklerin olduğu görülmektedir. Bu ülkelerdeki yerel yönetim birimlerinin; geleneksel olarak demokrasi kültürü oturmuş, yasal olarak görev, yetki ve sorumluluklarının bilincinde, yerel yönetim alanında büyük ölçüde uzmanlaşmış, güçlü bir geçmişe sahip olduğu dikkati çekmektedir. Bu özellikler, yerel yönetimlere ait uygulamaları temelden etkileyen hususlardır. Az gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerdeki yerel yönetimlerde bu niteliklerin henüz tam olarak oluşmadığı, halkın katılımının yeterli düzeyde olmadığı, demokrasi kültürünün tam olarak yerleşmediği görülmektedir. Bu yetersizlikler, yerinden yönetimlerin eğitime ilişkin uygulamalarının başarısını olumsuz yönde etkileyen hususlardır.

Ülkenin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak, gelişmişlik düzeyi arttıkça, yerel yönetimlerin, diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da başarılı örnekler verdiği ve eğitimin yönetimine ilişkin sorumluluklarının arttığı görülmektedir.

Latin Amerika ülkelerinde, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren eğitimde yerelleşme politikalarının uygulanmaya başlandığı görülmektedir. Şili ve Arjantin gibi ülkelerde bu reformlar 1970'li yıllarda başlamıştır. 1980'li yıllarda ön plana çıkan neo-liberal politika akımının etkisiyle, eğitim alanında da büyük ölçüde yerelleşme reformları başlamıştır. Ülkelerin bu politikaları; Dünya Bankası, ABD Uluslararası Kalkınma Fonu (USAID) ve bazı finans kurumları tarafından da desteklenmiştir. Ancak, Latin Amerika'daki eğitimde yerelleşme politikaları; özellikle başta bölgesel farklılıklar olmak üzere, bazı etkenler nedeniyle yeterince başarılı olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir (Tepe, 2007).

Günümüzde yerelleşme, küreselleşmenin bir boyutu olarak yaşanmasına karşın, küreselleşme kadar önemli olduğu hususu genelde göz ardı edilmektedir. Özellikle Avrupa Birliği (AB) sürecine bakıldığında, küresel rekabet konusundaki önemli adımlarla birlikte, yerelleşme konusunun da yeni boyutlar kazanması ve güçlenmesi konusunda katkı sağladığı görülmektedir.

AB'nin, ekonomik birliktelikle başlayan, günümüzde siyasal birliğe doğru giden politikasında yerelleşmeye verdiği önem oldukça yüksektir. Bu kapsamda çıkarılan yasal düzenlemelerin önemli bir bölümü (yaklaşık % 60) yerelleşme, yerel yaşam ve yerel yönetimlerle ilgilidir. Bu düzenlemeler sonucu yerel yönetimler, merkezi yönetimin yetki ve sorumluluklarının önemli bir bölümünü üstlenerek güçlenmeye devam etmektedirler.

AB'ye yeni üye olacak ülkelerde önemli yapısal değişim kendisini yerelleşme alanında gösterecektir. Avrupa'nın tarihsel sürecine bakıldığında, yerel yönetimlerin en öndeki aktörlerden oldukları ve siyasal ve yönetsel sistemlerin çıkış noktası olduğu görülmektedir. Artık Avrupa'da yerel yönetimlerin çok etkin olduğu kentler arasında büyük bir yarış dikkati çekmektedir. AB ülkelerinde, yerel ve bölgesel yönetimler yeniden yapılandırılmayla birlikte, siyasal ve toplumsal uyumun esas unsurları olmak durumuna gelmiştir.

AB'nin uzun süreli çabaları, ekonomik ve siyasal birlik oluşturma hedeflerine karşın, yaşayanların büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 85) kendilerini Avrupa yurttışı değil, buldukları bölgenin veya kentin hemşerileri olarak gördüğünü ortaya çıkarmıştır. Bu nedenden dolayı, AB bünyesinde yerel yönetimler önem

kazanmakta, temel ilkelerden “yerellik” ilkesi, yerel yönetimlere daha çok yetki aktarılarak özerklik ve etkinliğin artırılmasını öngörmektedir.

Söz konusu “yerellik ilkesi”, demokrasinin bir güvencesi olarak görüldüğünden, üye devletler tarafından imzalanan Maastricht Antlaşması'nın 3. maddesinde yer bulmuştur. AB bünyesindeki yerel yönetimler; eğitim, konut, ulaşım vb. gibi toplumsal refah ve gelişmeye yönelik hizmetlerin önemli bir bölümünü üstlenmiştir. Yerel yönetimlerce, özellikle yaşam boyu öğrenme etkinlikleri, bilgi çağının sağladığı kolaylıklardan da yararlanarak etkin şekilde uygulanmaktadır. AB ülkelerinde, yerel yönetimlerin hizmet sunumu konusundaki artan etkisi ile birlikte, eğitim açısından, küçük yaşlardan itibaren sistem içinde etkili olduğu, örgün ve yaygın eğitimin önemli aktörü durumuna geldiği görülmektedir (Tepe, 2007).

Bu genel değerlendirme sonrasında, gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin eğitime ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları ile elde edilen sonuçların incelenmesi, Türkiye'ye ilişkin çalışmalara ışık tutacaktır.

İngiltere:

İngiltere, AB ülkeleri arasında monarşi ile yönetilmesine karşın demokrasi kültürü bakımından önemli bir yere sahiptir. İngiltere; Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda ile birlikte Birleşik Krallık'ın bir parçasıdır. İngiltere'de kraliçe devlet başkanı, başbakan ise hükümetin başı konumundadır.

İngiltere'nin eğitim sistemine genel olarak bakıldığında, eğitim harcamalarının yaklaşık % 60'ı merkezi hükümet tarafından karşılanmaktadır. Bu kaynaklar, yerel eğitim birimlerine merkezi hükümet tarafından doğrudan verilir. Yerel düzeyde eğitim harcamalarının kalan tutarı, yerel düzeyde vergiler vasıtasıyla yerel eğitim birimleri tarafından sağlanır. Eğitim yatırımlarının yaklaşık üçte ikisi merkezi yönetim tarafından karşılanırken, kalan tutar yerel vergi mükelleflerinden toplanan bina ve arazi vergileri ile karşılanır (Ateş, 2013).

İngiltere'de; okul öncesinden yükseköğretime kadar olan örgün eğitim harcamalarının tamamı ile yaygın eğitim harcamaları, hem yerel yönetimler, hem de merkezi hükümet tarafından karşılanmaktadır. Okul öncesi eğitimin bütün finansmanı yerel yönetimler tarafından karşılanır. Bu eğitime, özel sektör ile gönüllü kuruluşlar da katkı sağlamaktadır (Ateş, 2013).

Merkezi bütçeden yerel yönetimlerin eğitim bütçesine aktarılan kaynaklar üç farklı fondan oluşmaktadır. Bu fonlardan birincisi, 5 yaş ve altı çocukların eğitim giderlerini, ikincisi okul süresince yapılan harcamalarını ve üçüncüsü de yerel yönetimler bütçesini oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin eğitim bütçesi ise beş harcama alanına ayrılmaktadır. Bu alanlar; stratejik düzeyde yönetim, eğitim planlaması ve ulaşım, okul gelişimi, özel eğitim ihtiyaçları ile eğitim kurumlarının bakımı, onarımı, yönetime sağlanan destek ile benzeri harcamaları kapsar. Eğitim kurumlarının tefrişat-demirbaş gereksinimlerini de yerel yönetimler karşılar. Yerel yönetimler eğitim kurumlarını dışarı açarak gelir elde etme olanağı sağlamıştır.

Birleşik Krallık'ta, 1992 yılında, yerel düzeyde ve özerk olarak kurulan Finansman Kurulları; eğitim ve araştırmalara sağladığı desteğin yanında, kütüphane, müze, galeri ve koleksiyonların finansman desteğiyle de sorumludur. Bu kurullar, ayrıca, söz konusu kurumlara ait taşınmaz malların korunması ve yenilerinin alınabilmesi için mali kaynak sağlamaktadır (Türkoğlu, 1999).

İngiltere'de 1999 yılında yasalaşan eğitim finansmanı dağıtım yöntemi, eğitim kurumlarına benzer faaliyetler için benzer oranda finansman sağlanmasını esas almaktadır. Merkezi yönetim tarafından "blok" halinde finansman kurullarına aktarılan bütçenin, eğitim kurumları arasında dağıtımını yine bu kurulların görevleri arasındadır. Merkezi olarak yerel birimlere tahsis edilen tüm mali kaynaklar parlamentonun denetimine de açıktır. Bu kurulların kaynak tahsisinde genelde öğrenci sayısı esas olmaktadır (Ateş, 2013).

Nisan 1993'de; Birleşik Krallığa bağlı bölgelerde kurulan finansman konseyleri, eğitim kurumlarını denetleme ve finansman tahsisi görevini yerine getirmektedir. İngiltere ve Galler'deki yerel eğitim birimleri (Local Education Agency - LEA), Kuzey İrlanda'da kurulmuş olan; eğitim ve kütüphane kurulları, fon kurulları, yerel düzeydeki otoriteler ve finansman denetim komisyonları ulusal denetim kurulları, merkezi bütçeden yerel yönetimlere tahsis edilen eğitim kaynaklarının etkili kullanımını sağlamanın yanında, etkin organizasyonlar oluşturma ve eğitimin yönetimi rollerine de sahiptir.

İngiltere; uzun bir geçmişe sahip güçlü yerel yönetim geleneğiyle de özgün bir model olup, İngiltere ve Galler'deki yerel yönetim birimlerinde 2 milyonu aşkın çalışan istihdam edilmektedir. Bu yerel yönetimler, her yıl yaklaşık 70 milyar pound

bütçe kullanmaktadırlar. Bu bütçe, kamunun yıllık bütçesinin yaklaşık % 25'i dolayındadır (Şensoy, 2010).

İngiltere ve Galler'de toplam 171 yerel eğitim birimi, Kuzey İrlanda'da 5 Eğitim ve Kütüphane Kurulu sorumluluk bölgelerinde bulunan kamu finansmanlı eğitim kurumlarının organizasyonundan sorumludur. LEA'lar aynı zamanda sorumlu oldukları eğitim kurumunda kalite güvencesinden ve okul çağındaki öğrenciler için yüksek eğitim standartlarını teşvikten sorumludurlar. Okullardaki sağlık hizmetleri ile sosyal hizmetlerin eşgüdümü ve geliştirilmesinden de yerel eğitim birimleri sorumludurlar.

İngiltere'deki yerel yönetim birimleri genelde iki kademedden oluşmaktadır: iller ve ilçeler. Bu kademelenmede nüfus esas alınmaktadır. İllerin nüfusu genelde 500 binin üzerindedir. İlçelerin nüfusu ise ortalama 100 bin civarındadır. Her iki yerel yönetim sisteminde de, seçimle göreve gelen ve karar organı olan meclis vardır.

İngiltere'de yerel yönetimler, zaman içinde eğitim gibi yerel halkı yakından ilgilendiren alanlarda daha çok sorumluluk almışlardır. İngiltere eğitim bütçesinin toplam bütçe içindeki payı % 11,5'dir. Eğitim sisteminin yönetimi büyük ölçüde yerel odaklıdır. Yerel yönetimler eğitim için yıllık, İngiltere'de yaklaşık 20 milyar, Galler'de yaklaşık 1,2 milyar pound finansman desteği sağlamaktadır (Ateş, 2013).

1990'lı yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle; yerel yönetimlerin bir kısım görev ve hizmetleri merkezi yönetime, yerel bazı özerk kurum ve kuruluşlara, bazı yarı kamusal kuruluşlar ile gönüllü kuruluşlara devredilmiştir. Bu düzenlemelerle, bir kısım hizmetler de alt kademe yönetim birimlerine devredilmiş, bir bölümü de bütünüyle özelleştirilmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında, yerel yönetim birimlerinden il meclislerinin görev ve sorumlulukları daha da artırılmıştır. Eğitim kurumlarının yönetiminde velilerin de ağırlıkla yer aldığı okul kurulları kurulmuş ve bu kurulların etkinliği artırılmıştır.

İngiltere'de devlet yaygın eğitimden sorumludur. Yaşam boyu öğrenme, devletin eğitim politikasının merkezinde yer alan bir konudur. Yaşam boyu öğrenme, bireylerin iş yaşamına atılması, iş dünyası açısından geleceğe yatırım yapılması, toplumsal uyum düzeyinin artırılması, küresel rekabete uygun insan gücünün yetiştirilmesi yanında ekonomik rekabet gücünün artırılması açısından da önemlidir. Yaygın eğitim, bireylerin istekleri doğrultusunda şekillendirilmektedir.

Merkezi yönetim, yaygın eğitim için öncelikli alanları belirlemekte, işverenlerin sürekli eğitim etkinliklerine katkı sağlamaktadır.

İngiltere ve Galler'de yaygın eğitim; tam veya yarı zamanlı olarak veya 16-19 yaş grubu ile 19 yaş üstü vatandaşların boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik olarak verilmektedir. 19 yaşını tamamlamış vatandaşlara tam veya yarı zamanlı eğitim vermek görevi yerel yönetimlerindir. Yerel yönetimler, geniş bir alanda yetişkin vatandaşlara yönelik eğitim ve kurslar düzenlemektedir.

Yerel yönetimlerce işletilen ve finansmanı büyük ölçüde sağlanan yaygın eğitim merkezlerinde; temel beceri kursları ile bilgi teknolojileri alanlarında bilgi ve beceri düzeyinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Bu eğitimlerin finansmanına kursiyerler de katkı sağlamaktadır. Yerel yönetimlerin işlettiği bu eğitim kurumlarında ayrıca, herhangi bir beceri kazanma amacına hizmet etmeyen ve mesleki eğitim niteliğinde olmayan, ancak vatandaşların bireysel kişisel gelişimine katkı sağlayan kurslar da düzenlenmektedir (Şensoy, 2010).

İsveç

İsveç yönetim sistemi; merkezi yönetim, il meclisleri ve belediyeler olmak üzere üç temel yönetim birimi şeklinde yapılanmıştır. İsveç'te yerel yönetim birimleri, çok uzun süreden beri yerel halkın gereksinimlerinin karşılanmasında en etkin birimler olmuşlardır. Zamanla yerel yönetimlerin görevlerinde değişme olmakla birlikte, eğitim alanındaki yetki ve sorumluluklarında artış olmuştur.

İsveç'te; devlet ve yerel yönetimler, özellikle yaşam boyu öğrenme için her türlü altyapı ve olanakları sağlamaktan sorumludur.

İsveç'te; genel olarak eğitimin yönetimi, eğitim hedeflerinin belirlenmesi, müfredatın hazırlanması ve uygulanma esaslarını belirleme görevi merkezi yönetimde olmakla birlikte, her yıl bütçeden yerel yönetimlerin eğitim etkinlikleri için kaynak planlanmaktadır. Eğitim için ayrılan finansmanın eğitim kuruluşları arasında dağıtımı için "Ulusal Yetişkin Eğitim Konseyi" sorumludur (Şensoy, 2010).

Belediyeler ve il meclislerinin görev ve sorumlulukları incelendiğinde, en önemli görev alanlarından birinin eğitim olduğu görülmektedir. Bu maksatla; temel ve orta öğretim ile yetişkin eğitimleri belediyelerin görevidir. Eğitim kurumlarında eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik faaliyetler de belediyelerin görev alanındadır.

İsveç'te, özellikle mesleki eğitim etkinliklerinin yaklaşık % 50'si belediyeler, % 20 kadarı özel eğitim kurumları % 30'u ise yükseköğretim kurumları tarafından yürütülmektedir (Şensoy, 2010).

Öğrenciler genelde, oturdukları yere en yakın belediyenin sorumluluğunda olan eğitim kurumlarını tercih etmektedirler. Ancak, ikamet edilen yer dışındaki belediyelerin işlettiği eğitim kurumlarını da tercih edebilmektedirler.

Belediyeler, her öğrenci için tüm ülke düzeyinde tespit edilen öğrenci başına ödeneği okullara aktarmaktadırlar. Bu ödeneği alan okul yönetimleri; okulun harcamaları ile öğrencilerin kitap vb. tüm masraflarını karşılamakta, bazı özel kitap vb. küçük harcamalar dışında öğrencilerden ücret alınmamaktadır. Okullar belediyelerden öğrenci başına bütçe aldıklarından, daha fazla sayıda öğrenciyi çekebilmek için, başarı odaklı ve rekabete dayalı bir yarış da söz konusudur (Şensoy, 2010).

İlköğretim öncesi okul etkinlikleri; belediye bütçesi ile aileler tarafından birlikte finanse edilmektedir. Belediyeler; 6 yaşındaki çocuklara yönelik olarak her gün 3 saat süreyle anaokulu eğitimi vermekle yükümlüdür. Ortaöğretim düzeyinde belediyeler ağırlıklı olarak, mesleki beceri kazandıran eğitime yönelmektedirler.

İsveç'te yaygın eğitim ve bu kapsamda yaşam boyu öğrenme konusunda belediyeler önemli role sahiptir. Belediyeler tüm vatandaşlara yaygın eğitim olanağı sağlamaktan sorumludur. Belediyelerin sunduğu yaygın eğitimin kapsamına; lise sonrası eğitim, ileri düzeyde mesleki ve teknik eğitim. Öğrenme güçlüğü çeken yetişkinlere yönelik eğitim ve göçmenler için İsveççe eğitim gibi konular girmektedir. Belediyeler tarafından yetişkinlere yönelik olarak verilen ve 9 yıllık zorunlu temel eğitime denk gelen yetişkin eğitimi, kısa süre eğitim almış, ya da ortaöğretimi tamamlamamış olan vatandaşlara verilmektedir.

Almanya

Almanya'da eğitim sisteminin genel sorumluluğu federal hükümettedir. Anayasaya göre eğitimin yönetimi; Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlıklarının bölge temsilcilikleri, yerel yönetim birimleri ve alt düzeyde eğitim kurumları denetleme makamlarını içeren bir sistemle yürütülmektedir (Güney, 2010).

Yaygın eğitimin genel sorumluluğu eyaletlerde olmakla birlikte, finansman sorumluluğu federal yönetimdedir. Belediyeler yaygın eğitimin organizasyon ve

desteklenmesinde önemli görevli ve yetkilere sahiptir. Çalışanlar, eyaletlerin bir kısmındaki yasal mevzuata göre yılın belli günlerinde yaygın eğitime katılma hakkına sahiptirler.

Danimarka

Danimarka, Avrupa ülkeleri arasında eğitim konusunda yerleşmede en ileri düzeydeki ülkelerdendir. Danimarka'da eğitim hizmetlerinin tamamına yakını yerel yönetimler tarafından yönetilmekte ve yürütülmektedir. Eğitimin genel amacı ile çerçevesi yasayla belirlenmiş, uygulamaya ilişkin tüm ayrıntılar yerel yönetim düzeyindeki birimlere bırakılmıştır. Eğitim Bakanlığı, eğitimin hedefini belirler ve bunu sağlamaya yönelik talimatları yayınlar. Bu talimatlar eğitimin genel çerçevesini belirler. Bu genel çerçeve içinde, öğrencilerin eğitim hedeflerine ulaşım ulaşmadığı, standartlara erişim düzeyi kontrol edilir (Ulusoy ve Akdemir, 2009).

Eğitim Bakanlığı; okul öncesi, ilk ve ortaöğretimi belediye konseyleri ile birlikte yönetmektedir. Belediyeler ve il yönetimleri genelde eğitim, kültür, sosyal, çevre, teknik vb. konseyler teşkil ederek bu alanlardaki faaliyetleri yerel düzeyde düzenlemektedirler. Ayrıca yerel düzeyde gençlik ve yetişkin eğitim komisyonları kurulmuştur. Belediyeler ana sınıfı eğitimini düzenlemekle yükümlüdür.

Yerel yönetimler tarafından yönetilen okullarda eğitim ücreti yoktur. Aileler belediye sınırları içinde okul seçme konusunda özgürdürler.

Finlandiya

Finlandiya'da eğitimin genel sorumlusu Eğitim Bakanlığı'dır. İlk, orta ve yaygın eğitimin hedeflerini, kapsamını ve yöntemleri belirlemek ve geliştirmek amacıyla "Ulusal Eğitim Kurulu" yetkilendirilmiştir. Ayrıca; Finlandiya'da yerel düzeyde eğitimden sorumlu olarak, altı eyalette "Eğitim ve Kültür Bakanlıkları" vardır.

Finlandiya'nın yönetim sisteminde, geleneksel olarak yerel yönetimler her zaman ileri düzeyde yetkilerle donatılmıştır. Bu kapsamda belediyelere, eğitim alanında da önemli yetki ve sorumluluklar verilmiştir. temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarının çoğunluğu, yerel yönetimler veya ortak belediye kurullarınca yönetilmektedir. Bu kurumların finansmanı, büyük ölçüde merkezi bütçeden sağlanmaktadır.

Finlandiya’da özel okullar da devletin kontrolü altında eğitim vermektedirler. Bu kurumların programları da “Ulusal Eğitim Kurumu” tarafından onaylanmaktadır. Özel eğitim kurumlarına da, kamu eğitim kurumlarıyla aynı düzeyde kamu finansman desteği verilmektedir. Eğitimin finansmanı sorumluluğu, merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından birlikte sağlanmaktadır. Genel bir oran olarak, finansmanın yaklaşık % 57’si merkezi bütçeden, kalan % 43’lük tutar belediyeler tarafından karşılanmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2009).

Eğitim kurumlarına verilecek özerkliğin derecesini belirleme yetkisi de yerel yönetimlerde dir. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumların büyük bölümü belediyelerin sorumluluğunda veya özel okullardadır.

Fransa

Fransa’daki eğitim sistemi, ulusal bir karaktere sahip olup, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklıdır. Eğitim kurumlarının inşası ve bakımı ile ilgili olarak yerel yönetimlere görev ve sorumluluk verilmesine ve merkezîyetçilikten uzaklaşma eğilimine karşın, eğitim politikalarının esas belirleyicisi merkezi hükümettir. Eğitim Bakanlığı, eğitim konuları, eğitim için yol gösterici olan prensipleri ve detaylı öğretim programını hazırlayarak, bu konuların öğretilmesi yöntemini öğretmenlere bırakır.

Eğitim personelinin alımı ve yönetimi de merkezi olarak bakanlığın sorumluluğundadır. Sınavların düzenlenmesi ve ulusal düzeyde yeterlilik derecelerinin verilmesi de bakanlığın görevleri arasındadır. Bakanlık bu görevlerini, doğrudan kendisine bağlı rektörler tarafından yönetilen ve “akademi” olarak isimlendirilen 30 idari bölge aracılığıyla yürütür. Bu yerel birimler, pek çok sayıda departmanlara ayrılır ve her departman bir akademi müfettişi tarafından yönetilir (Erbay, 1999).

Fransız eğitim sisteminde; eğitim ile ilgili yerel birimlerin başkanı belediye başkanlarıdır. Belediyeler; ilkokulların inşası, bakımı ve onarımından sorumludur. İl yönetimleri ise; ortaokulların bakım ve onarımından sorumlu olup, liselerden bölge yönetimleri, yani akademiler sorumludur. Akademiler aynı zamanda, mesleki ve teknik eğitimden de sorumludur. Örgün eğitim kurumlarına ilişkin sorumluluklar bu şekilde net olarak belirlenmesine karşın, yaygın eğitimden herhangi bir alanda birlikte çalışan farklı kurum ve kuruluşlar sorumludur. Bunlar; bakanlıklar, yerel yönetimler, bölge sorumluları, özel sektör ve diğer kuruluşlardır.

Yerel yönetimler; işsizlere, okuma-yazması olmayanlara ve göçmenlere yönelik yaygın eğitimler vermekle yükümlüdür. Ayrıca; en az 9 çalışana sahip olan firmalar, ödedikleri ücretin % 1.5'i tutarında bir bütçeyi mesleki ve teknik eğitime ayırmak zorundadır.

Hollanda

Hollanda'da eğitimin genel sorumluluğu merkezi hükümette olmasına karşın, ülke yönetim sistemiyle paralel olarak, eğitimin yönetiminde de yetki üç yönetim kademesi arasında paylaştırılmıştır: Ulusal düzeyde tüm eğitim sisteminin yönetimi sorumluluğuna sahip merkezi hükümet, il düzeyinde, esas görevi gözlem ve denetim olan il yönetimleri, yerel düzeyde ise yürütme konusunda görevli yerel yönetim birimleri vardır. Hollanda eğitim sisteminin, ülke düzeyinde merkezi olarak düzenlenmesine karşın, eğitim kurumlarının yönetimi yerel yönetimlerin sorumluluğundadır ve bu nedenle eğitimin yönetimi aynı zamanda yerel nitelik de taşımaktadır (Eurydice, 2012, Akt: Ateş, 2013).

Hollanda'daki tüm resmi veya özel eğitim kurumlarının finansmanı merkezi bütçeden karşılanır. Yönetimi, finansmanı ve denetimi "Tarım, Çevre ve Balıkçılık Bakanlığı"na ait olan eğitim kurumları dışındaki tüm eğitim kurumlarına tahsis edilen finansmanın yönetiminden "Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı" sorumludur. Merkezi bütçeden resmi veya özel okullara tahsis edilen kaynaklarda aynı ölçütler kullanılır (Karataş, 2009, Akt: Ateş, 2013).

Hollanda'da merkezi yönetim; eğitim sisteminin yönetimi, finansmanı, denetimi, sınavlar ve öğrencilere sağlanacak desteklerle ilgili politikaları yürütürken, ilk ve ortaöğretim, bölgesel ve yerel yönetimler tarafından yönetilmektedir. Belediyeler, bölgelerinde bulunan bütün resmi ve özel okullar üzerinde yetkiye sahiptir. Resmi ve özel okullarda, okul kurulu olarak isimlendirilen ve yasal olarak tanınmış yetkili organlar, eğitim kurumlarını yönetmekle görevlidir ve okul içinde tam yetkilidir. Bu kurul tarafından, sorumluluk kendisinde kalmak koşuluyla, yetkilerin bir bölümü okul müdürlerine devredilebilir.

Kamuya ait ilkokul ve ortaokullarda, belediyeler yetkili organ olarak görev yapabilmektedir. Bununla birlikte, belediye konseyleri bu görevi kamu hukukuna tabi diğer organlara aktarabilmektedir.

Hollanda’da yaygın eğitimden belediyeler sorumludur. Bu eğitimle ilgili sosyal kurum ve kuruluşlar, mesleki eğitim organlarında temsil edilebilmekte, böylece mesleki eğitim ile ticaret ve sanayi arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadırlar.

İtalya

İtalya’da eğitim sisteminin genel sorumlusu “Eğitim Üniversite ve Araştırma Bakanı”dır. Bakanlık; bölge ve il eğitim birimleri tarafından yerel düzeyde temsil edilmektedir. Bölgeler tarafından yetkileri iller ve belediyelere verilebilir. Eğitim kurumları; yönetim, teşkilatlanma, araştırma ve geliştirme (ARGE), gelişime ilişkin konularda özerkliğe sahiptir. 1990’lı yıllardan itibaren devam eden eğitim reformlarıyla, merkezi yönetimin eğitimle ilgili görev, yetki ve sorumluluklarının önemli bir bölümü bölgesel ve yerel yönetimlere devredilmiştir (Sağlam, Özüdoğru ve Çıray, 2011).

Eğitim ile ilgili genel politikalar ve ilkeler ulusal düzeyde belirlenirken, bunlar özerk eğitim kurumlarının yönetimleri tarafından yerel gereksinmelere uyarlanır. Yaygın eğitimin gerçekleştirilebilmesi için iki sistem kurulmuştur. Birincisi; eğitim bakanlığının sorumluluğunda verilen eğitimler, ikincisi; yerel otoriteler tarafından düzenlenen ve genelde yetişkin işçilere verilen mesleki ve teknik eğitimidir.

İspanya

İspanya’da merkezi hükümet eğitim sisteminin genel sorumluluğunu üzerinde bulundurmaktadır. Yerel bazda yönetim; özerk bölge yönetimleri, il yönetimleri ve belediyeler olmak üzere üçlü bir yapıdadır. Yerel bazda yetki ve sorumlulukların dağıtımında temel düşünce, toplumun eğitim sistemine katılımına verilen önemin yüksekliğidir. Tüm eğitim kurumlarında; merkezi, bölgesel, yerel ve okul düzeylerinde konseyler oluşturulmuştur. Böylece, eğitim sistemine toplumsal katılımın sağlanması esas alınmıştır.

Devlet tarafından finanse edilen her eğitim kurumunda okul konseyleri vardır. Bu konseylerde; okul yöneticileri, öğretmen, öğrenci, aileler ve hizmetlilerin temsilcileri bulunmaktadır. Bu konseyler; yönetime ilişkin diğer görevlerinin yanı sıra, öğrenci kabulü, okul yönetimlerinin atanması veya görevine son verilmesi, bütçenin onaylanması ve sistemin geliştirilmesine yönelik önerileri ilgili kademelere ulaştırmakla görevlidir (Sağlam, Özüdoğru ve Çıray, 2011).

İspanya'da, yaşam boyu öğrenme kapsamında; bireysel ve mesleki gelişim için tüm vatandaşlara yetenek ve bilgi kazandırılması ve devamlılığının sağlanması için yaygın eğitime önem verilmektedir. Belediyeler; yaygın eğitim programlarının hazırlanması, eğitim tesislerinin yapımı ve bakımının sağlanması, bu merkezlerin yönetimine katılım ve zorunlu eğitimin denetlenmesinden sorumludur.

İspanya'da; sosyal güvenlik politikaları kapsamında, herhangi bir belge olmadan okuldan ayrılan 16-21 yaş arası bireylere yönelik mesleki ve teknik eğitim programları uygulanmaktadır. Finansmanı eğitim bakanlığınca sağlanan bu eğitimlerin bir bölümü, yerel yönetimler tarafından ortaöğretim kurumlarıyla, sanat okullarında ve eğitim merkezlerinde gerçekleştirilmektedir (Tepe, 2007).

Güney Kore

Güney Kore'de eğitimin yönetiminden, ulusal düzeyden yerele doğru üç kademe mevcuttur. Bunlar, "Eğitim ve İnsan Kaynakları Gelişim Bakanlığı", belediyeler ve ilçeler düzeyinde "Eğitim Ofisleri", kırsal kesimde ise "Bölge Eğitim Ofisleri"dir (OECD, 2006; Akt: Ateş, 2013).

Bölgesel düzeyde eğitim yönetiminin ana unsuru olarak her belediye ve ilçede "Yerel Eğitim Ofisleri" kurulmuştur. Her ofiste bir yönetici ve eğitimle ilgili kararları vermekle görevli bir eğitim kurulu vardır. Yöneticiler, eğitim kurulları tarafından ve 4 yıllık görev süresi için seçilir. Eğitime ilişkin kural ve ilkelerin belirlenmesi, bütçeleme, harcama raporları, eğitim programının uygulanması, tesislerin bakımı ve araç gereçlerin temini gibi faaliyetler yöneticinin görevidir. Eğitime ilişkin kararları vermekle görevli "Eğitim Kurulları"nın kararlarının, yerel konseyler tarafından onaylanması gerekmektedir. Bu kurullarda en az yedi kişi olup, sayı, her yerel yönetim tarafından ayrıca belirlenir.

Güney Kore'de eğitimin finansmanı; merkezi hükümet, bölgesel hükümetler, öğrenciler ve aileleri ile özel okulların kurucusu olan kurum ve şahıslar tarafından karşılanır. Merkezi hükümet tarafından eğitim kurumları için "blok" olarak tahsis edilen mali kaynaklar, bölgesel yöneticiler vasıtasıyla eğitim kurumlarına ve yerel eğitim birimlerine aktarılmaktadır. Her yerel eğitim biriminin, kendine özgü bir finansman dağıtım sistemi vardır. Bu sistemler, eğitim kurumu başına veya sınıf başına birim maliyet şeklinde olabilmekte, ancak yonteme yerel eğitim birimleri karar vermektedir (Ateş, 2013).

Güney Kore’de; merkezi hükümet, zorunlu eğitimde görevli öğretmenlerin ücretleri ile diğer eğitim harcamalarını karşılamak zorundadır. Bu tutar genelde, merkezi hükümet vergi gelirlerinin yaklaşık % 12’sine karşılık gelmektedir. Ayrıca merkezi hükümet tarafından; yalnızca eğitimi desteklemek amacıyla toplanan vergiler bütünüyle yerel eğitim birimlerine aktarılmaktadır. Merkezi hükümet tarafından yerel eğitim birimlerine finansman aktarılmasında; burs talebi ve yerel yönetim bölgesindeki vergi gelirlerinin tutarı dikkate alınır. “Eğitim Vergisi” olarak toplanan kaynakların dağıtımında ise o bölgedeki nüfus esas alınır.

Güney Kore’de yerel yönetimlerin eğitim için ayırdığı kaynaklarda da sürekli bir artış gözlenmiştir. Bu tutar, eğitim bütçesinin % 24’üne kadar ulaşmıştır. “Okul Temelli Eğitim Bütçe Sistemi” uygulamasıyla, eğitim için tahsis edilen finansmanın harcanmasında eğitim kurumlarının yönetimlerine büyük inisiyatif verilmiş olup, her etkinlik için belirli mali kaynağı planlamak yerine, gereksinimler doğrultusunda harcamalar esas alınarak, eğitim kurumlarının yönetimleri tarafından belirlenen projelerin gerçekleştirilmesi ve böylece finansmanın optimum kullanımı için, en alt düzeyde özerklik veren bir sistem kurulmuştur (Ateş, 2013).

Japonya

Japonya temsili monarşi olup, esas yönetim sistemi parlamenter sistemdir. Yönetim, idari bakımdan 47 bölgeye ayrılmıştır. İl, kasaba ve köylerde, halk tarafından seçilmiş olan meclisler görev yapmaktadır. Vali ve belediye başkanları seçimle belirlenmektedir.

Japonya’daki eğitim kurumları; “ulusal ve yerel düzey ile özel eğitim kurumları” olarak 3 gruba ayrılmıştır. Ulusal düzeydeki eğitim kurumları “Bilim ve Kültür Bakanlığı”na, yerel düzeydeki eğitim kurumları yerel yönetimler tarafından, özel eğitim kurumları ise kurucu vakıf, özel kişi ve kurumlarca yönetilirler.

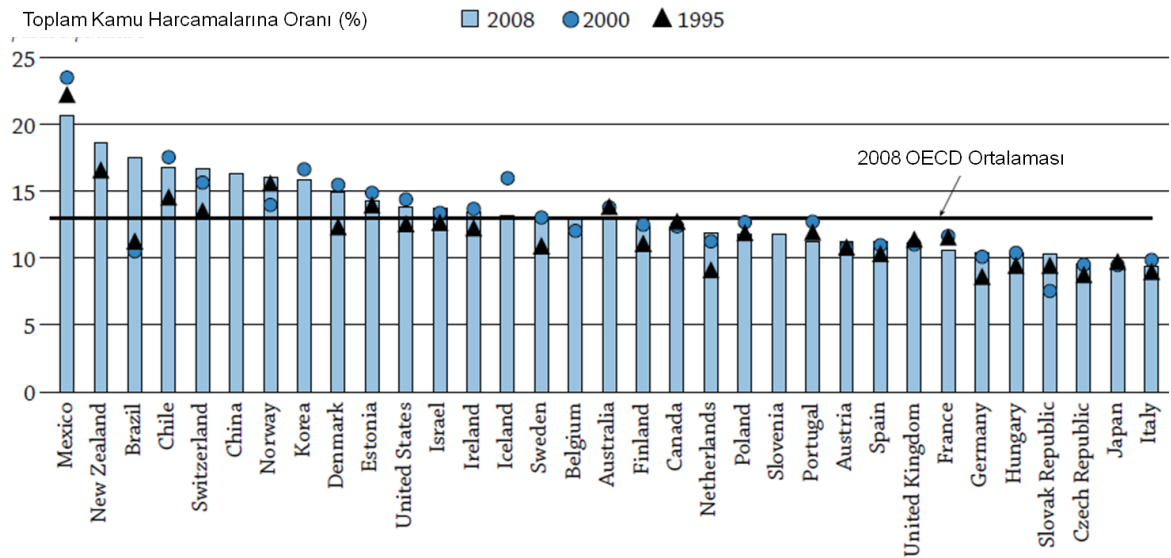
Japonya’da; 9 yıllık zorunlu temel eğitimin yürütülmesinden belediyeler sorumludur. Okul öncesi eğitim, ilk ve ortaöğretim ile yaygın eğitim hizmetleri belediyelerin görevleri arasındadır. Belediyeler, ilk ve ortaöğretim seviyesindeki eğitim hizmetlerini valiliklerle birlikte sunarlar. Ancak bu düzeydeki eğitim standartları merkezi hükümet tarafından belirlenir. Valilik ve belediyeler bu görevlerini, kendi bünyelerinde kurdukları, özerk statüdeki eğitim kurulları aracılığıyla yürütürler. Bu kurullar, finansman, okul yapımı, personel atamaları

dahil bütün alanlarda yetkili ve sorumludurlar. Eğitim bütçesinin oluşturulması sorumluluğu vali ve belediye başkanlarındadır (Şensoy, 2010).

Ülkenin en fazla nüfusunu barındıran başkent Tokyo'da, eğitim hizmetleri, büyük kent yönetimi ile daha alt düzeydeki yerel yönetimlerin temel görevleri arasındadır. Eğitim hizmetleri; "Tokyo Şehir Meclisi" tarafından seçilen 5'er üyeden oluşan özel eğitim kurullarınca yürütülmekte, kurullar bağımsız olarak çalışmaktadırlar.

Bu bölümde; yukarıda inceleme sonuçları özet olarak ele alınan ülkelerle, diğer OECD ülkelerindeki eğitimin finansmanı ve bu kapsamda yerel yönetimlerin eğitimin finansmanındaki rolü ele alınacaktır.

İncelenen ülkelerin ve diğer OECD ülkelerinin eğitim için yaptıkları harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranlarının; 1995, 2000 ve 2008'deki durumu aşağıda Şekil 1'deki grafiktedir.

Kaynak: OECD, Education At A Glance, 2011

Şekil 1: OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (1995, 2000, 2008 Yılları)

Grafik incelendiğinde; İngiltere'nin eğitim harcamaları toplam kamu harcamalarının yaklaşık % 12'sini oluşturduğu, 1995-2008 döneminde bu oran, ekonomik dalgalanmalara karşın korunduğu ve biraz yükseldiği, ancak OECD ortalaması olan % 13'ün biraz altında kaldığı görülmektedir.

Almanya'nın eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranının dönem içinde artış göstererek, 1995'de yaklaşık % 8 iken dönem sonunda % 11'ler

düzeyine çıktığı ve bu oranın korunmaya çalışıldığı görülmektedir. Buna karşın bu oran OECD ortalamasının biraz aşağısında kalmıştır.

Danimarka eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranının dönem içinde artış göstererek, % 13'den % 16'lar düzeyine çıktığı ve OECD ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Finlandiya'nın eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranı dönem içinde % 12'den % 13'e yükselmiş ve OECD ortalamasını yakalamıştır.

Fransa'nın eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranının, dönem içinde % 12'den % 11'ler düzeyine gerilediği ve OECD ortalamasının biraz altında olduğu görülmektedir.

Hollanda'nın eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranı dönem içinde % 9 düzeyinden % 12 düzeyine çıkmış ve OECD ortalamasına yaklaşmıştır.

İtalya'nın eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranı dönem içinde % 9'dan % 10 düzeyine çıkmış olup, halen OECD ortalamasının altındadır.

İspanya eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranı dönem içinde % 10'dan % 12 düzeyine yükseldiği ve OECD ortalamasına yaklaştığı görülmektedir.

Güney Kore eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranı dönem içinde % 17'ler düzeyine çıkmış ve OECD ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Japonya eğitim harcamalarının; toplam kamu harcamalarına oranı dönem içinde % 10 düzeyinde kalmış ve önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. Bu oran OECD ortalaması olan % 13'ün gerisinde kalmıştır.

Söz konusu ülkelerinin tümünün eğitim harcamalarının, toplam kamu harcamalarına oranı, 1995-2008 dönemi içinde, Fransa hariç, genelde yükselmiştir. Bu durum, dönem içindeki ekonomik dalgalanmalara ve bütçe konusundaki sıkıntılara karşın, eğitime ayrılan kaynaklarda bir kesintiye gitmediğini, ekonomik kalkınmada eğitime verilen önemin artarak devam ettiğini ve bazı ülkelerde daha fazla kaynak tahsisi yönünde irade olduğunu göstermektedir.

Söz konusu ülkelerde; eğitim için tahsis edilen finansman kaynağının merkezi hükümet, bölgesel yönetimler ve yerel yönetimler bazında dağılımı, başlangıç bütçe planlaması ve merkezi bütçeden diğer kademelere kaynak aktarımı sonrasında bütçenin gerçekleşmesi durumu aşağıda Çizelge 2'dedir.

Çizelge 2: İncelenen Ülkelerde Eğitime Tahsis Edilen Finansmanda Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Payları (2008)

Ülke	Kaynak Transferi Öncesi Planlama (%)			Kaynak Transferi Sonrası Gerçekleşme (%)		
	Merkezi Hükümet	Bölgesel Yönetim	Yerel Yönetim	Merkezi Hükümet	Bölgesel Yönetim	Yerel Yönetim
İngiltere	24.7	-	75.3	24.7	-	75.3
Almanya	9.8	72.1	18.0	8.6	68.5	22.9
Danimarka	-	-	-	42.4	-	57.6
Finlandiya	41.8		58.2	9.5		90.5
Fransa	69.1	17.8	13.1	69.0	18.0	13.0
Hollanda	90.0	-	10.0	84.6	-	15.4
İtalya	82.5	5.9	11.6	81.9	4.7	13.5
İspanya	12.0	82.3	5.7	11.4	82.9	5.7
G. Kore	72.0	16.0	12.0	0.7	28.7	70.5
Japonya	15.6	67.1	17.2	0.6	62.1	17.2

Kaynak: OECD (2011).Education At A Glance.

Yukarıdaki çizelge incelendiğinde; İngiltere’de merkezi yönetimin eğitimin finansmanının yaklaşık % 25’ini karşıladığı, eğitimin finansmanının büyük bölümü olan % 75’inin yerel yönetimler tarafından karşılandığı görülmektedir. İngiltere’nin, özellikle eğitimde merkezi planlama ve kontrole önem veren bir ülke olduğu dikkate alındığında, eğitimin finansmanında yerel yönetimlerin ön planda olduğu görülmektedir. İngiltere’nin eğitim alanındaki başarısı da dikkate alındığında, yerel yönetimlere sağlanan bu olanakların yerinde ve verimli olarak kullanıldığı söylenebilir.

Almanya’da ise; merkezi yönetimin başlangıç finansman kaynağının yaklaşık % 10’unu karşıladığı, kaynağın büyük bölümü olan % 72’sinin bölgesel yönetimlerin kontrolünde olduğu, bütçe süresince her iki kademe tarafından planlanan kaynağın bir bölümünün de yerel yönetimlere aktarıldığı görülmektedir. Bütçe dönemi sonunda merkezi yönetim finansman kaynağının % 8.6’sını harcarken, kaynakların yaklaşık % 91.4’nün daha alt kademeler, yani bölgesel ve yerel yönetimler tarafından karşılandığı görülmektedir. Almanya’nın, özellikle mesleki ve teknik

eğitim başta olmak üzere eğitim alanında üst sıralarda olmasının, eğitim finansmanının çok büyük bölümünün bölgesel ve yerel yönetimler tarafından kullanılmasının sonuçlarından birisi olduğunu söylemek olasıdır.

Danimarka'da da; ülkenin yzlmnn nispeten küçük olması, ulaşım kolaylıkları ve bu nedenle merkezi yönetimin kontrolünün daha kolay olmasına karşın, eğitim için tahsisli finansmanın büyük bölümü olan yaklaşık % 58'i yerel yönetimler tarafından kullanılmaktadır.

Finlandiya'nın durumuna bakıldığında; başlangıç planlamasında merkezi hükümet finansman kaynağının yaklaşık % 42'sini, yerel yönetimler ise yaklaşık % 58.2'sini planlarken, dönem içinde merkezi yönetimin toplam kaynağın yaklaşık % 9.5'ini kullandığı, kaynağın büyük bölümü olan % 90.5'inin ise yerel yönetimler tarafından harcandığı görülmektedir. Finlandiya'nın uluslararası sınavlar ve bu kapsamda PISA sınavlarındaki başarıları dikkate alındığında, finansmanın çok büyük bölümünün yerel yönetimler tarafından kontrol edilmesinin eğitim sistemine önemli ölçüde katkı sağladığı değerlendirmesine ulaşılabilir.

Fransa'da ise; eğitimin finansmanının büyük bölümü olan % 69'u merkezi yönetim tarafından planlanıp harcanırken, ülke bürokrasisinin merkezizetçi yapısına karşın, finansman kaynağının yaklaşık % 31'i yerel yönetimlerin kontrolünde kullanılmaktadır.

Hollanda'da ise; eğitim sisteminin merkezden yönetimi ve özellikle eğitimin finansmanının, özel okullar dahil merkezi hükümet tarafından karşılanması politikasının bir sonucu olarak, finansman kaynağının yaklaşık % 90'ı merkezi hükümet, % 10'u yerel yönetimler tarafından planlanmakta olup, dönem içinde bu kaynağın yaklaşık % 15'i yerel yönetimlerce kullanılmaktadır.

İtalya'da da; eğitimin finansmanının yaklaşık % 82'si merkezi yönetimce, kalan % 18'lik bölüm bölgesel ve yerel yönetimler tarafından planlanmakta ve kullanılmaktadır. İtalya'nın, eğitimde merkezi yönetim ve finansman politikasına karşın, kaynağın bir bölümü yerel yönetimlerin kontrolündedir.

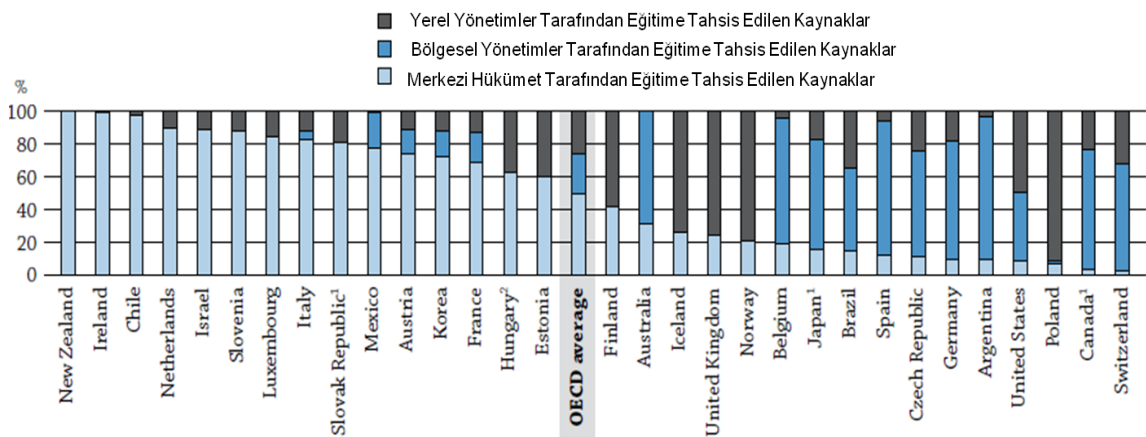
İspanya'da ise; merkezi yönetimin eğitimin finansmanında yaklaşık % 12'lik bir kaynak sağladığı ve bu tutarı kullandığı, kaynağın büyük bölümü olan % 88'lik tutarın, bölgesel ve yerel yönetimler tarafından sağlandığı ve kullanıldığı görülmektedir.

Güney Kore'de; eğitimin finansmanının yaklaşık % 72'si merkezi hükümet tarafından, kalan % 28'lik bölüm bölgesel ve yerel yönetimler tarafından karşılanması planlanırken, merkezi hükümetin, planladığı kaynağın tamamına yakınına bölgesel ve yerel yönetimlere aktararak yalnızca % 0.7'lik bölümünü harcadığı, kalan tutarın yaklaşık % 28.7'sinin bölgesel yönetimler, % 70.5'inin ise yerel yönetimler tarafından harcandığı görülmektedir.

Güney Kore vergi sisteminde, eğitim için toplanan vergiler yine verginin toplandığı bölgelerdeki yerel eğitim yönetimi birimlerine aktararak kullanılmakta, böylece vatandaşlar eğitim için verdikleri vergilerin yine kendi bölgelerinde kullanıldığını görebilmekte ve karar sisteminde görev alabilmektedir (Ateş, 2013).

Japonya'ya bakıldığında; eğitim için gerekli finansmanın yaklaşık % 16'sının merkezi yönetim, kalan % 84'lük kesimin bölgesel ve yerel yönetimler tarafından karşılanması planlandığı, uygulama süresince merkezi yönetimin planladığı kaynağı da alt kademelere aktararak bütçenin % 0.6'sını kullandığı, kaynağın tamamına yakınının bölgesel ve yerel yönetim birimleri tarafından kullanıldığı görülmektedir. Japonya'nın teknoloji alanında geldiği düzey ve bunun temelinde de iyi bir eğitim olduğu dikkate alındığında, eğitimin finansmanının bölgesel ve yerel yönetimler tarafından etkin ve verimli olarak kullanıldığını söylemek olasıdır.

İncelenen ülkeler ile diğer OECD ülkelerinin eğitime tahsis ettiği kaynakların; merkezi hükümet, bölgesel yönetimler ve yerel yönetimler bazında, 2008 yılına ait dağılımını gösteren grafik ise aşağıda Şekil 2'dedir.

Kaynak: OECD (2011). Education At A Glance.

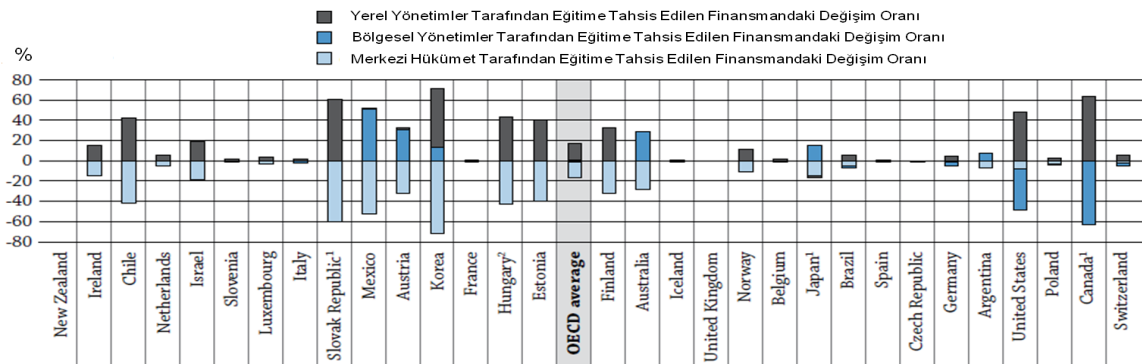
Şekil 2: OECD Ülkelerinde Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Tarafından Eğitime Tahsis Edilen Kaynaklar (2008)

Yukarıdaki grafik incelendiğinde, ülkeler bazında; merkezi hükümetler, bölgesel yönetimler ve yerel yönetimlerin eğitime tahsis ettikleri kaynaklar karşılaştırmalı olarak görülmektedir.

Grafiğe göre; incelenen ülkelerden Hollanda, merkezi bütçeden eğitime en yüksek oranda kaynak ayıran ülke durumundadır. Hollanda'yı İtalya izlemekte ve eğitime ayrılan kaynakların önemli bir bölümü merkezi bütçeden karşılanmaktadır. Eğitime ilişkin kaynakların merkezi bütçeden karşılama oranının yüksekliği açısından İtalya'yı sırasıyla Güney Kore ve Fransa izlemekte olup, bu dört ülkenin merkezi bütçeden karşılama oranı OECD ortalamasının üstündedir.

Yine grafiğe bakıldığında, incelenen ülkelerden sırasıyla, Finlandiya, İngiltere, Japonya, İspanya ve Almanya'nın merkezi bütçeden eğitime kaynak aktarma oranlarının OECD ortalamasının daha aşağısında olduğu ve kaynak aktarımında ağırlığın bölgesel ve yerel yönetimlere kaydığı görülmektedir. Bu ülkelerden özellikle İngiltere ve Finlandiya'da yerel yönetimlerin payının çok yüksek olduğu, Japonya, İspanya ve Almanya'da ağırlığın bölgesel yönetimlerde olduğu görülmektedir.

İncelenen ülkeler ile diğer OECD ülkelerinin; 2008 yılında, merkezi hükümet, bölgesel ve yerel yönetimler bazında eğitime tahsis ettiği finansman kaynağının değişim durumu ve değişim oranları aşağıda Şekil 3'deki grafikte görülmektedir. 2008 yılının, küresel düzeyde ekonomik krizin başladığı bir dönem olmasının, bu dönemin eğitimin finansmanına etkisinin incelenmesi açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Kaynak: OECD (2011). Education At A Glance.

Şekil 3: OECD Ülkelerinde Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Tarafından Eğitime Tahsis Edilen Finansmandaki Değişim Oranları (2008)

Grafik incelendiğinde; 2008 yılında Almanya’da, bölgesel yönetimlerin eğitime tahsis ettiği kaynakların yaklaşık % 5 azaldığı, bu kaynağın yerel yönetimler tarafından tahsis edilen kaynağın % 5 artırılarak karşılandığı görülmektedir. Böylece, bir alt kademenin eğitime tahsis ettiği kaynaklarda artış sağlamak suretiyle, yerelleşmede bir aşama daha ileri gidildiği görülmektedir.

Finlandiya’da da; bölgesel yönetimlerin eğitime sağladığı kaynaklardan yaklaşık % 36’lık bir bölümün azaltılarak, bu tutarın yerel yönetimler tarafından tahsis edilen kaynağa eklendiği, böylece, eğitim finansmanının sağlanmasındaki yerelleşme konusunda bir aşama daha ileri gidildiği tespit edilmiştir.

Fransa’da ise, yerel yönetimler tarafından eğitime tahsis edilen kaynaklarda yaklaşık % 2’lik bir azalma olduğu, bu azalmanın diğer kademeler tarafından karşılanması için herhangi bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir.

Hollanda’da; merkezi yönetimin eğitime tahsis ettiği kaynaklarda yaklaşık % 6’lık bir azalma olmuş, bu oran yerel yönetimlerin tahsis ettiği kaynağa eklenmiş ve Hollanda’nın eğitiminin finansmanındaki merkezi yapısından yerelleşmeye doğru bir aşama ileri gidilmiştir.

İtalya’da ise; bölgesel yönetimlerin eğitime tahsis ettiği kaynaklarda yaklaşık % 2’lik bir azalma olmuş, bu azalma, yerel yönetimlerin tahsis ettiği kaynağa eklenerek, yerelleşme konusunda ileri bir adım atılmıştır.

İspanya’da ise; yerel yönetimler tarafından eğitime tahsis edilen kaynaklarda yaklaşık % 2’lik bir azalma görülmektedir.

Bu dönemde en büyük değişim Güney Kore’de görülmektedir. Güney Kore’de merkezi yönetimden eğitime tahsis edilen kaynaklarda yaklaşık % 70 oranında bir azalma olmuş, buna karşılık bölgesel yönetimlerin payı yaklaşık % 10, yerel yönetimlerin payı ise yaklaşık % 60 artırılarak, eğitimin finansmanında yerelleşme konusunda önemli bir aşama kat edilmiştir.

Japonya’da, 2008 yılında; merkezi yönetim tarafından eğitime tahsis edilen kaynaklarda yaklaşık % 16, yerel yönetimlerin tahsis ettiği kaynaklarda ise yaklaşık % 2’lik bir azalma olmuş, buna karşın bölgesel yönetimlerin tahsis ettiği kaynaklarda yaklaşık % 18’lik bir artış sağlanarak, eğitim finansmanında yerelleşme konusunda merkezi yönetimden bölgesel yönetimlere doğru bir sorumluluk aktarımı ortaya çıkmıştır.

Yukarıda ülke bazında yapılan incelemede; 2008 yılında görülen küresel bazdaki ekonomik krize karşın, Fransa, İtalya ve İspanya tarafından finansman kaynağında yaklaşık % 2'lik bir azalma olsa da, diğer tüm ülkelerde eğitim finansmanında bir kesintiye gidilmediği ve finansman sorumluluğunun daha alt kademelere devredilerek yerelleşme konusunda önemli mesafe kat edildiği görülmektedir. Nitekim aynı grafikte OECD ortalamasına bakıldığında, merkezi hükümet tarafından eğitime tahsis edilen kaynaklarda yaklaşık % 18'lik bir azalma olduğu, bunun yerine aynı oranda kaynağın yerel yönetimlerin eğitime tahsis ettiği kaynaklara eklendiği görülmektedir. Bu durum, OECD ülkelerinde, incelenen dönemdeki ekonomik krize karşın, eğitimde yerelleşme konusunda bir gerileme olmadığı, tahsis edilen kaynakta azalmaya gidilmeden politikanın uygulanmasına devam edildiğini göstermektedir.

4.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Eğitimle İlgili Rolü ve Eğitime Kaynak Aktarılmasına İlişkin Bulgular

Türkiye’de, merkezi yönetimin kontrolü güçlü bir şekilde elinde tuttuğu bir kamu yönetimi sistemi mevcuttur. Kamuya yönelik temel hizmetlerin önemli bir bölümü, bakanlıklara ait alt kademeler ve taşra örgütleri aracılığıyla yürütülmektedir.

Yerel yönetimler ise; sorumluluk alanlarında temel altyapı hizmetleri, ulaşım, imar ve iskan işlemleri ile bir kısım sosyal ve kültürel konularda görev, yetki ve sorumluluklara sahip olarak faaliyet göstermektedir. 2005 yılındaki yasal düzenlemeyle gündeme gelen yerel yönetim reformuna karşın, temel kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünün sunumu halen merkezi yönetimin sorumluluğundadır.

Türkiye’de; kamuya ilişkin hizmetlerin yürütülebilmesi için devlet, "merkezi yönetim" ve "yerinden yönetim" olmak üzere 2 ana kademe yapılanmıştır. Demokrasinin ana erkleri olan; yasama, yürütme, yargı merkezi olarak yapılanmışken; yerinden yönetim, yerel nitelikte olan kamusal mal ve hizmetlerin, devletin tüzel yapısı dışında kalan kamu tüzel kişilerinince sağlanabilmesi amacıyla, bir kısım yetkilerin alt kademelere devredilmesiyle yürütülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 123. maddesinde “idare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir” hükmü yer almakta, devletin yapılanmasında merkezi yönetim ve yerinden yönetim şeklinde yapılanmasını ifade etmektedir.

Türkiye’de yerel yönetimler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek gereksinmelerini karşılayabilmek için, kuruluşu, görev, yetki ve sorumlulukları yasalarla belirlenmiş olan, karar organları seçmenler tarafından seçimle belirlenen, kamu tüzel kişiliğine sahip yapılardır.

Türkiye’de, kamu tarafından belirlenen politika hedeflerine ulaşmada eşgüdümü sağlayabilmek için kalkınma planları hazırlanmaktadır. Bu planlar, yerel yönetimlere ilişkin politikaların da şekillendiği belgelerdir. Her plan döneminde yerel yönetimlerin güçlendirilmesine ilişkin yeni düzenlemeler gündeme gelmiş, özellikle 3. Kalkınma Planı’ndan itibaren bu konuda somut adımlar atılmıştır. Ancak bu düzenlemeler ağırlıklı olarak belediyelere yönelik olmuş, il özel idareleri gibi yerel yönetim birimlerine yönelik büyük düzenlemeler gündeme gelmemiştir.

8. Kalkınma Planı’ndan itibaren; temel sorunların çözümüne yönelik olarak, “Kamu Yönetim Reformu”yla “Yerel Yönetim Reformu” ele alınarak yasal bazı düzenlemeler yapılmıştır. 5302 sayılı yasa ile; il özel idarelerine, merkezi yönetim birimlerinin illerde yürüttükleri yerel hizmetlerin bir kısmına ilişkin görevler verilmiş, görev, yetki ve sorumluluklar açısından güçlendirilmiş, yönetim yapısı yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda, eğitimle ilgili altyapı hizmetleri konusunda il özel idareleri görevlendirilmiştir.

Yerel yönetimlerin kullandıkları bütçe açısından konu ele alındığında; Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde il özel idarelerinin yerel yönetimler arasında ağırlıklı yere sahip olduğu, 1947 yılına kadar yerel yönetim bütçesi içinde % 60'lara varan bir paya sahipken, bu oranın zamanla azaldığı, 2003 yılına gelindiğinde bu payın % 20'lere kadar gerilediği, belediyelerin payının % 80'lere çıktığı görülmektedir. 5302 sayılı yasa ile getirilen düzenlemenin, il özel idarelerinin mevcut konumunu daha da güçlendireceği öngörülmüştür.

İl özel idarelerinin yatırım programları ile bu kurumlara merkezi bütçeden kaynak aktaran bakanlıkların bütçe hazırlama ve yatırım programlama sürecinin paralel olmaması, il özel idarelerin bütçe programlarını sağlıklı olarak yapamamasına ve tahsis edilen finansmanın zamanında kullanılamamasına neden olabilmektedir. Bu durumda, bütçe dönemi sonunda, il özel idarelerin elinde harcanamayan kaynak kalabilmektedir.

Geçmiş dönem bütçe harcama rakamlarına bakıldığında, bu oranın yıllık ortalama % 20 dolayında olduğu görülmektedir. 5302 sayılı yasayla, il özel idarelerinin ek kaynak gereksinimlerinin karşılanabilmesi için il özel idarelerine borçlanma olanağı sağlanmış, il özel idarelerinin finansman konusundaki sorunlarının çözümüne yönelik böyle bir düzenleme yapılmamıştır.

Eğitim hizmetleri söz konusu olduğunda; mevcut yasal düzenlemeler de dikkate alınarak, il özel idarelerinin eğitime ilişkin alt yapı, araç ve gereçler ile eğitim kurumlarının cari giderlerini karşılamaya yönelik görev ve sorumlulukları olduğu, ancak bu hizmetlerin yönetimi konusunda herhangi bir yetkisinin olmadığı görülmektedir.

OECD tarafından 2009 yılında yayınlanan PISA sınavı sonuç raporunda, üye ülkelerdeki eğitim sisteminde merkezi yönetimin ağırlığı ile eğitim sistemi içinde okul yönetimin ağırlığı da incelenmiştir.

Söz konusu rapora göre; Türkiye'deki eğitim sistemi içerisinde merkezi yönetimin ağırlığı, İngiltere ve Finlandiya ile karşılaştırmalı olarak aşağıda Çizelge 3'dedir.

Çizelge 3: Türkiye, İngiltere ve Finlandiya'daki Eğitim Sistemi İçinde Merkezi Yönetimin Ağırlığı

(%)

Konu	Türkiye	İngiltere	Finlandiya
Öğrenci Değerlendirme Sisteminin Belirlenmesi	30	0	7
Kullanılacak Ders Kitaplarının Belirlenmesi	68	0	0
Ders Kapsamlarının Belirlenmesi	76	2	16
Verilecek Derslerin Belirlenmesi	65	0	6

Kaynak: OECD (2009), PISA Veri Tabanı Tablo IV.3.6 (Akt: Ateş ve Burgaz, 2013)

Yukarıdaki çizelge incelendiğinde; eğitim sistemi içinde merkezi yönetimin ağırlığının Türkiye'de öğrenci değerlendirme sisteminin belirlenmesinde % 30 iken, İngiltere'de % 0, Finlandiya'da % 7 olduğu görülmektedir.

Kullanılacak ders kitaplarının belirlenmesinde Türkiye'de % 68 iken, İngiltere'de ve Finlandiya'da % 0 olarak belirlenmiştir.

Ders kapsamalarının belirlenmesinde Türkiye’de % 76 iken, İngiltere’de % 2, Finlandiya’da % 16 olarak ölçülmüştür.

Verilecek derslerin belirlenmesinde ise Türkiye’de % 65 iken, İngiltere’de % 0 ve Finlandiya’da % 6 olarak belirlenmiştir.

Çizelgedeki oranlara bakıldığında; merkezi yönetimin sistem içindeki ağırlığının Türkiye’de çok yüksek olduğu, PISA sınavlarında başarılı olan ülkelerde ise bu oranların çok düşük, hatta bazı alanlarda sıfır olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye’de merkezi yönetimin eğitim sistemi içindeki ağırlığı konusunda önemli ipuçları vermekte, eğitim bürokrasisinin hantal yapısı, karar mekanizmasının daha ağır işlemesi, MEB taşra yönetimi ile eğitim kurumları yönetimlerine çok az inisiyatif verilerek sistem içinde yeterince etkin olamamalarının nedenlerini açıklamaktadır.

Yine OECD PISA 2009 raporuna göre; okul sistemi içinde yönetimin ağırlığı, ülkeler bazında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türkiye, İngiltere ve Finlandiya’da eğitim sistemi içinde okul yönetimin ağırlığına ilişkin karşılaştırma aşağıda Çizelge 4’dedir.

Çizelge 4: Türkiye, İngiltere ve Finlandiya’da Eğitim Sistemi İçinde Okul Yönetiminin Ağırlığı

<i>Konu</i>	<i>Türkiye</i> (%)	<i>İngiltere</i> (%)	<i>Finlandiya</i> (%)
Öğrenci Değerlendirme Sisteminin Belirlenmesi	42	88	50
Kullanılacak Ders Kitaplarının Belirlenmesi	14	98	98
Ders Kapsamlarının Belirlenmesi	9	77	32
Verilecek Derslerin Belirlenmesi	14	86	55

Kaynak: OECD (2009), PISA Veri Tabanı Tablo IV.3.6 (Akt: Ateş ve Burgaz, 2013)

Yukarıdaki çizelge incelendiğinde; okul yönetimlerinin öğrenci değerlendirme sistemi içindeki ağırlığının Türkiye’de % 42 iken, İngiltere’de % 88, Finlandiya’da ise % 50 olarak belirlenmiştir.

Kullanılacak ders kitaplarının belirlenmesinde, Türkiye’deki okul yönetimlerinin ağırlığı % 14 iken, İngiltere’de ve Finlandiya’da % 98 olarak ölçülmüştür.

Ders kapsamalarının belirlenmesinde; Türkiye’deki okul yönetimlerinin ağırlığı % 9 iken, İngiltere’de % 77, Finlandiya’da % 32 olarak belirlenmiştir.

Verilecek derslerin belirlenmesinde ise; Türkiye'deki okul yönetimlerinin ağırlığı % 14 iken, bu oran İngiltere'de % 86, Finlandiya'da ise % 55 olarak ölçülmüştür.

Çizelgedeki oranlara bakıldığında; eğitim sistemi içinde okul yönetiminin ağırlığının Türkiye'de çok düşük olduğu, PISA sınavlarında başarılı olan ülkelerde ise bu oranların çok yüksek olduğu, okul yönetimlerine önemli ölçüde inisiyatif verildiği görülmektedir.

Bu durum, Türkiye'de okul yönetiminin eğitim sistemi içindeki ağırlığı konusunda önemli ipuçları vermekte, eğitim kurumları yönetimlerinin ve öğretim kadrosunun sistem içindeki ağırlığının çok düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

MEB merkez teşkilatı ile daha alt kademelerin eğitim sistemi içindeki ağırlığına ilişkin verileri ortaya koyduktan sonra, yerel yönetimlerin durumunu ortaya koymak uygun olacaktır.

Yerel yönetim birimi olarak belediyeler ele alındığında; mevcut yasal mevzuata göre, yaygın eğitim faaliyetlerine ilişkin bazı çalışmaları ve hizmetleri mevcutken, örgün eğitim konusunda; bina yapımı ve bakım-onarımı, öğrencilere sağlanan maddi destek dışında görev, yetki ve sorumluluklarının olmadığı görülmektedir (Gürbey, 2012).

Müteakip inceleme ve değerlendirmelere esas olmak üzere, MEB'na ait bazı sayısal verilerin dönemler itibariyle ortaya konulması yararlı olacaktır.

Bu kapsamda; ilk olarak ele alınan veriler; MEB'nin okul, öğretmen, öğrenci ve mezun sayılarıdır. Söz konusu bilgiler aşağıda Çizelge 5'dedir.

Çizelge 5: MEB'nin Dönemler İtibariyle Okul, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Sayıları

Okul Türü	Öğretim Yılı	Okul/Birim	Öğretmen	Öğrenci	Mezun
İLKOKUL	1923/24	4.894	10.238	341.941	-
	1940/41	10.596	20.564	955.957	71.854
	1960/61	24.398	62.526	2.866.501	304.406
	1980/81	45.660	215.459	5.694.860	951.833
	1996/97	47.313	217.131	6.389.060	1.147.311
GENEL ORTAOKUL	1923/24	72	796	5.905	-
	1960/61	745	12.080	291.266	42.686
	1980/81	4.320	35.913	1.147.512	243.088
	1996/97	8.844	71.88	2.269.620	733.484
İLKÖĞRETİM	2004/05	35.611	401.288	10.565.389	1.125.012

	2010/11	32.797	503.328	10.981.100	-
GENEL ÖĞRETİM	1923/24	23	513	1.241	-
	1940/41	82	1.544	24.862	5.081
	1960/61	194	4.219	75.632	11.977
	1980/81	1.167	41.334	534.605	109.130
	2004/05	2.939	93.209	1.937.055	379.511
	2010/11	4.102	118.378	2.676.123	-
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	1923/24	64	583	6.547	-
	1940/41	103	1.355	20.264	2.995
	1960/61	530	8.333	108.221	23.507
	1980/81	1.864	33.969	520.332	101.240
	2004/05	3.877	74.405	1.102.394	211.323
	2010/11	5.179	104.327	2.072.487	-
FAKÜLTE VE YÜKSEKOKUL	1923/24	9	307	2.914	321
	1940/41	20	967	12.844	1.678
	1960/61	55	4.071	65.297	6.025
	1980/81	321	20.917	237.369	31.841
	2004/05	1.283	82.096	1.969.086	316.128
	2009/10	1.617	105.427	3.322.559	-

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (Akt: TEPAV, 2012)

Mezun sayılarının alınmasının nedeni, bu kesimin örgün eğitimi tamamlamış olması, ancak yerel yönetimler tarafından büyük ölçüde gerçekleştirilen yaygın eğitimin hedef kitlesi durumunda olmasıdır. Türkiye halen yaklaşık % 65 genç nüfusa (29 yaş ve altı) sahip olması nedeniyle, özellikle örgün eğitimdeki öğrenci sayısı yüksek durumdadır.

Ancak, nüfus artış hızındaki düşme eğilimi ve yaşlı nüfusun oranının daha da artmasıyla, özellikle yaşam boyu öğrenme kapsamında yaygın eğitimin önemi daha da artacaktır. Yaygın eğitimin artması, bu hizmeti büyük ölçüde karşılayan yerel yönetimlerin, eğitim alanında daha fazla yatırım yapması, emek ve kaynak ayırmasına neden olacaktır.

Bu nedenle; halen örgün eğitime ilişkin altyapı hizmetlerinin bir bölümünden sorumlu olan yerel yönetimlerin, kendilerini bu gelişmeye de hazırlayacak ve yaygın eğitimin çağdaş standartlarda yapılmasına yönelik projeler hazırlamaları, merkezi yönetimin ise bu konuya ilişkin temel yasal ve yapısal düzenlemeler yapmaları önem kazanmaktadır.

Türkiye’de yıllar itibariyle okullaşma oranları ise aşağıda Çizelge 6’dadır.

Çizelge 6: Türkiye’de Okullaşma Oranları (%)

Öğretim Yılı	İLKÖĞRETİM			ORTAÖĞRETİM			YÜKSEKÖĞRETİM		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1997-1998	84,74	90,25	78,97	37,87	41,39	34,16	10,25	11,28	9,17
2000-2001	95,28	99,58	90,79	43,95	48,49	39,18	12,27	13,12	11,38
2004-2005	89,66	92,58	86,63	54,87	59,05	50,51	16,60	18,03	15,10
2010-2011	98,41	98,59	98,22	69,33	72,35	66,14	30,42	31,24	29,55

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (Akt: TEPAV, 2012)

Çizelge incelendiğinde, Türkiye’de okullaşma oranlarının genelde artış trendinde olduğu görülmektedir. İlköğretim düzeyindeki okullaşma oranı % 100’e çok yaklaşmıştır. Yeni yasal düzenlemeyle zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması sonucu, ortaöğretimdeki okullaşma oranının da artış göstererek, kısa sürede % 100 düzeyine ulaşması beklenmektedir.

Türkiye’deki bu hızlı okullaşma oranıyla birlikte, kamu eğitim harcamalarının gelişimine bakıldığında; son birkaç yıllık dönemde, hem reel hem de oransal olarak bir artış olduğu görülmektedir. Türkiye’nin, 2006-2013 dönemine ilişkin kamu eğitim harcamalarının gelişimi aşağıda Çizelge 7’deki grafikte görülmektedir.

Çizelge 7: Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (2006:2013) (Bin TL)

Yıllar	Merkezi Yönetim Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamaları	SYDTF Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamaları	Yerel Yönetim Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamaları	Kamu Kesimi Eğitim Harcamaları	Merkezi Yönetim Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamalarının GSYH’ye Oranı	Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının GSYH’ye Oranı
2006	36.366.3	1.145.5	894.8	38.406.6	2,9	3,0
2007	39.631.3	1.074.0	1.136.0	41.841.3	3,0	3,2
2008	41.936.7	1.112.8	1.202.8	44.251.5	3,2	3,3
2009	46.725.1	1.294.7	1.635.9	49.655.6	3,7	3,9
2010	51.284.5	1.100.3	1.520.3	53.905.1	3,7	3,9

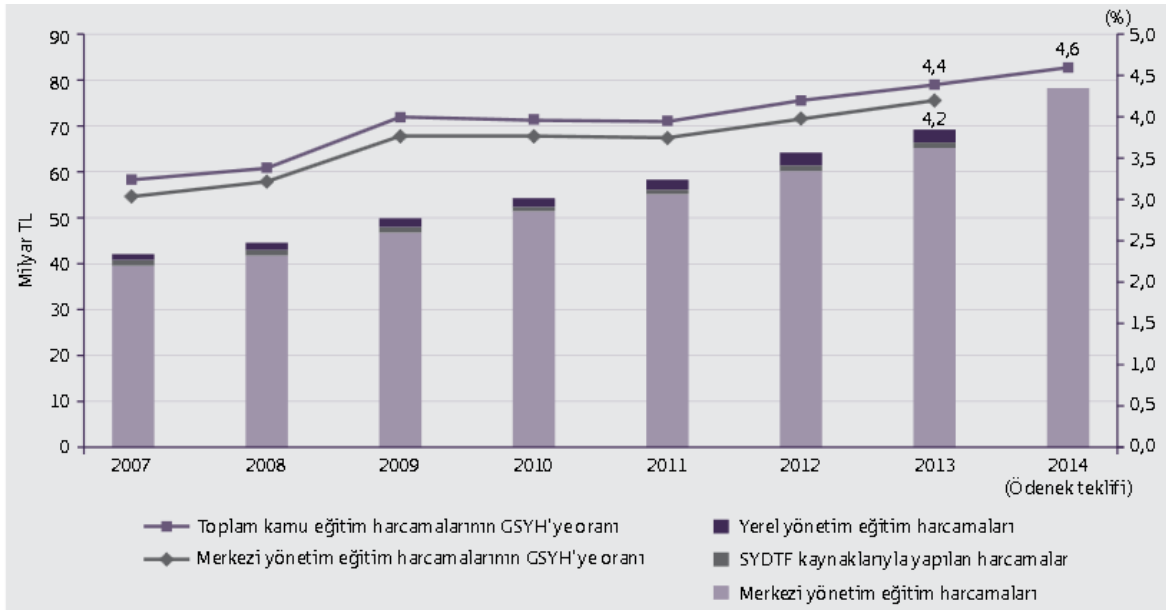
2011	55.121.4	1.181.2	1.706.5	58.008.7	3,7	3,9
2012	60.097.4	1.272.3	2.365.9	63.735.6	3,9	4,2
2013	64.200.1	1.213.3	2.600.1	68.013.6	4,1	4,3

Kaynak: ERG (2013). Eğitim İzleme Raporu.

Yukarıdaki çizelge incelendiğinde; hem toplam kamu eğitim harcamalarının GSYH'ya oranı ve hem de merkezi yönetim eğitim harcamalarının GSYH'ya oranında, 2009, 2010 ve 2011 dönemindeki durgunluğa karşın, genelde artış olduğu görülmektedir. Reel bazda bakıldığında ise; 2013 yılı bütçesinin, 2006 bütçesine göre yaklaşık % 77 arttığı görülmektedir.

Yine aynı grafiğe bakıldığında; yerel yönetimlerin eğitim harcamalarında da artış olduğu, özellikle 2012 ve 2013 döneminde bu rakamın daha da yükselerek, 2006 yılındaki tutarın yaklaşık 3 katına ulaştığı görülmektedir.

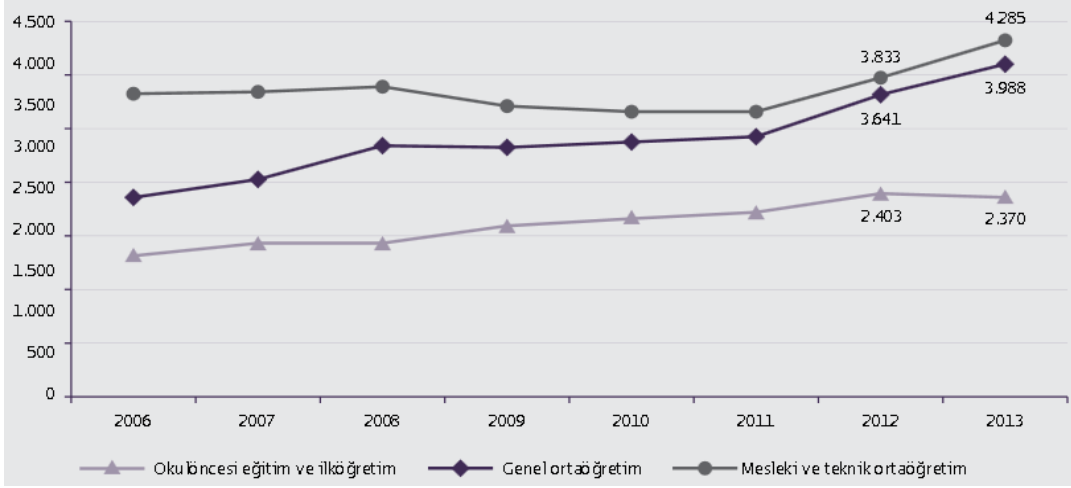
Türkiye'nin 2007-2014 dönemi kamu eğitim harcamalarının grafik olarak gösterilişi ise aşağıda Şekil 4'dedir.

Kaynak: ERG (2013). Eğitim İzleme Raporu.

Şekil 4: Türkiye'de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (2007-2014)

Türkiye'de, 2006-2013 döneminde; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci başına eğitim harcamalarının durumu aşağıda Şekil 5'deki grafikte görülmektedir.

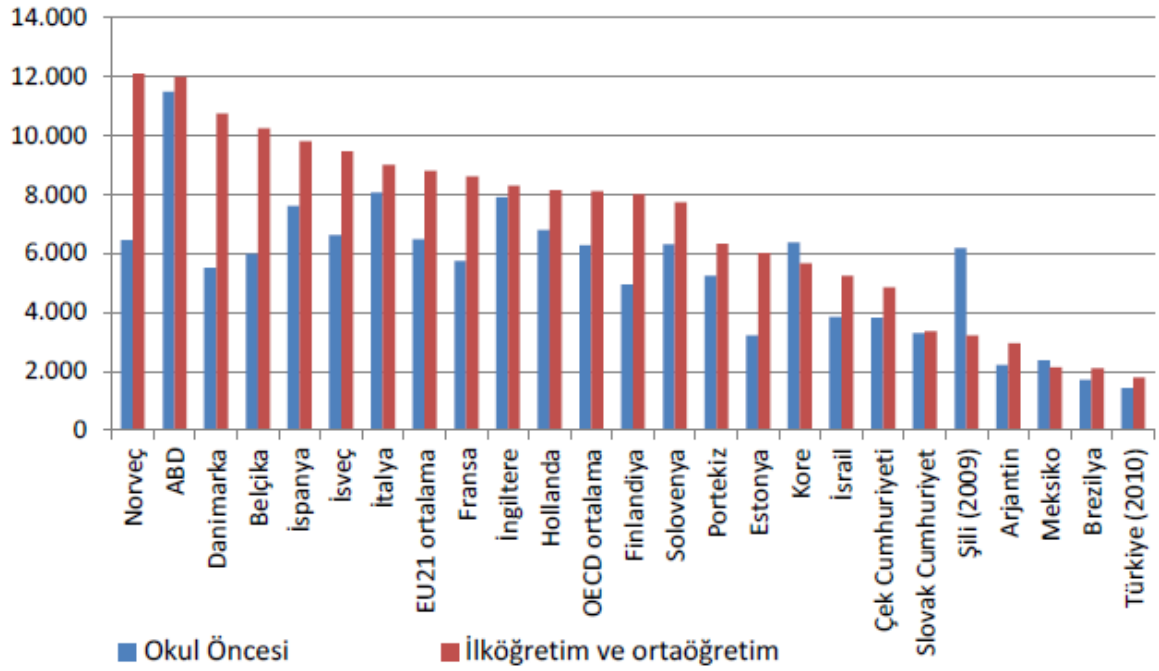

Kaynak: ERG (2013). Eğitim İzleme Raporu.

Şekil 5: Türkiye’de Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2006-2013)

Yukarıdaki grafik incelendiğinde; 2006-2008 döneminde genel ortaöğretimdeki öğrenci başına harcamanın artış gösterdiği, diğer eğitim kurumlarında genelde sabit bir seyir izlediği görülmektedir. 2009-2011 döneminde; mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci başına harcamalarda düşüş olduğu, buna karşın diğer eğitim kurumlarında, çok az düzeyde de olsa bir artış olduğu gözlenmektedir. 2012 ve 2013 döneminde ise; okul öncesi eğitim ve ilköğretimde kısmi bir düşüşe karşılık, hem genel, hem de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında hızlı bir artış gözlenmektedir.

Türkiye’deki yerel yönetimlerin eğitim harcamalarına ilişkin olan eğitim kurumları genelde; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarıdır. Türkiye’deki okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci başına eğitim harcamaları ise, 2010 yılı itibariyle OECD ülkeleri ile karşılaştırmalı olarak aşağıda Şekil 6’daki grafiktedir.

Kaynak: OECD (2011). Emil, Yılmaz, 2010, UNICEF, Çocuk Yoksulluğu ve Kamu Politikaları Analizi Projesi, 2009.

Şekil 6: Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğrenci Başına Eğitim Harcamaları (2010) (TL)

Grafik incelendiğinde; Türkiye’deki okul öncesi öğrenci başına eğitim harcamasının 1.500 TL civarında olduğu, bu tutarın OECD ortalaması olan yaklaşık 6.200 TL ve Avrupa Birliği ortalaması olan yaklaşık 6.300 TL’den çok aşağıda olduğu görülmektedir. İlköğretim ve ortaöğretimde öğrenci başına harcamalara bakıldığında ise, Türkiye’nin harcamasının yaklaşık 1.800 TL olduğu, bunun, OECD ortalaması olan yaklaşık 8.000 TL ve AB ortalaması olan yaklaşık 8.800 TL.den çok geride olduğu görülmektedir.

Eğitimin yönetimi ve finansmanına ilişkin merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını ana hatlarıyla ortaya koyduktan sonra, gerek merkezi yönetim ve gerekse yerel yönetimlerin eğitime tahsis ettiği kaynakların durumunu ele almanın, konuyla ilgili Türkiye’deki uygulama düzeyini belirlemek ve geleceğe ilişkin planlamalara ışık tutabilmek açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu incelemede, yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemelerin yapıldığı 2005 yılından itibaren yapılan uygulamaların incelenmesi yararlı olacaktır.

Türkiye’de MEB bütçesinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) ve konsolide bütçe yatırımlarına oranına ilişkin olarak 2005-2012 dönemine ilişkin veriler aşağıda Şekil 7’deki grafiktedir.

Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri.

Şekil 7: MEB Bütçesinin GSYH ve Konsolide Bütçe Yatırımlarına Oranı (2005-2012) (%)

MEB yatırımlarının konsolide bütçe yatırımlarına bakıldığında; MEB yatırımlarının konsolide bütçe yatırımlarına oranı 2005 yılında % 12.13 düzeyindeyken, söz konusu oran 2006 yılında % 12.88'e yükselmiş, anılan yıldan sonra bir azalma ile 2007'de % 10.13, 2008'de % 10.17, 2009'da % 9.88, 2010'da % 8.06, 2011'de % 7.68 ve 2012'de % 8.09 olarak gerçekleşmiştir. Aradaki yıllarda kısmi yükselmeler gözükse de, 2006 yılından itibaren MEB yatırımlarının konsolide bütçe yatırımları içindeki payında bir azalma devam etmiştir.

Yine aynı grafikte yer alan 2005-2012 dönemi MEB toplam bütçesinin GSYH oranı incelendiğinde; MEB bütçesinin yatırımlar oranındaki azalmaya karşın, GSYH içindeki payında önemli bir değişiklik olmadığı ve dönem içinde artış olduğu görülmektedir. Nitekim 2005 yılı oranı % 3.09 iken, 2006'da % 2.96, 2007'de % 3.31, 2008'de % 3.16, 2009'da % dönem içindeki en yüksek değere ulaşarak %

3.8, 2010'da % 3.42, 2011'de % 3.51 ve 2012'de ise % 3.62 olarak gerçekleşmiştir.

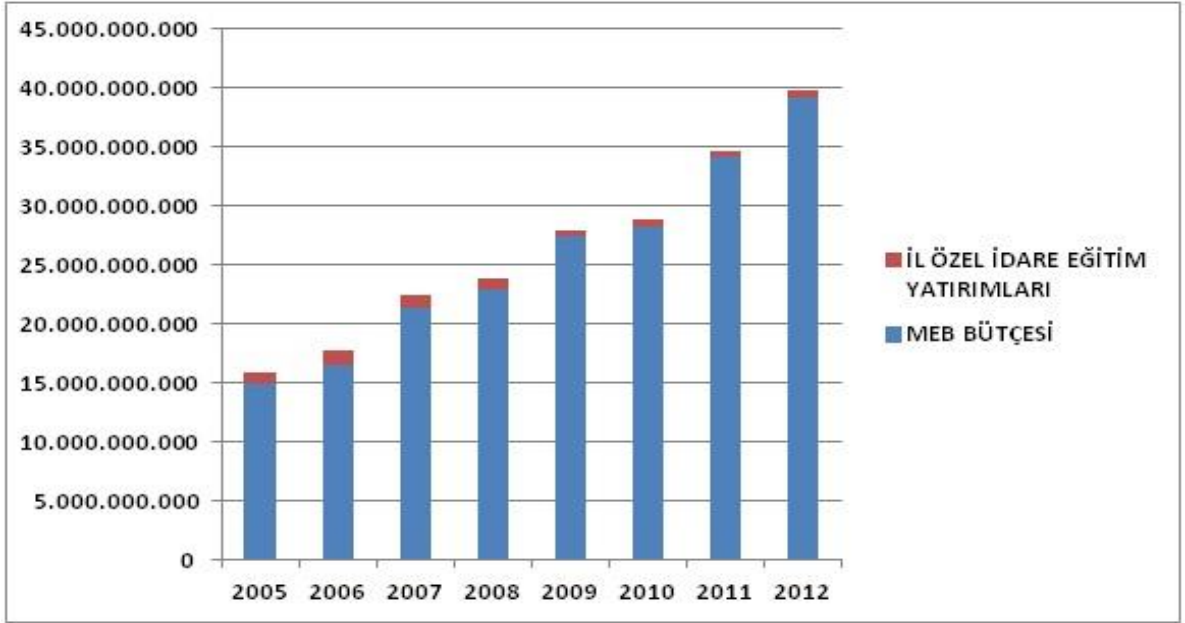
MEB bütçesinin GSYH'ya oranlarını ortaya koyduktan sonra, daha alt kademelerdeki finansman durumunu incelemek ve bu kapsamda MEB bütçesi ile il özel idareleri bütçelerinin karşılaştırılmasını yapmak uygun olacaktır.

Türkiye'de il özel idarelerinin eğitim bütçesi ve yatırım bütçeleri ile MEB bütçesinin, yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemelerin uygulamaya konulduğu 2005 yılından itibaren 2012 yılına kadar olan karşılaştırmaları rakamsal ve oransal olarak aşağıda Çizelge 8'de ve Şekil 8'deki grafikte görülmektedir.

Çizelge 8: İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesi İle Karşılaştırılması (2005-2012) (Milyon TL)

Yıl	MEB Bütçesi (a)	MEB Yatırım Harcamaları (b)	İl Özel İdare Eğitim Harcamaları (c)	İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesine Oranı (%) (c/a)	İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Yatırımlarına Oranı (%) (c/b)
2005	14.883	1.230	948	6.4	77.1
2006	16.568	1.242	1.187	7.2	95.6
2007	21.356	1.596	1.108	5.2	69.5
2008	22.916	1.409	971	4.2	68.9
2009	27.447	1.924	529	1.9	27.5
2010	28.297	1.802	529	1.9	29.3
2011	34.112	1.996	603	1.8	30.2
2012	39.169	2.600	634	1.6	24.4

Kaynak: Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri.

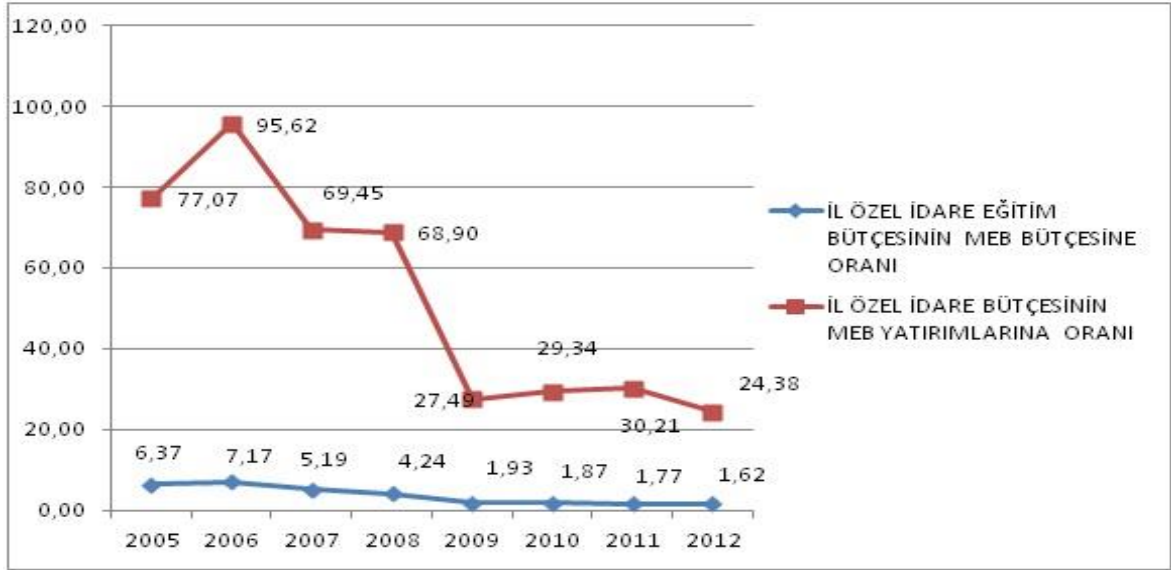

Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri.

Şekil 8: İl Özel İdareleri Eğitim Bütçesi İle MEB Bütçesinin Karşılaştırılması (2005-2012) (TL)

Yukarıdaki Çizelge 8 ve Şekil 8'deki grafik incelendiğinde; MEB bütçesinin, 2005-2012 döneminde reel bazda artış gösterdiği, en yüksek değere de 2012 yılında ulaştığı görülmektedir. Ancak, MEB yatırım harcamalarının gerek reel bazda ve gerekse oransal olarak çok düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla bütçenin büyük bölümü yatırım yerine cari harcamalar ve personel giderlerine ayrılmaktadır. Türkiye'deki eğitim sistemine ilişkin gerek ulusal ve uluslararası raporlar ile uluslararası sınavların (PISA vb.) sonuçlarının eğitim sisteminde önemli sorunlar olduğunu işaret etmesine karşın, bu sorunları çözecek olan eğitim yatırımlarının düşük düzeyde seyrinin, sorunların çözülmesi yerine ötelenmesi ve çözülemez bir düzeye gelebileceği konusunda endişelere neden olmaktadır.

Türkiye'de il özel idarelerinin eğitim bütçeleri ile MEB bütçesinin, yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemelerin uygulamaya konulduğu 2005 yılından itibaren 2012 yılına kadar olan karşılaştırmaları oransal olarak aşağıda Şekil 9'daki grafikte görülmektedir.

Kaynak: Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri

Şekil 9: İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesi İle Karşılaştırılması (2005-2012) (%)

Grafik incelendiğinde; il özel idare bütçesinin MEB yatırımlarına oranının 2005 yılında % 77.07 iken, dönem içinde 2006 yılında en yüksek düzey olan % 95.62 olarak gerçekleştiği, bu tarihten sonra sürekli bir azalma ile 2007'de % 69.45, 2008'de % 68.90, 2009'da % 27.49, 2010'da biraz yükselmeye % 29.34, 2011'de % 30.21 ve 2012'de en düşük oranla % 24.38 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Yine aynı grafikteki, il özel idaresi eğitim bütçesinin MEB bütçesine oranına bakıldığında, 2005 yılında % 6.37, 2006 yılında dönem içindeki en yüksek orana ulaşarak % 7.17, 2007'de % 5.19, 2008'de % 4.24, 2009'da önemli bir düşüşle % 1.93, 2010'da % 1.87, 2011'de % 1.77 ve 2012'de en düşük düzeye erişerek % 1.62 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Bu durum; 2005 yılında yapılan ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesini esas alan yasal düzenlemeye karşılık; gerek il özel idare eğitim bütçesinin MEB bütçesine oranı ve gerekse il özel idare bütçesinin MEB yatırımlarına oranında, yasanın öngördüğü şekilde bir sonuç elde edilemediği ve yasanın uygulanmasının öngörülenle paralel olmadığı görülmektedir.

Türkiye'deki il özel idare harcamaları incelendiğinde, eğitim ve bayındırlık hizmetlerine ağırlık verildiği görülmektedir. Özel İdarelerin eğitim harcamalarında, buldukları bölgelerin gereksinimleri ile bir uyumluluk olduğunu söylemek olasıdır. Gelişmiş bölgelerdeki il özel idarelerinin eğitim harcamalarının nispeten

daha düşük olduğu gör÷lmektedir. Bunun nedenlerinden birisinin de, bakanlığın gönderdiği eğitim ödeneğinin, bölgenin gereksinimlerle uygun olması, az gelişmiş yörelerdeki eğitim yatırımları için daha fazla finansmanın tahsis edilmesidir.

MEB bütçesi ve yatırımları ile yeni yasal düzenlemeyle teşkil edilen büyükşehirler dahil olmak üzere bütün büyükşehirlerin il özel idare eğitim harcamalarının, İl Özel İdareleri'ne önemli ölçüde görev, yetki ve sorumluluklar veren ve 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı yasanın ilk uygulama yılı olan 2006 yılındaki durumu aşağıda Çizelge 9'dadır.

Çizelge 9: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Durumu (2006) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar	İl Özel İdaresi Gerçekleşen Gider Bütçesi	İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları
	2006	2006	2006
Adana	24.6	107.7	6.1
Ankara	71.8	261.0	21.2
Antalya	16.3	50.1	4.5
Aydın	7.9	27.5	6.5
Balıkesir	18	35.0	5.0
Bursa	21.3	172.7	16.1
Denizli	15.7	66.3	1.9
Diyarbakır	46.5	177.4	4.0
Erzurum	15.2	12.4	4.9
Eskişehir	7.8	24.0	3.8
G. Antep	26.2	20.1	2.8
Hatay	4.4	37.5	12.8
İstanbul	33.1	401.3	232.5
İzmir	18.7	113.6	21.5
K. Maraş	16.5	20.6	5.1
Kayseri	14.7	73.1	2.6

Kocaeli	21.0	35.2	6.9
Konya	32.0	124.3	5.1
Malatya	21.3	18.5	3.9
Manisa	22.9	27.8	0.9
Mardin	17.1	60.3	0.01
Mersin	27.8	59.0	0.7
Muğla	17.2	77.2	2.6
Ordu	15.2	75.0	5.8
Sakarya	1.1	16.3	2.7
Samsun	16.7	38.2	5.7
Şanlıurfa	31.9	77.2	1.1
Tekirdağ	11.6	19.1	5.3
Trabzon	20.2	28.2	2.3
Van	41.7	32.5	3.3
Toplam	630.3	2.289.1	395.1

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi, İl Özel İdareleri Faaliyet Raporları

Çizelge 9'e bakıldığında; 5302 sayılı yasanın ilk uygulama yılında, araştırmanın konusu olan 30 büyükşehir MEB bütçesinden yaklaşık 630 milyon TL kaynak aktarılmışken, sözkonusu illerin il özel idareleri tarafından eğitim yatırımlarına aktarılan kaynağın 395 milyon TL olduğu ve bu tutarın MEB bütçesinden aktarılan kaynağın yaklaşık % 63'ü dolayında olduğu görülmektedir.

2006 yılına ilişkin verilere bakıldığında; özellikle İstanbul'a MEB bütçesinden yaklaşık 33 milyon TL kaynak aktarılmışken, aynı ildeki özel idare tarafından eğitime ayrılan kaynağın yaklaşık 233 milyon TL olduğu ve MEB bütçesinden tahsis edilen kaynağın 7 katı olduğu dikkati çekmektedir.

MEB bütçesi ve yatırımları ile yeni yasal düzenlemeyle teşkil edilen büyükşehirler dahil olmak üzere bütün büyükşehirlerin il özel idare eğitim harcamalarının, özellikle küresel ekonomik krizin tüm ülkelerde etkisini gösterdiği 2007-2009 dönemi (3 yıllık) karşılaştırılması aşağıda Çizelge 10'dadır.

Çizelge 10: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2007-2009) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Gerçekleşen Gider Bütçesi			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Adana	32.6	50.1	47.4	114.7	140.7	146.8	10.1	16.3	9.1
Ankara	64.1	65.9	80.0	287.6	338.7	441.2	25.4	30.1	53.1
Antalya	31.7	40.5	33.9	53.0	71.6	62.7	6.5	13.7	7.1
Aydın	20.5	23.8	9.5	28.0	32.0	47.0	8.5	7.1	5.4
Balıkesir	20.2	19.9	29.6	43.0	34.8	46.5	4.3	5.2	5.4
Bursa	26.2	31.2	48.0	136.5	155.3	183.2	11.5	7.9	9.2
Denizli	13.5	16.3	19.7	71.9	92.6	96.9	5.2	10.5	9.4
Diyarbakır	48.2	67.5	55.5	54.0	60,7	52,1	9.6	9.0	6.9
Erzurum	20.6	17.4	40.2	28.6	33.1	35.9	7.9	10.1	7.8
Eskişehir	9.8	18.4	13.1	37	39	40	2.4	3.5	3.3
G. Antep	46.9	36.6	77.4	55.6	67.4	76.5	22.0	21.3	19.6
Hatay	5.2	3.5	24.6	36.9	30.8	48.3	8.9	3.2	12.4
İstanbul	66.7	74.8	63.8	424.7	409.8	475	189	130	161
İzmir	17.7	31	39.7	115	107	128	31.8	25.4	14.1
K. Maraş	19.2	28.1	38.8	27.0	35.9	44.9	6.5	5.4	6.0
Kayseri	13.0	19.6	20.3	72.8	86.9	85.1	4.1	3.8	5.0
Kocaeli	23.3	20.0	35.6	31.5	28.7	34.8	9.6	7.5	8.5
Konya	33.0	40.7	33.4	148.5	162.9	150.6	12.5	11.5	7.3
Malatya	17.9	21.8	24.8	20.4	26.3	35.4	3.9	3.8	5.4
Manisa	26.5	30.0	33.2	33.4	44.2	61.7	2.8	5.0	5.0
Mardin	16.7	21.1	28.1	93.1	90.0	126.3	6.9	4.3	15.9
Mersin	20.9	34.8	40.4	51.5	47.3	71.5	6.1	1.8	10.3
Muğla	15.7	15.5	22.5	89.3	76.2	89.0	7.1	3.3	3.6
Ordu	24.1	33.5	26.2	86.5	102.2	94.5	6.7	5.6	4.8
Sakarya	21.8	20.0	24.5	18.4	23.8	34.9	2.5	2.9	4.0

Samsun	30.6	26.0	2.8	39.6	44.0	43.2	5.0	8.9	5.3
Şanlıurfa	26.1	43.9	28.2	28.0	35.0	46.6	2.2	4.2	4.3
Tekirdağ	8.4	8.6	10.7	27.1	27.1	25.5	9.3	9.0	3.0
Trabzon	23.5	22.9	25.8	28.8	27.9	37.6	4.1	4.0	3.6
Van	43.8	57.9	68.5	30.4	29.9	41.5	3.7	3.9	4.2
Toplam	741	905	1.046	2.313	2.441	2.851	414	357	400

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi, İl Özel İdareleri Faaliyet Raporları

Çizelge 10 incelendiğinde; küresel ekonomik krize karşın, MEB bütçesinden araştırma konusu olan 30 ile aktarılan kaynaklarda bir artış olduğu, 2008 yılı bütçesinde 2007'ye nazaran % 22'lik bir artış olurken, 2009 yılında tahsis edilen kaynağın ise 2008'e kıyasla yaklaşık % 16'lık bir artışla gerçekleştiği görülmektedir.

Yine aynı çizelgede; il özel idare eğitim bütçelerinin, aynı illere tahsis edilen MEB bütçesine kıyaslandığında önemli bir bölümü oluşturduğu, bu oranın 2007 yılında yaklaşık % 56, 2008 yılında yaklaşık % 40, 2009 yılında ise yaklaşık % 38 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

MEB bütçesi ve yatırımları ile yeni yasal düzenlemeyle teşkil edilen büyükşehirler dahil olmak üzere bütün büyükşehirlerin il özel idare eğitim harcamalarının, söz konusu illerdeki il özel idarelerinin kaldırılmasına ilişkin 6360 sayılı yasanın çıkarıldığı 2013 yılı öncesindeki 3 yıllık dönemdeki (2010-2012) durumu aşağıdaki Çizelge 11'dedir.

Çizelge 11: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2010-2012) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Gerçekleşen Gider Bütçesi			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Adana	40.3	65.8	61.6	163.9	203.0	198.3	13.1	8.0	12.8
Ankara	82.0	102	122.9	413.4	447.2	448.4	29.5	53.2	42.6

Antalya	29.8	41.3	56.5	62.8	76.7	60.4	6.3	9.8	11.8
Aydın	1.4	12.3	13.4	46.0	80.8	47.8	1.5	4.3	6.2
Balıkesir	31.7	32.8	38.9	47.2	56.9	73.0	6.8	5.2	9.6
Bursa	43.3	48.9	54.1	193.6	214.2	210.8	9.6	14.7	21.1
Denizli	17.1	18.5	32.5	93.2	120.4	191.5	7.6	6.5	12.5
Diyarbakır	50.1	85.8	104.0	39.6	35.2	116.9	9.2	7.6	15.1
Erzurum	33.8	52.5	50.2	39.6	44.7	46.3	6.5	8.7	11.7
Eskişehir	17.8	19.7	23.1	30.0	32.0	35.0	4.3	4.2	5.4
G. Antep	59.3	93.6	80.0	52.2	84.9	72.5	12.1	33.0	28.7
Hatay	31.7	39.0	62.2	89.3	78.1	81.7	16.1	9.9	11.0
İstanbul	91.9	209	243.5	311.6	417.0	588.6	68.0	93.7	172
İzmir	42.1	76.0	78.0	102.0	125.0	187.4	22.2	12.8	25.4
K. Maraş	22.6	28.2	45.8	46.6	58.3	63.3	8.3	9.0	11.8
Kayseri	19.3	26.6	39.1	103.3	121.0	139.4	5.6	6.1	7.8
Kocaeli	23.3	37.5	40.4	38.9	46.3	69.8	13.3	11.5	28.0
Konya	41.5	60.6	84.5	185.7	266.9	323.9	18.5	21.1	18.4
Malatya	23.0	38.2	37.8	48.4	51.6	43.7	3.7	2.7	6.7
Manisa	37.4	36.0	49.0	86.8	81.5	85.0	6.9	7.2	5.4
Mardin	19.1	52.3	49.2	111.5	150.4	148.6	9.4	3.7	5.8
Mersin	39.6	53.7	47.9	49.1	52.8	73.4	7.1	2.2	10.6
Muğla	18.1	25.3	34.7	89.9	124.2	132.1	4.2	6.9	5.7
Ordu	33.0	47.3	48.8	111.1	132.7	156.9	4.1	5.0	4.5
Sakarya	20.9	26.9	32.0	36.6	47.7	54.9	5.9	5.2	11.8
Samsun	32.5	42.4	54.4	43.6	53.4	74.2	6.7	8.0	15.8

Şanlıurfa	39.8	44.6	26.4	61.2	141.5	154.2	16.7	20.0	13.0
Tekirdağ	8.9	23.8	22.4	26.9	21.6	30.0	3.7	0.9	3.7
Trabzon	23.6	38.4	40.3	30.9	40.3	45.3	3.6	3.5	5.8
Van	57.1	66.9	190.7	61.3	64.4	75.1	6.7	8.6	10.2
Toplam	973	1.453	1.784	2.796	3.471	4.028	325	360	522

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi, İl Özel İdareleri Faaliyet Raporları

Çizelge 11 incelendiğinde; 2010-2012 döneminde bahsi geçen illere MEB bütçesinden ve bu illerin il özel idarelerinden eğitime tahsis edilen kaynaklarda yıl bazında artış olduğu görülmektedir. Anılan illerin il özel idarelerinden eğitime ayrılan kaynağın MEB tarafından tahsis edilen bütçeye oranının 2010 yılında yaklaşık % 33, 2011 yılında % 25, 2012 yılında ise % 29 olarak gerçekleştiği dikkati çekmektedir.

Buna karşılık; söz konusu dönemde il özel idare bütçesinden eğitime ayrılan kaynak, 2010 yılında yaklaşık % 12, 2011 yılında % 10, 2012 yılında ise % 13 olarak gerçekleşmiştir.

Yine aynı çizelgede, söz konusu dönemde; MEB bütçesinden en büyük payı, İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Van büyükşehirlerinin aldığı, 2010-2012 döneminde diğer illerdeki bütçe oransal olarak çok az artış gösterirken, hatta dönem içinde Tekirdağ, Şanlıurfa, Malatya ve Erzurum'da bütçede reel olarak düşüş gözlenirken, bu illerin bütçelerinde önemli oranda artış olduğu dikkati çekmektedir. Bu paylarda, bu illerin nüfus yapısının önemli etken olduğu, Van ilinin de yaşanan deprem sonrasında eğitim alt yapısına yönelik kaynak gereksinimi olduğu açıktır. Aydın iline yapılan kaynak tahsisi ise diğer illere kıyasla çok düşük, hatta en düşük düzeydedir. Bu illerden Konya'nın; nüfusu kendisinden daha fazla olan Adana'dan yaklaşık % 30, nüfusu kendisinin yaklaşık yarısı kadar olan Aydın'dan yaklaşık % 650 daha fazla ödenek alması da dikkat çekmektedir.

Buna karşılık, 2012 yılı MEB bütçesinin 2010 yılına göre yaklaşık 2 katına çıkmış olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu büyükşehirlerin il özel idarelerinin bütçelerine bakıldığında; en yüksek bütçeye sahip iller olarak İstanbul, Ankara, Bursa, Adana, Denizli, Diyarbakır, Şanlıurfa, Ordu, Konya, İzmir, Kayseri, Mardin olduğu görülmektedir.

Konya il özel idaresi bütçesinin, MEB bütçesinde olduğu gibi, nüfusu kendisine yakın veya yüksek olan illere kıyaslandığında çok yüksek olduğu, İstanbul ve Ankara'dan sonra en yüksek bütçeye sahip il olduğu dikkat çekmektedir.

Ancak; il özel idarelerinin gerçekleşen gider bütçesiyle, bu bütçeden eğitime ayrılan tutarlara bakıldığında, tablonun çok da iç açıcı olduğunu söylemek olası değildir. İl özel idare bütçelerinden eğitime tahsis edilen tutar Gaziantep ve Kocaeli'nde yaklaşık % 40 ile en yüksek oranda gerçekleşirken, İstanbul'da yaklaşık % 33, Erzurum ve Sakarya'da yaklaşık % 25, Samsun'da yaklaşık % 20, diğer illerde ise % 3 ile % 18 arasında, çoğunluğu da % 10'un altında gerçekleşmiştir.

2006-2012 dönemi MEB Bütçesi ile inceleme kapsamındaki büyükşehirlerin il özel idare eğitim harcamalarının rakamsal ve oransal karşılaştırılması ise aşağıdaki çizelgelerdedir. Bu karşılaştırmanın amacı, il özel idare eğitim harcamalarının, yine il bazında MEB tarafından tahsis edilen bütçeye göre durumunu ortaya koymak ve 6360 sayılı yasa ile yaşanmış olan kaynak kaybını görebilmektir.

2006-2012 döneminde MEB bütçesinden büyükşehir bazında yapılan harcamalar ve bu illerdeki il özel idarelerinin eğitim harcamalarının durumu ile il özel idaresi eğitim harcamalarının MEB tarafından bu illere harcanan kaynağa oranı aşağıda Çizelge 12, 13 ve 14'dedir.

Çizelge 12: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2006) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar (a)	İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları (b)	İl Özel İdaresi Eğitim Harcamalarının MEB'den Aktarılan Kaynaklara Oranı (b/a) (%)
	2006	2006	2006
Adana	24.6	6.1	25

Ankara	71.8	21.2	30
Antalya	16.3	4.5	28
Aydın	7.9	6.5	82
Balıkesir	18	5.0	28
Bursa	21.3	16.1	76
Denizli	15.7	1.9	12
Diyarbakır	46.5	4.0	9
Erzurum	15.2	4.9	32
Eskişehir	7.8	3.8	49
G. Antep	26.2	2.8	11
Hatay	4.4	12.8	291
İstanbul	33.1	232.5	702
İzmir	18.7	21.5	115
K. Maraş	16.5	5.1	31
Kayseri	14.7	2.6	18
Kocaeli	21.0	6.9	33
Konya	32.0	5.1	16
Malatya	21.3	3.9	18
Manisa	22.9	0.9	4
Mardin	17.1	0.01	0
Mersin	27.8	0.7	2
Muğla	17.2	2.6	15
Ordu	15.2	5.8	38
Sakarya	1.1	2.7	245
Samsun	16.7	5.7	34
Şanlıurfa	31.9	1.1	3
Tekirdağ	11.6	5.3	46
Trabzon	20.2	2.3	11
Van	41.7	3.3	8
Toplam	630.3	395.1	63

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi, İl Özel İdareleri Faaliyet Raporları

Çizelge 13: MEB MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2007-2009) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları			İl Özel İdaresi Eğitim Harcamalarının MEB'den Aktarılan Kaynaklara Oranı		
	(a)	(a)	(a)	(b)	(b)	(b)	(%) (b/a)	(%) (b/a)	(%) (b/a)
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Adana	32.6	50.1	47.4	10.1	16.3	9.1	31	33	19
Ankara	64.1	65.9	80.0	25.4	30.1	53.1	40	46	66
Antalya	31.7	40.5	33.9	6.5	13.7	7.1	21	34	21
Aydın	20.5	23.8	9.5	8.5	7.1	5.4	41	29	57
Balıkesir	20.2	19.9	29.6	4.3	5.2	5.4	21	28	18
Bursa	26.2	31.2	48.0	11.5	7.9	9.2	44	25	19
Denizli	13.5	16.3	19.7	5.2	10.5	9.4	39	64	48
Diyarbakır	48.2	67.5	55.5	9.6	9.0	6.9	20	14	12
Erzurum	20.6	17.4	40.2	7.9	10.1	7.8	38	59	19
Eskişehir	9.8	18.4	13.1	2.4	3.5	3.3	24	20	25
G. Antep	46.9	36.6	77.4	22.0	21.3	19.6	47	58	25
Hatay	5.2	3.5	24.6	8.9	3.2	12.4	71	91	50
İstanbul	66.7	74.8	63.8	189	130	161	283	174	252
İzmir	17.7	31	39.7	31.8	25.4	14.1	180	82	36
K. Maraş	19.2	28.1	38.8	6.5	5.4	6.0	34	19	15
Kayseri	13.0	19.6	20.3	4.1	3.8	5.0	32	19	25
Kocaeli	23.3	20.0	35.6	9.6	7.5	8.5	41	38	24
Konya	33.0	40.7	33.4	12.5	11.5	7.3	38	28	22
Malatya	17.9	21.8	24.8	3.9	3.8	5.4	22	17	22
Manisa	26.5	30.0	33.2	2.8	5.0	5.0	11	17	15
Mardin	16.7	21.1	28.1	6.9	4.3	15.9	41	20	57
Mersin	20.9	34.8	40.4	6.1	1.8	10.3	29	5	25
Muğla	15.7	15.5	22.5	7.1	3.3	3.6	45	21	16

Ordu	24.1	33.5	26.2	6.7	5.6	4.8	28	17	18
Sakarya	21.8	20.0	24.5	2.5	2.9	4.0	11	15	16
Samsun	30.6	26.0	2.8	5.0	8.9	5.3	16	34	189
Şanlıurfa	26.1	43.9	28.2	2.2	4.2	4.3	8	10	15
Tekirdağ	8.4	8.6	10.7	9.3	9.0	3.0	119	105	28
Trabzon	23.5	22.9	25.8	4.1	4.0	3.6	17	17	14
Van	43.8	57.9	68.5	3.7	3.9	4.2	8	7	6
Toplam	741	905	1.046	414	357	400	56	39	38

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi, İl Özel İdareleri Faaliyet Raporları

Çizelge 14: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2010-2012) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları			İl Özel İdaresi Eğitim Harcamalarının MEB'den Aktarılan Kaynaklara Oranı		
	(a)	(a)	(a)	(b)	(b)	(b)	(%) (b/a)	(%) (b/a)	(%) (b/a)
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Adana	40.3	65.8	61.6	13.1	8.0	12.8	33	12	21
Ankara	82.0	102	122.9	29.5	53.2	42.6	36	52	35
Antalya	29.8	41.3	56.5	6.3	9.8	11.8	21	24	21
Aydın	1.4	12.3	13.4	1.5	4.3	6.2	107	35	46
Balıkesir	31.7	32.8	38.9	6.8	5.2	9.6	21	16	25
Bursa	43.3	48.9	54.1	9.6	14.7	21.1	22	30	39
Denizli	17.1	18.5	32.5	7.6	6.5	12.5	44	35	38
Diyarbakır	50.1	85.8	104.0	9.2	7.6	15.1	18	9	15
Erzurum	33.8	52.5	50.2	6.5	8.7	11.7	19	17	23

Eskişehir	17.8	19.7	23.1	4.3	4.2	5.4	24	21	23
G. Antep	59.3	93.6	80.0	12.1	33.0	28.7	20	35	36
Hatay	31.7	39.0	62.2	16.1	9.9	11.0	51	25	18
İstanbul	91.9	209	243.5	68.0	93.7	172	74	45	71
İzmir	42.1	76.0	78.0	22.2	12.8	25.4	53	17	33
K. Maraş	22.6	28.2	45.8	8.3	9.0	11.8	37	32	26
Kayseri	19.3	26.6	39.1	5.6	6.1	7.8	29	29	20
Kocaeli	23.3	37.5	40.4	13.3	11.5	28.0	57	31	69
Konya	41.5	60.6	84.5	18.5	21.1	18.4	45	35	22
Malatya	23.0	38.2	37.8	3.7	2.7	6.7	16	7	18
Manisa	37.4	36.0	49.0	6.9	7.2	5.4	18	20	11
Mardin	19.1	52.3	49.2	9.4	3.7	5.8	49	7	12
Mersin	39.6	53.7	47.9	7.1	2.2	10.6	18	4	22
Muğla	18.1	25.3	34.7	4.2	6.9	5.7	23	27	16
Ordu	33.0	47.3	48.8	4.1	5.0	4.5	12	11	9
Sakarya	20.9	26.9	32.0	5.9	5.2	11.8	28	19	37
Samsun	32.5	42.4	54.4	6.7	8.0	15.8	21	19	29
Şanlıurfa	39.8	44.6	26.4	16.7	20.0	13.0	42	45	49
Tekirdağ	8.9	23.8	22.4	3.7	0.9	3.7	42	4	17
Trabzon	23.6	38.4	40.3	3.6	3.5	5.8	15	15	14
Van	57.1	66.9	190.7	6.7	8.6	10.2	12	13	5
Toplam	973	1.453	1.784	325	360	522	33	25	29

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi, İl Özel İdareleri Faaliyet Raporları

Çizelge 12, 13 ve 14'de de görüldüğü gibi, büyükşehir olan ve il özel idareleri 2014 yılından itibaren kaldırılarak eğitime yaptıkları harcamalar ortadan kalkan 30 ilde, il

özel idarelerinin yaptığı eğitim harcamalarının, MEB'liğince bu illerdeki eğitim yatırımlara aktarılan kaynağın % 702'sine varan oranlara çıktığı, çoğu ilde il özel idare eğitim harcamalarının MEB tarafından o ile yapılan eğitim yatırımlarına çok yakın ve daha üstünde olduğu görülmektedir. Bu tablolar, il özel idarelerinin kaldırılmasının, bu illerdeki eğitim yatırımları açısından çok önemli bir kaynak kaybına neden olduğunu, bununla ilgili uygun bir yasal düzenleme yapılmadığı takdirde zaten yetersiz olan eğitim yatırımlarındaki bu açığın daha da artabileceğini göstermektedir.

Dolayısıyla; 2005 yılındaki yasal düzenlemeyle il özel idarelerine eğitim yatırımları konusunda verilen görev ve sorumlulukların uygulanmasında çok da başarılı olduğunu, il özel idarelerine tahsis edilen kaynakların büyük bölümünün eğitime harcandığını söylemek olası değildir.

Altıntaş (DPT, 2007); 2013 dönemi sonunda yaklaşık 62.053 dersliğe gereksinim olduğunu ve bu maksatla il özel idarelerine yaklaşık 9 milyar TL kaynak aktarılması gerektiğini belirtmektedir. Bu tutar, 2012 yılında il özel idareleri tarafından eğitime ayrılan kaynakların yaklaşık 17 katı, il özel idarelerinin aynı yıldaki toplam bütçesinin ise yaklaşık 2.3 katıdır. Altıntaş, ayrıca; il özel idarelerinin eğitim için ayırdıkları bütçenin yaklaşık % 25 ile % 29'unu kullanamadıklarını, bunun nedeninin harcama kapasitesinin düşüklüğü, yani yapısal sorunlardan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu husus, 2005 yılında yapılan ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesini esas alan düzenlemelerin hayat geçirilmesinde eksiklikler olduğunu göstermektedir.

6360 sayılı yasayla; 14 ilde yeni büyükşehir belediyesinin kurulmasının, 16 ilin büyükşehir belediyelerinin sınırlarının il sınırları ile aynı olacak şekilde düzenlenmesinin ve bu illerdeki il özel idarelerinin kaldırılmasının bu illerde il özel idareleri tarafından yapılan yatırımlar ve bu kapsamda eğitim yatırımları ve yürütülen projeler açısından sorunlar yaratacak bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 11'de belirtilen ve yaklaşık olarak MEB yatırım bütçesinin 1/3 (üçte bir)'ü tutarındaki il özel idareleri eğitim yatırımları bütçesinin de ortadan kalkmasıyla, eğitim sistemindeki mevcut altyapı eksikliklerinin nasıl karşılanacağı konusu, eğitim yöneticileri ve plancıları açısından sorun olmaya devam edecektir. Her ne

kadar; 2014 yılı Bütçe Yasası'na konan bir madde ile il özel idareleri kaldırılan illerdeki büyükşehir belediyelerine, il özel idareleri tarafından başlatılan eğitim ve sağlık amaçlı yatırım projelerinin tutarlarının $\frac{3}{4}$ (dörtte üç)'ünden az olmamak üzere bütçe ayırması ve projeleri tamamlaması, her kademedeki devlet okullarının bakım ve onarımı için bütçe ayırması konusunda görev verilmişse de, bu planlamanın uygulamada tam olarak hedefine ulaşamadığı, sözkonusu 2014 yılı bütçe yasasında, il özel idarelerince öz kaynakları ile gerçekleştirilen eğitim amaçlı yatırım tutarlarının dörtte üçünden az olmamak üzere her derecedeki Devlet okullarının inşaat, bakım ve onarımlarının gerçekleştirilmesi büyükşehir belediyeleri tarafından valilik ve belediyeler arasında yapılacak protokole göre gerçekleştirileceği belirtilmiş ise de bu soruna köklü bir çözüm olarak görülmemekte, konuya ilişkin bürokratik işlemlerin ve kanalların çoğalmasının yanında, uygulamada önemli sorunlar yaşanacağı ve gelecek yıllarda bu eksikliğin nasıl giderileceği konusunda belirsizlikler olacağı, 2015 yılı Bütçe Yasası'nda ise bu konuya ilişkin bir hüküm getirilmemesi nedeniyle de, mevcut kaynakları ile diğer altyapı yatırımları ve temel hizmetlerde dahi sorunlar yaşayan büyükşehir belediyelerinin, eğitim yatırımlarına nasıl kaynak ayıracağı konusunun sorun olmaya devam edeceği değerlendirilebilir.

4.3. Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Eğitimdeki Rolü ve Eğitime Kaynak Aktarmaya İlişkin Değerlendirme

Yerelleşme, genel anlamda; kamu tarafından yerine getirilen hizmetlerin, yerel yönetimler tarafından karşılanması olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle; eğitimde yerelleşme konusu, eğitim hizmetlerinin karşılanmasında yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının daha da artırılması anlamına gelmektedir.

Bir şehirde yaşayan vatandaşların, diğer hizmetler yanında eğitim gereksinimi de bulunmaktadır. Bu temel ihtiyaçlardan biridir. Bu hizmetlerin sunulabilmesi için de, gerekli altyapıyı sağlayacak sistemlerin kurulması gerekir. Bu kurumlar hizmetleri; süratli bir şekilde, nitelikli ve uygun çözümlerle sunmalıdır. Bunun için de yerel halkın seçimi ile oluşmuş yönetim ve karar organları ile kamu yaptırımı gücüne sahip olmalıdır. Özellikle; içinde yaşadığımız bilgi çağında, bilginin stratejik bir güç olduğu gerçeği nedeniyle, eğitim hizmetinin aksamadan düzenlenmesi ve sunulmasının önemi gittikçe artmaktadır.

İncelenen ülkelerde; yerel yönetimlerin kamuya ilişkin hizmetlerin yerine getirilmesinde önemli ölçüde görev, yetki ve sorumlulukları olduğu, merkezi yönetimin, finansman tahsisi ve eğitime ilişkin bazı temel politikaları belirleme dışında müdahalede bulunmadığı görülmektedir.

Yine bu ülkelerde yerelleşme konusunda farklı uygulamalar olduğu ve ülkenin genel politikasına göre şekillendiği dikkati çekmektedir. Örneğin; İtalya'da belediye başkanı, meclis üyeleriyle birlikte halk tarafından seçilirken, Hollanda'da, işçileri bakanının teklifi üzerine kraliçe tarafından atanmaktadır. Bir kısım Avrupa ülkelerinde ise; yerel yönetimlerin oluşturulmasında ekonomik düşünceler ön plana alınarak daha az sayıda yerel yönetim birimi oluşturulurken, diğerlerinde vatandaşa yakın olma temel ölçüt olabilmektedir.

Söz konusu ülkelerin farklı bölgelerinde, farklı modellerin de uygulandığı görülmektedir. Bir kısım ülkelerde, okul öncesinden itibaren ilk ve ortaokul düzeyindeki eğitimler ile mesleki ve teknik eğitimler tümüyle yerel yönetimlerin sorumluluğunda iken, Tokyo gibi şehirlerde, ön lisans ve lisans eğitimlerinin dahi yerel yönetimlere verilebildiği dikkati çekmektedir. Ancak, incelenen ülkelerde yükseköğretim çoğunlukla merkezi yönetimin sorumluluğundadır.

Gelişmiş ülke kentlerinden Londra, Roma, Tokyo gibi şehirlerde belediyeler genel eğitim üzerinde oldukça yetkili iken, diğer ülkelerde genellikle ilk ve ortaöğretimden sorumludurlar. Bu şehirlere örnek olarak; Amsterdam, Kopenhag, Paris ve Viyana verilebilir.

İncelenmiş olan gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerde; eğitimde yerelleşme konusunda oldukça başarılı örnekler olduğu tespit edilmiştir. Dikkati çeken husus; bu ülkelerin yerel yönetim birimlerinin; yapısal olarak güçlü, sistemleri kurmuş, demokrasi kültürünü yerleştirmiş, yasal görev, yetki ve sorumluluklarının bilincine sahip, yerel yönetim hizmetleri konusunda uzmanlaşmış ve güçlü bir deneyime sahip olduğu dikkati çekmektedir.

Eğitimin, ülkenin kalkınmasına sağladığı katkı görülmeye başladıkça, ekonomik olarak güçlenen yerel halkın eğitime ilgisinin arttığı, yerel yönetimlerin eğitimle ilgili faaliyetlerine daha fazla katkı sağladığı görülmüştür.

AB ülkelerindeki yerel yönetimler; başta eğitim olmak üzere, konut, ulaşım vb. gibi kamuya yönelik hizmetlerin önemli bir bölümünü üstlenmiş, özellikle örgün eğitimin

okul öncesi ve temel eğitim aşamasında önemli ölçüde sorumluluk alırken, yaşam boyu öğrenme ve yaygın eğitim hizmetlerinin tamamına yakınında da tam sorumluluk almıştır. AB'ye tam üyelik konusunda istekli olan Türkiye'den de benzer uygulamaların bekleneceği açıktır.

İncelenen ülkelerde dikkati çeken önemli konulardan birisi de eğitim için tahsis edilen finansman kaynaklarının kullanımudur. Bu ülkelerdeki bölgesel ve yerel yönetimlerin, eğitim için tahsis edilen kaynakların kullanımında önemli düzeyde sorumluluk üstlendiği; İngiltere'de kaynağın % 75.3'ünü, Almanya'da % 91.4'ünü, Danimarka'da % 57.6'sını, Finlandiya'da % 90.5'ini, İspanya'da % 68.6'sını, Güney Kore'de % 99.2'sini ve Japonya'da % 79.3'ünü kullandığı tespit edilmiştir.

Yerel yönetimlerin, eğitimin finansmanı için bir kısım bina ve arazi vergilerini topladığı, eğitime yönelik yerel düzeyde piyango düzenleme gibi faaliyetler için yetkili olduğu, eğitim kurumlarına çevreye açarak gelir elde ettiği görülmektedir.

Yerel yönetimlerin hemen hemen tüm ülkelerde eğitim kurumlarının altyapı hizmetlerinden sorumlu olması, tefrişat-demirbaş gereksinimlerini karşılaması, sağlık ve sosyal hizmetlere ilişkin tüm hizmetleri yürütmesi ve yönetiminde söz sahibi olması dikkat çekmektedir.

Eğitim için yerel yönetimlere yapılacak finansman tahsisinde, siyasi değerlendirmeler yerine, belli ölçütler kullanılması, bu maksatla genelde öğrenci sayısının esas alınması suretiyle hakkaniyet ilkesinin göz önünde bulundurulması örnek bir uygulama olarak görülmektedir.

Yerel yönetimlere ne kadar inisiyatif verilirse verilsin, merkezi yönetimlerin eğitim hizmetinin kalitesini ve tahsis edilen kaynakların etkin ve verimli şekilde kullanım durumunu denetleme gücünü elinde bulundurması, eğitimde yerelleşme konusuna olumsuz bakanlar için endişeleri azaltıcı bir dönüt vermektedir.

Eğitim kurumlarının ve tahsisli kaynakların yönetiminde il meclislerinin ve belediyelerin de görev almış olması, yönetime aileler ve okul çevresinin de katılımıyla teşkil edilen kurulların da yönetim de söz sahibi olması diğer önemli bir uygulamadır.

Yerel yönetimlerin, mesleki örgün ve yaygın eğitim konusunda ağırlıklı olarak sorumlu olması, bölgenin ekonomik yapısına uygun ve gereksinimleri karşılayacak nitelik ve nicelikte insan gücünü yetiştirmesi diğer önemli bir

uygulama olarak değerlendirilmektedir. Bunun istihdama sağladığı katkı, işsizliğe çözüm ve özellikle iş bulamama nedeniyle başka bölgelere göçü önleyecek bir uygulama olması dikkati çekmektedir.

Eğitimın yönetiminden sorumlu olan yerel yönetimlerin; bu sorumlulukların yerine getirilebilmek için eğitim, kültür, sosyal, çevre, teknik vb. komisyonlar oluşturmak ve yerel halkın katılımını sağlamak suretiyle işleri kolaylaştırdığı ve şeffaflığı da sağladığı görülmektedir.

İncelenen ülkelerde; eğitim ile ilgili genel politikalar ve ilkeler ulusal düzeyde belirlenirken, bunlar yerel yönetimler tarafından bölgelerindeki eğitim kurumlarına uyarlanmaktadır.

Söz konusu ülkelerinin tümünün eğitim harcamalarının, toplam kamu harcamalarına oranı, geçen yaklaşık 20 yıllık dönem içinde genelde yükselmiştir. Bu durum, dönem içindeki ekonomik dalgalanmalara ve bütçe konusundaki sıkıntılara karşın, eğitime ayrılan kaynaklarda bir kesintiye gidilmediğini, ekonomik kalkınmada eğitime verilen önemin artarak devam ettiğini ve bazı ülkelerde daha fazla kaynak tahsis yönünde irade olduğunu göstermektedir.

Eğitimde başarının temelinde, sistematik ve iyi planlanmış bir yapının kurulması önemlidir. Bu kapsamda, eğitim sistemi için uygun eğitim tesisi, araç, gereç ve materyal, yetişmiş personel ile yeterli finansman kaynağına gereksinim vardır. Anayasa ve yasalar ile uluslararası yasal belgeler gereği her bireye verilmesi gereken zorunlu eğitim ile daha ileri düzeyde yeterlilik kazandıran eğitimler yüksek maliyetlere gereksinime duymaktadır.

Devlet, diğer sistemlerle birlikte eğitim sisteminin de düzenli olarak yürütülebilmesi, bireyin ve toplumun eğitim gereksinimlerinin karşılanabilmesi için toplanan vergilerin bir bölümünü eğitim harcamalarına ayırır. Özellikle gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri ele alındığında, eğitim harcamalarına büyük önem verildiği ve bütçenin önemli bir bölümünün bu hizmete tahsis edildiği görülmektedir.

Türkiye de, diğer gelişmekte olan ülkeler gibi; eğitim hizmeti için merkezi bütçeden önemli ölçüde finansman kaynağı aktarmaktadır. Devlet yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerden alınan birinci öğretim katkı paylarının da kaldırılması sonucu, merkezi bütçedeki eğitim yükü ağırlaşmıştır.

Eğitim için merkezi bütçeden sağlanan finansman yükünün artması, eğitim hizmetinin sunulduğu alanın büyüklüğu ve yüksek maliyeti nedeniyle, yeni finansman kaynakları bulmak ve maliyetin bölüşölerek kalitenin artırılması konusu önemini gittikçe artırmaktadır.

Eğitimin maliyeti için yeni paydaşlar bulma çabası, 2005 yılında çıkarılan yerel yönetim yasalarına da yansımıştır. Bu kapsamda; il özel idarelerine özellikle eğitim hizmetlerinin sunumu konusunda daha çok sorumluluk verilmeye ve belediyelere örgün eğitim kurumlarına yönelik yatırım ve destekleme konusunda yetki verilmiştir.

Özellikle eğitim verilen kurumun fiziki durumu, sınıfların bakım düzeyi, eğitim araç ve gereçleri ile diğer destekleyici etkenler, gerek öğrencilerin ve gerekse öğretmenlerin eğitime olan ilgisini ve kaliteyi artırmanın yanında, verimlilik ve akademik başarıyı doğrudan etkilemektedir. Eğitim kurumunun fiziki koşullarının eğitime olan katkısı konusunda tüm eğitim bilimciler hemfikirdir.

İl özel idarelerinin; eğitim kurumları için yaptıkları cari harcamalar, binaların bakım ve onarımı, laboratuvarlar kurulması, uygun öğrenme ortamı oluşturulması konusundaki çalışmaları çok önemlidir.

Yerel yönetimlerin çalışmaları kapsamında il ve ilçe belediyelerinin yapmış olduğu spor tesisleri, demirbaş temini, kırtasiye yardımları, laboratuvarlar ve bilgisayar dershaneleri kurması ve eğitici etkinlikler, örgün eğitim kurumlarına katkı ve merkezi yönetim ile öğrenci ve velilerin mali yükünü hafifleten faaliyetler olarak değerlendirilebilir. Bu faaliyetleri, okula devam eden çocukları vasıtasıyla da öğrenen ve özellikle okul masrafları konusunda fedakârlıklar yapmak durumunda kalan yerel halkın, yerel yönetimlere karşı olan tutumlarına olumlu katkı sağlayacağı şüphesizdir.

Yerel yönetimlerin, eğitim kurumlarının çevresi içinde yer alması ve önemli bir hizmet unsuru olması, temel alt yapı hizmetlerine daha fazla katkı sağlaması ve eğitim kurumlarına yönelik projelere öncülük etmeleri, yerel halkın olumlu bakışının yanında, kaliteli bir eğitim hizmeti sunumuna yapacakları katkı ile de, kalkınma konusunda destekleyici etmen olmalarını sağlayacaktır.

Başta bir kısım büyükşehir belediyelerinin mesleki eğitim projeleri konusundaki çalışmaları olmak üzere, diğer tüm belediyeler ve alt kademe yönetimlerinin,

yaygın eğitim hizmetinin sunulması konusunda önemli katkıları olacağı, bu konuda sorumluluk sahibi olmalarının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye’de; 2005 yılında yapılan yasal düzenlemelerle, yerel yönetimlere ve bu kapsamda il özel idarelerine, bir kısım eğitim yatırımları konusunda görev, yetki ve sorumlulukların verilmiş olmasına karşın, bu düzenlemenin hayata geçirilebilmesi için bütçe tahsislerine yansımalarının yeterli düzeyde olmadığı ve yerel yönetimlerin eğitim yatırımlarına ilişkin finansman kaynaklarında önemli bir artış sağlanamadığı görülmektedir. Dolayısıyla; finansman ile yeterince desteklenemeyen bir eğitimde yerelleşme politikasının başarıya ulaşması çok güç olacak ve uzun zamana gereksinim duyulacaktır.

2012 yılında çıkarılan ve 2014 yılından itibaren yürürlüğe giren 6360 sayılı yasayla; 30 ilde büyükşehir belediyesi kurulması ve bu illerdeki il özel idarelerinin kaldırılmasıyla, 2005 yılında önemli yetkilerle donatılan ve eğitim alanında önemli yatırım görevleri yürüten il özel idarelerinin görevlerinin kim tarafından ve nasıl yerine getirileceğine ilişkin köklü bir yasal düzenleme henüz yapılmamıştır.

2014 yılı bütçe yasasında, kapatılan İl özel idareleri tarafından yerine getirilen görevlerle ilgili olarak, devam eden projelere öncelik verilmek suretiyle büyükşehir belediyelerin eğitim yatırımlarına ilişkin miktar ve harcama konusunun belirtildiği önlem dışında, diğer görevlerin MEB ve taşra teşkilatı tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır. 2010-2012 dönemindeki MEB yatırım bütçesinin yaklaşık 1/4 (dörtte bir)’ü oranında bir bütçeyi eğitim yatırımlarına harcayan il özel idarelerinin bu kaynaklarının sistemden çıkması, büyükşehir olan ve önemli ölçüde altyapı yatırım kaynağına gereksinim duyan bu illerdeki belediyeler tarafından eğitim yatırımlarının hangi ölçüde karşılanacağı konusu belirsizliğini korumaktadır.

Yasal düzenlemelerle belediyelere eğitim için bütçe ayırma görevi verilmesi yeterli olarak değerlendirilmemekte, görev alanı genişleyerek il sınırları ile aynı olan ve vatandaşa, kırsal kesim dahil, günlük yaşamı kolaylaştıracak birçok alanda hizmet götürmek durumunda olan belediyelerin; vatandaşa karşı imajını önemli ölçüde belirleyen ve seçim dönemlerindeki tercihlerde ön planda olan ulaşım, bayındırlık, altyapı vb.deki önemli eksiklikleri geri plana öteleyip, kaynakları eğitime aktarması tercihini sağlamak güçtür.

Bu konuya ilişkin yapılacak yasal düzenlemelerin yanında, finansman kaynağını da ihtiva edecek düzenlemelerin yapılması, eğitim için planlanan kaynağın yerinde kullanıldığını denetleyen sistemlerin kurulması gereklidir.

Büyükşehir olan illerde il özel idareleri kaldırıldığına göre, bu idareler tarafından sunulan hizmetin yerel düzeyde nasıl yerine getirilebileceğini ortaya koymak, yerel düzeyde faaliyet gösteren belediyeler, MEB taşra teşkilatı ve ilgili diğer kurum ve kuruluşların hangisinin bu görevleri üstlenebileceğini, kaynağın nereden ve nasıl karşılanacağını ve 1990'lı yıllardan beri süregelen eğitimde yerelleşmenin nasıl gerçekleşebileceğini ortaya koymak gerekmektedir.

Dünya Bankası tarafından eğitimde yerelleşme için ortaya konan 4 modelin, Türkiye açısından uygulanabilirliğini ortaya koymanın, sonuç ve uygulanabilir önerilere katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Dünya Bankası tarafından eğitimde yerelleşme konusunda geliştirilen modeller olan “Yoğunluğu Azaltma”, “Yetki Devri”, “Yerel Yerinden Yönetim” ve “Özelleştirme” konularında 2. bölümde ayrıntılı bilgi verilmişti.

“Yoğunluğu Azaltma”; özetle, merkezi yönetimin bürokrasi trafiğinin alt birimlere aktarılması ve bürokratik işlemlerin büyük bölümünü yerel teşkilat vasıtasıyla yürütmesidir. Türkiye'nin eğitim sisteminin yapısı, nüfus, coğrafi büyüklük, ulaştırma ve iletişim altyapısı vb. gibi etkenler dikkate alındığında; eğitimde bürokratik yoğunluğu azaltmanın kaçınılmaz olduğu, önemli ölçüde personel, zaman ve kaynak tasarrufu sağlayacağı, yerel düzeydeki eğitim yöneticilerinin gelişimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu model, eğitim politikalarına ilişkin yetki devrini kapsamadığından, hassas politik dengelerin hakim olduğu Türkiye için uygulanmasında herhangi bir sorun olmayacağı açıktır. Böylece; merkezdeki idari yük azalacak, merkezdeki bu iş yoğunluğunun azalmasıyla, eğitim politikalarına yönelik çalışmaların daha uygun bir ortamda, detaylı düşünülüp araştırılarak ortaya konulması için gerekli altyapı hazırlanmış olacaktır. Zaten, eğitim araştırmacılarının çok büyük bir bölümü bu konuyu her ortam ve çalışmada dile getirmekte, eğitime ilişkin çeşitli etkinliklerin sonuç raporlarında bu konu vurgulanmakta, MEB'in gerek merkez ve gerekse taşra bürokrasisi de bu konudan yakınmaktadır.

Diğer model “Yetki Devri”dir. Bu modelde, özetle; merkezi yönetimin yapılanması dışındaki bazı yönetim fonksiyonları ve yetkileri yerel yönetimlere devredilmektedir. Yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından dolaylı olarak denetime tabi tutulmakta, yetki devri çoğunlukla, toplumsal getiri düzeyi yüksek olan temel eğitim yerine, bireysel getiri düzeyi yüksek olan mesleki ve teknik eğitim ile yükseköğretimde olmaktadır. Temel eğitimde yetki devri genelde bu modelde yer almamaktadır. Bu modelde temel eğitim açısından yetki devrinin olmaması, Türkiye’nin siyasi endişelerle bu eğitime ilişkin yetkileri yerel yönetimlerle paylaşmak istememe ve üniter yapının aleyhine bir eğitim sistemi oluşmaması düşüncesine uygun olarak görülmektedir.

Bu modelin özellikle bireysel getirisi yüksek olan mesleki ve teknik eğitimde uygulanması, aslında Türkiye’nin bölgesel farklılıklarının ve bu bölgelerin sosyo-ekonomik yapılarının kendine özgü olması nedeniyle uygulanabilir ve eğitimde etkinlik ve verimliliği sağlayabilir görülmektedir.

Mesleki ve teknik eğitimden daha iyi sonuç alabilmek için; alınan eğitimin yerel çevrenin gereksinimlerine uygun olması, eğitime olan ilgi ve desteği artırabileceği gibi, yerel paydaşlar olan ekonomik çevre, sanayi ve ticaret odaları, ilgili kuruluşlar, organize sanayi bölgeleri vb.nin de desteğini sağlaması bakımından önemli ve gereklidir. Yerel düzeyde gereksinimlere uygun olarak yetişmiş bireyin, bulunduğu yerde iş bulma olanağının artması, ekonomik kalkınma için gerekli işgücüne katkı sağlamasının yanında, önemli bir sorun olan iç göçün azaltılması dahil eğitimin dışsallıkları konusunda da önemli ölçüde katkı sağlayabilir.

Yerel paydaşların destekleyeceği ve ilgi göstereceği bir mesleki ve teknik eğitim, başta politik ve ekonomik etkenler olmak üzere yerel yönetimlerin de desteğini sağlayacağından, finansmanı konusunda daha az sorunlar yaşanabilecek, bu eğitimin yönetimi için oluşturulacak yerel eğitim yönetim birimlerine paydaşların ve yerel halkın katılımı da yüksek olacaktır. Nitekim Şili’de devlet, bu modeli ileri derecede uygulayarak, mesleki ve teknik yükseköğretimin yönetilmesi ve finansmanını tümüyle özel sektöre bırakmış, kamu kaynaklarını tümüyle diğer eğitim kurumlarına yönlendirmiştir (Ateş, 2013).

Türkiye’nin; Dünya Bankası’nın mesleki ve teknik eğitimde yetki devrini önemli ölçüde yerel yönetimlere devredebileceği, gerekirse bu eğitimin yönetim ve

finansmanının denetimini merkezi olarak yapabileceği, bu uygulama ile özellikle mesleki ve teknik eğitimde başarı yüzdesinin artırılması yanında, finansman açısından da merkezi yönetim kaynaklarını tasarruf ederek diğer eğitim kademelerine aktarabileceği değerlendirilmektedir.

Dünya Bankası'nın üçüncü modeli olan "Yerel Yerinden Yönetim"de özetle; özerklik düzeyi yüksek olup, yerel yönetimlerin bağımsız gelir toplama ve harcama yetkileri vardır. Eğitime ilişkin karar alma yetkileri merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında paylaştırılır. Yerel yönetimler çoğu alanda özgürdür. Bu modelin uygulanmasında, genelde temel eğitime ilişkin yetkilerin yerel yönetimlere devri yapılmaktadır. Yoğunluğu azaltma modelinden farkı, yalnız idari yetki ve görevlerin değil, eğitim politikası ve yönetimine ilişkin bir kısım yetkilerin de yerel yönetimlere devredilmesidir. Ancak; yerel yönetimler tümüyle otonom bir yapıya sahip değildir.

Yerel yerinden yönetim modelinin Türkiye'ye uyarlanmasında; mevcut iç ve bölgesel siyasi, toplumsal, kültürel ve ekonomik sorunlar, yerel yönetimlerin henüz eğitim sistemini güçlü bir şekilde yönetecek yapıya sahip olamamaları, özellikle temel eğitimin Anayasa ve Milli Eğitim Temel Yasası'nda belirtilen amaçlara uygun olarak yürütülmesi gereksinimi, ülkenin üniter yapısına yönelik iç ve dış tehditler nedeniyle çok dikkatli olunması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu modelin uygulanmasında, bazı alanlarda sınırlama getirilerek; yerel yönetimlere eğitimin finansmanı için yerel düzeyde yetkiler verilmesi, bir kısım personelin istihdamı için yetki verilmesi, eğitimin denetim, tüm altyapı hizmetlerinin karşılanması, bazı konularda karar alma yetkilerinin verilmesi vb. gibi düzenlemeler yapılabilir. Bu düzenlemeler; hem yerel yönetimler ve hem de aynı zamanda MEB'nin taşra teşkilatını kapsayabilir.

Dünya Bankası'nın önerdiği modellerden dördüncüsü de "Özelleştirme"dir. Bu model, özetle; merkezi hükümetin eğitime ilişkin işlevlerinin, kar amacı ile kurulmuş firmalar veya kamu yararına çalışan sivil kurum ve kuruluşlara aktarılması söz konusudur. Özelleştirme, eğitim hizmetinin finansmanı veya sunumu ile her ikisini birden kapsayacak şekilde olabilir.

Türkiye; gerek temel eğitim ve gerekse yükseköğretim alanında yaptığı yasal düzenlemelerle, henüz yetersiz düzeyde de olsa bu modeli uygulamaya

başlamıştır. Yükseköğretim açısından bakıldığında, “Yükseköğretim Yasası” ile “Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği”nde yapılan düzenlemelerle, vakıf yükseköğretim kurumlarının sayısında son birkaç yılda önemli ölçüde artış sağlanmıştır.

Temel eğitim kurumlarına ilişkin yasal düzenlemeler, dershanelerin kapatılarak özel eğitim kurumlarına dönüştürülmesi konusundaki çalışmalar, özel temel eğitim kurumlarına gidecek öğrencilere yönelik olarak maddi teşvikler, eğitimin özelleştirilmesi konusundaki çalışmalardır. Henüz büyük çapta olmasa da, zaman içerisinde özel eğitim kurumlarının artma eğilimi içinde olduğu, yükseköğretim alanındaki yasal düzenlemelerle özel yükseköğretim kurumlarının kurulması sonucunda, merkezi yönetimin eğitimin yönetimi ve finansmanı konusunda biraz daha rahatlayabileceği, kaynaklarını nispeten geri kalmış bölgelerdeki eğitim kurumlarına yönlendirebileceği değerlendirilmektedir.

Esasında Türkiye; bu dört modelden birini seçmek durumunda olmayıp, bu modellerin bir karmasını, gelişmiş ülkeler tarafından uygulanan modellerden de yararlanarak, kendine özgü düzenlemelerle uygulayabilecek durumdadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Türkiye'deki eğitim sistemi, yönetim ve karar vermenin merkezi yönetimin kontrolünde olduğu bir yapıyla yönetilmektedir. Ülke çapında eğitim hizmetinin verilmesi ve dengeli bir hizmet dağılımının sağlanması, fırsat eşitliği ve sosyal adaletin sağlanması, ulusal düzeyde eğitim projelerinin yürütülmesi tümüyle merkezden planlanmakta ve yönetilmektedir.

Ancak; çağımızdaki hızlı değişim ve gelişim nedeniyle, yerel ölçekteki gereksinimler ve öncelikler ile sorunların ortadan kaldırılmasına ilişkin çözümlerin, yerel yönetimlerle birlikte çalışarak ivedilikle ortaya konulması kolay olmamaktadır. Bu nedenle; eğitim sisteminin sunulmasında aksaklıklar olabilmekte, eğitim kurumlarına ve sisteme bakış konusunda olumsuzluklar görülebilmektedir. Eğitimdeki mevcut yönetim sistemi, MEB örgütlenmesi ve il düzeyindeki yerel yönetimlere görev, yetki ve sorumlulukların aktarılması ve genişletilmesi uygulamalarının olmaması veya çok yetersiz düzeyde kalması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de kamu yönetiminin merkeziyetçi yapısının eğitim sistemini de etkilediği değerlendirilmektedir. Bu nedenle; uzun süredir gündem de olan yerel yönetim reformu konusunda çalışmalar yapılmakta, araştırma raporları yayınlanmakta, gelişmiş ülkelerin bu konudaki uygulamaları incelenmektedir. Bu konuda Türkiye açısından en önemli sorun, yerel yönetimlerin yeterince güçlü bir yapıya sahip olmadıkları ve finansman konusunda yetersiz olduklarıdır.

Yerelleşme konusu, politik çevreler tarafından da ele alınmış, değişik çözümler üretilmiş bir konudur. Eğitim hizmetine ilişkin bir kısım görevler yerinden yönetim birimleri tarafından yerine getirilmektedir, ancak merkezi yönetimin yaşadığı yapısal ve işlevsel sorunlar, gün geçtikçe artan yerel gereksinimleri karşılayamamaktadır.

Eğitim tesislerinin istenen nitelik ve niceliklere sahip olamaması, eğitim araç, gereç ve teçhizatının istenen düzeyde olmaması, istenen nitelikteki eğitimcilerin istihdamında yaşanan sorunlar, eğitim sisteminin, çağın gereklerine uyumu

konusundaki yetersizlikler, eğitim sisteminden beklenen kalite ile akademik başarıyı henüz sağlayabilecek durumda gözükmemektedir.

Devlet; yapılan bazı yasal düzenlemelerle, eğitim hizmeti konusundaki bazı yükümlülüklerini özel okullar ve vakıf yükseköğretim kurumları vasıtasıyla yerine getirmeye çalışmaktadır. Devlet okullarıyla kıyaslandığında, özel okul ve yükseköğretim kurumlarının genelde daha kaliteli eğitim hizmeti verebildiğini söylemek olasıdır. Ancak, bu eğitim kurumlarındaki eğitimin maliyetinin yüksekliği, özellikle gelir düzeyi düşük olan kesimin ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bu da fırsat eşitliği ve adalet açısından haksız bir rekabet sağlamaktadır.

Bu sorunlara bir çözüm olarak, yerel yönetimlerin eğitim konusunda daha fazla sorumluluk alması, uygun şekilde yapılması ve yeterli finansman kaynaklarıyla desteklenmiş olarak bu hizmete katkı sağlamasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Eğitim alanında, özel sektörle birlikte yerel yönetimlerinde sisteme daha yüksek düzeyde dahil edilmesi, yetki ve sorumluluklarının artırılması, gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşma konusundaki çabalara olumlu katkı sağlayacak, yerel düzeyde gelişen eğitim, demokrasinin de gelişimine katkı sağlayacaktır. Gelişmiş ülkelerin bir bölümünde, özellikle temel örgün eğitimin yerel yönetimler tarafından yürütülmesi, yaygın eğitimin ise büyük ölçüde yerel yönetimlerin sorumluluğunda olması, devletin sistemin ana esaslarını belirleyip denetçi konumunda olması, bu ülkelerin kalkınması açısından önemli bir etmen olarak değerlendirilmektedir.

Yerel yönetim birimlerinin genelde ve haklı olarak, üniter yapıya yönelik bir kısım tehditler ve kaygılar nedeniyle eğitim hizmetinin sorumluluğu dışında tutulması, merkezi yönetim tarafından farklı bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları ile yürütülen eğitim programlarının tüm ülke çapında uygulamasındaki başarısını da olumsuz yönde etkileyen bir uygulama olarak gözükmektedir. Yerel yönetimlerle birlikte, bu yönetimlerle yakın işbirliği içinde olan aileler, yerel kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olmadan eğitimden istenen verimi elde etmek zordur. Ayrıca; eğitim programlarının düzenlenmesinde yerel ihtiyaçlar ile ailelerin katkısı dikkate alınmadığında başarı olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Bu nedenle eğitimde yerelleşmeyi olumsuz yönde etkileyen veya geciktiren siyasi

tehdit ve kaygıların zaman içinde ortadan kaldırılması durumunda, bu konuda daha ileri düzeyde düzenlemeler yapılmasını kolaylaştırabilecektir.

Merkezi yönetim eğitim bütçesinin tüm kontrolünü elinde bulundurduğu durumlarda, en küçük bir projenin dahi gerçekleştirilmesi için merkezi yönetim birimlerinin çalışma yapmak durumunda kalması, bu durumun hizmetin gecikmesinin yanında, kaynakların etkin kullanımını da olumsuz olarak etkilemektedir. Bu olumsuzluklar, yerel yönetimlerin eğitim konusunda görev almaları sonucu büyük ölçüde aşılabılır. Böylece, gelişmiş ülkelerin önemli bir bölümünde olduğu gibi yerel yönetimlerin eğitim hizmetine daha etkin ve uygun şekilde katılımına katkı sağlayabilir. Bu konunun, her yönüyle ele alınıp, tartışılması ve sonuçlandırılması gereken bir sorun olarak görülmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Yerel yönetim birimlerinin eğitim konusunda görev almaları ve konuya ilişkin sorunların çözümünde katkı sağlamaları, öncelikle, bu birimlerin, bu hizmeti verebilecek düzeyde güçlendirilip, kapasite artışlarının sağlanması, uygun bütçe olanaklarına kavuşmasıyla gerçekleşebilecektir. Aksi takdirde, mevcut sorunların daha da büyümesi gündeme gelebilecektir. Bu çalışmalar kapsamında, bir kısım yetkilerini ve sorumluluklarını yerel yönetimlere devredecek olan MEB'in de, eğitim sistemine ilişkin ilke ve prensipleri oluşturabilecek ve tüm sistemin etkin denetimini yapabilecek şekilde yapılandırılması önemlidir.

Eğitimin yönetiminde yerelleşme konusu; esas amacın toplumun refah düzeyinin artırılması, halkın eğitim gereksiniminin en uygun şekilde, düşük maliyetle ve yeterli düzeyde karşılanması, eğitim sisteminin merkezi bürokrasinin hantallığından kurtarılması olarak görülmeli ve uygun zamanda vakit kaybedilmeden ele alınmalıdır.

Türkiye'deki eğitim sisteminde, tüm yasal mevzuat ile uygulamaya yönelik yönetsel belgeler ve kararlar merkezi olarak alınmakta, sistemin esas unsuru olan öğretmenler ve yöneticiler MEB tarafından atanmaktadır. Gerek insangücü sayısı ve gerekse tüm ülke çapında faaliyet gösteren böyle bir kurumun, başta ağır işleyen bürokrasi olmak üzere, kararların ivedilikle alınması ve uygulanmasındaki güçlükler, finansman kaynaklarının etkin kullanımı, projelerin gerçekleştirilmesi, bölgenin özelliğine uygun çözümler geliştirilmesi gibi çok konuda başarılı olması

oldukça zordur. Nitekim konuya ilişkin araştırmalar ve raporlar bu sorunları ortaya koymaktadır.

Söz konusu sorunları özetlemek gerekirse, bunlar; işlemlerin gecikmesi ve işlerin birikmesi, bürokratik işlemler ile kırtasiyeciliğin sürekli artış göstermesi, karar verme sürecinin yavaşlığı, eğitim kurumlarına çevresel destek ve katılımcılığın yetersiz düzeyde olması, tahsis edilen insan gücü ve finansman kaynaklarının yerinde ve etkin olarak kullanılamaması şeklinde özetlenebilir.

Gelişmiş ülkelerde, 1990'lı yıllarda başlatılan eğitim reformlarında; özellikle eğitim sisteminin örgütlenme ve yönetiminde merkeziyetçilikten uzak ve yerel düzeyde güçlü bir yapıya ağırlık verilmesi, bu kapsamda yerel yönetim birimleri ile eğitim kurumlarının yönetimlerine daha fazla görev, yetki ve sorumluluk verilmesi, eğitim hizmetine yerel çevrenin katılımının artırılması konuları gündeme gelmiştir.

Bu reformlarda, eğitim sistemine yönelik bazı yararlar ve iyileştirmeler elde edilmesi hedeflenmiştir. Bu yararların bir kısmı; eğitimde yetki devrinin sağlanması, sorumlulukların alt kademe ve yerel yönetimlerle paylaşılması, bürokrasinin azaltılarak zaman ve kaynak tasarrufunun sağlanması, merkezin iş yükünün azaltılması ve işlerin daha hızlı yürütülebilmesi, yerel yönetimlerin eğitim hizmetine ilişkin kapasitelerinin artırılması, sorunlara kısa sürede ve yerel bazda çözümler bulunarak yönetimde etkinliğin sağlanması, yerel halkın ve ailelerin eğitim kurumlarına daha çok sahip çıkarak bütünleşmenin gerçekleştirilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, eğitim hizmetinin maliyetinin düşürülerek finansmanın daha etkin kullanımı, yerel düzeyde katılımın artırılarak demokrasinin gelişimine katkı sağlanması, yerel gereksinmelerin dikkate alınarak eğitim sistemine bakışın ve imajın güçlendirilmesi ile tahsisli insan gücü ve finansman kaynaklarının kullanımında daha adil ve etkin olunmasıdır.

Eğitim sisteminde çalışanlar ve özellikle yöneticiler, aşırı merkeziyetçi bir yapıdan memnun değildirler. Yapılan araştırmalar ve yayınlanan raporların sonuçları, eğitim sistemindeki yöneticilerin, eğitimin merkeziyetçi bir yapıyla yönetilmesinin yararının düşük olduğu ve verimli olmadığı konusunda görüş birliğine sahiptir. Sistemde; özellikle eğitim kurumları yöneticileri ile öğretmen ilişkisinin iyi düzeyde olmadığı, çevre ve özellikle ailelerle ilişkinin istenen düzeyde gerçekleştirilemediği, bu nedenle de eğitim hizmetinin yönetiminde merkezi yapı ile yerel yönetimler

arasında tutarlı ve dengeli bir görev dağılımı yapmanın gerekli olduğu konusu gündemdedir.

MEB'in; eğitim hizmetini yürütürken diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla da birlikte çalışma gereksinimi, hizmetin verimliliğinin ve hızının artırılması, bazı hizmetlerin daha ucuz ve uygun şekilde diğer kurumlara yaptırılması gerekliliği, bu konuda işbirliği yapılacak kuruluşların yerel yönetimler olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

5302 sayılı yasa ile ortaya konulan kamu yönetimi düzenlemelerinde; illerdeki temel hizmetlerin uzun dönemli olarak planlanması, çalışma programlarının bu planlar doğrultusunda hazırlanması, il stratejik planlarının; illerdeki yükseköğretim kurumları, meslek ve ticaret odaları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüşleri ve katkılarının da alınarak hazırlanması, illerin geleceği konusunda yerel halkın katılımının da sağlanması hedeflenmekteyken, 2012 yılında çıkarılan ve 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı yasayla, 30 ilde büyükşehir belediyelerinin kurulması ve bu illerde, eğitim sistemi açısından önemli ölçüde yatırım projelerini gerçekleştiren il özel idarelerinin kaldırılması ile eğitim sistemine yapılan yatırımlar konusunda sorunlar yaşanabileceği değerlendirilmektedir.

2014 yılı bütçe yasasında, halen devam eden projelerle ilgili olarak büyükşehir belediyelerine belli oranda (asgari $\frac{3}{4}$) kaynak bütçelemeleri için görev verilmiş ise de, halen devam eden bu uygulamanın sonuçları 2015 yılı içinde görülecek olup, daha sonraki yıllar için ise köklü bir çözüm ortaya konulması gerektiği değerlendirilmektedir.

Eğitim hizmetinin yürütülmesinde yerel yönetim birimlerinin süreç içerisinde yer alarak, yetki ve sorumluluklarının artırılmasının olumlu sonuçlarından birinin de, özel sektörde olduğu gibi iller ve ilçeler arasında bir rekabet ortamı yaratabileceği, daha iyi okul, daha verimli ve kaliteli eğitim hizmetini verebilme, daha bakımlı eğitim kurumlarına sahip olma konusunda yararlı olabileceği değerlendirilmelidir.

Toplanan vergilerin, kamu hizmetleri kapsamında eğitim için olduğu dikkate alınarak, bir bölümünün yerel yönetimlere aktarılması veya toplanan vergilere yerel yönetimlere aktarılacak üzere yüzde ekleme gibi uygulamalar, bu vergilerin uygun şekilde eğitim hizmetinde kullanıldığını gören yerel halk üzerinde olumlu etki yapacak, bu da eğitimin kalitesine olumlu katkı sağlayabilecektir. Yerel yönetimlere

eğitim için sağlanacak kaynaklar, bu yönetimlerin plan ve programlarında daha dikkatli davranılmasını, eğitim için sağlanacak kaynakları daha etkin ve verimli kullanılmasını gündeme getirecek, yerel halk da bu konuda bir denetleyici durumunda olacaktır.

Uygun Şekilde yetkilendirilmiŐ yerel yönetimler; önceden hazırlanmış eğitim programlarını, daha uygun koşullarda yerine getirebilmek için, yeterli kaynak bulabileceği gibi, merkezi bütçeden sağlanacak eğitim finansmanını da daha etkin ve verimli Şekilde kullanabilecektir.

Yerel halk, yerel yönetimlerin meclisleri vasıtasıyla eğitimin yönetimine katılabilecek, eğitim politikalarına katkı sağlayabilecektir. Böylece; merkezi yönetim, eğitim konusunda daha üst düzeyde politikalar geliŐtirebilecek, büyük çaptaki eğitim projeleriyle ilgilenebilecek ve bürokrasideki rahatlama nedeniyle daha sağlıklı kararlar alabilecek, genel ilkeleri ve amaçları belirleyebilecektir.

Yapılacak yasal düzenlemelerle, MEB taşra teşkilatının ğretmen ve eğitim yöneticilerinin seçilmesi ve alımı konusunda daha fazla yetkilendirilmesiyle, personelin daha kaliteli ve verimli olması sağlanabilecektir.

Eğitim hizmetinin yürütülmesinde yerel yönetimlere daha fazla görev, yetki ve sorumluluk verilmesiyle elde edilecek olumlu sonuçlar Őunlar olabilir;

- Yerel yönetimler ve eğitim kurumları arasında rekabet ortamı yaratılarak, daha kaliteli eğitim hizmeti sağlanabilir,

- Yerel finansman kaynaklarının da devreye girmesiyle, eğitimin finansman sorununa bir çözüm bulunabilir, elde edilen kaynaklar daha etkili ve verimli Şekilde kullanılabilir,

- Eğitim gibi önemli bir toplumsal hizmetin sunulmasında yerel halkın katılımı ve üst düzeyde katkısı sağlanabilir,

- Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin daha verimli olması, niteliklerinin artırılması, böylece eğitimin kalitesini artırıcı düzenlemelere katkı verilebilir,

- Eğitim hizmetinin kalitesi ve kaynak kullanımı, yerel yönetimler ve halk tarafından da denetlenebilir.

5302 sayılı yasayla güçlendirilen il özel idarelerinin, eğitim konusunda bugüne kadar yaptıklarını daha güçlü bir yapıyla ve kaynakları daha etkin ve verimli olarak

kullanarak gerçekleştirecekleri değerlendirilmekteyken ve zamanla, MEB'in ve diğer kurum ve kuruluşların eğitim bütçelerinin önemli bir bölümünün il özel idarelerine aktarılarak eğitim hizmetinin yerel düzeyde daha etkin olarak gerçekleştirileceği düşünülmekteyken, 6360 sayılı yasayla, büyükşehir belediyesi olan illerde, il özel idarelerinin kaldırılması sonucu önemli sorunlar yaşanacağı açıktır.

İl özel idarelerinin proje hazırlama ve gerçekleştirme kapasitelerinin artırılmasına ve bu idarelerin bünyesinde proje üretebilecek birimlerin oluşturulmasıyla hizmetlerin kalitesini artıracak çalışmalar yapılırken, yasayla büyükşehir belediyesi olan illerde ortadan kaldırılmaları ve bu kaynağın eğitim sistemine girişine ilişkin köklü yasal düzenlemelerin henüz yapılmamış olması, eğitim yatırımları konusunda önemli sorunların yaşanmasının yanında, kaynakların etkin ve verimli olarak kullanılmamasına da neden olabilecektir.

Günümüz dünyasında yaşanan hızlı değişim ve gelişim, ülkeleri ve farklı düzeydeki yönetimlerle örgütleri, değişen koşullarla karşı karşıya getirmenin yanında, yönetimleri yeni ve süratli karar alarak sorunları çözmeye zorlamaktadır. Gelişmiş ülkelerde de görüldüğü gibi, merkezi yönetimlerle yerel yönetimler arasında, sunulan kamu hizmetinin özelliğine bağlı olarak bir işbölümü ve görev dağılımı yapılması zorunlu hale gelmiştir.

Kamu hizmetlerinin daha ekonomik ve iyi koşullarda sunulabilmesi, süratle ve olası olduğunca yerinden yönetimler tarafından alınan kararlarla sağlanabilmektedir. Yerinden yönetim, sosyo-ekonomik ihtiyaçların ortaya çıkardığı durumlara uyum sağlayan en hızlı örgütlerden olmakta ve günümüzde kamu yönetiminin ön plandaki etkenleri arasında yer almaktadır.

Günümüzde yerel yönetim kavramı, demokrasi kavramının özdeş ve ayrılmaz parçası durumundadır. Yerel yönetimler; topluma en yakın politik, yönetsel ve toplumsal örgüt olmaları nedeniyle, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, onların seçtiği organlar vasıtasıyla yönetilirler. Dünya Bankası raporlarında yönetimde yerelleşme kavramı, kamuya ait hizmetlere yönelik yetki ve sorumlulukların merkezi yönetimden yerel yönetimlere veya yarı bağımsız statüdeki kamu kurum ve kuruluşlarına veya özel sektöre aktarılması olarak tanımlanmaktadır.

Yerelleşmeye ilişkin uygulamalara bakıldığında, yerelleşme ile genel politikanın farklı bölgelerde, o bölgenin yerel politikası doğrultusunda düzenlenmesiyle başarı şansının yüksek olduğu görülmektedir. Yerelleşme politikalarının tamamına yakınında eğitim konusu da ele alınmakta, bu konuda her ülke ve yöreye özgün modeller geliştirilmektedir.

Yerelleşmede asıl hedef; toplumun refah düzeyinin artırılmasına, merkezi düzeyde yaşanan bürokrasi ve sorunların azaltılmasına, eğitim açısından toplumun her kesimine daha iyi olanaklar sağlanmasına, örgün ve yaygın eğitim hizmetlerine, finansman kaynaklarının kontrolüne ilişkin kararların verilmesinde yerel halkın ortak edilmesidir.

Eğitimde yerelleşmeye yönelik yasalar, program ve uygulama esasları, ülkeler ve bölgelere göre farklı olmak durumundadır. Burada önemli olan, yerel yönetimlerin mevcut sorunlarının çözülerek, bu görevi almak üzere hazır olmaları, güçlenmeleri ve yeterli finansman kaynaklarına sahip olabilmeleridir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler

a. Dünya bankası tarafından geliştirilen eğitimde yerelleşme modelleri de (Yoğunluğu Azaltma, Yetki Devri, Yerel Yerinden Yönetim ve Özelleştirme) esas alınarak, her bölgenin sosyo-ekonomik ve sosyo kültürel yapısına uygun modeller geliştirilmesi konusunda; MEB merkez ve taşra teşkilatı, üniversiteler, yerel yönetimler, sanayi ve ticaret odaları, sivil toplum kuruluşları, yerel halk ve eğitimle ilgili diğer paydaşların da katılımıyla çalışma yapılması, bu çalışmayla paralel olarak, MEB denetim kapasitesinin artırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması.

b. MEB merkez teşkilatının idari görevlerinin büyük bölümünü taşra teşkilatına ve yerel yönetimlere aktaracak şekilde çalışma yapılması.

c. Mesleki ve teknik eğitiminin zaman içinde tamamen yerel yönetimler tarafından yönetimi ve finansmanına yönelik bir çalışmanın yapılması, bu çalışmayı yaparken Şili ve Güney Kore modelinden de yararlanılması.

d. Yaygın eğitimin tümüyle yerel yönetimler tarafından yönetim ve finansmanına yönelik çalışmanın yapılması.

e. Dünya Bankası'nın "Okul Merkezli Bütçeleme Sistemi" projesinin Türkiye'de uygulanabilirliğinin incelenmesi.

5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

a. Dünya Bankası'nın eğitimde yerelleşmeye ilişkin modellerinden olan, bürokraside "Yoğunluğu Azaltma" modeli ile "Yetki Devri" modellerinin Türk eğitim sisteminde bir an önce uygulamasına ilişkin düzenlemelerin yapılması, bu kapsamda merkezdeki personelin bir bölümünün taşra yönetimlerine kaydırılarak, alt kademelerin güçlendirilmesi, idari konulardaki yetkilerin büyük bölümünün güçlendirilecek taşra teşkilatlarına aktarılması.

b. Yerel yönetimlere yapılacak eğitim politikalarının belirlenmesine yönelik yetki devrinin kapsamının belirlenmesi ve bu konuda güçlü bir denetim sisteminin merkezin kontrolünde olması.

c. Büyükşehir olan illerde kaldırılmış olan il özel idarelerinin eğitim sistemine sağladıkları katkının, merkezi bütçeden yerel yönetimlere (Valilik Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri) aktarılmak suretiyle sisteme dahil edilmesi, MEB bütçe yatırımlarının yaklaşık 1/4 (dörtte bir)'ü değerinde olan il özel idaresi eğitim yatırımlarında aksaklığa meydan verilmemesi.

d. Valilikler bünyesinde kurulmuş olan "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları"nın eğitim yatırımlarına ilişkin görev, yetki ve sorumluluklarının yeniden değerlendirilmesi.

e. Eğitimin yönetimi, denetimi ve finansmanına; yerel yönetimler, aileler, ticaret ve sanayi odaları, sivil toplum kuruluşları, organize sanayi bölgeleri, yükseköğretim kurumları ve diğer yerel kurum ve kuruluşların katılımı için yasal düzenlemeler yapılması, bu maksatla yerel düzeyde "Eğitim Yönetim Ofisleri"nin kurulması ve eğitimin paydaşlarının bu birimde temsil edilmesi.

f. Mesleki ve teknik eğitimin yönetiminin ve finansmanının yerel yönetimlere bırakılması, bu eğitim için gerekli kaynağın ve katkının MEB ve Çalışma Bakanlığı tarafından da sağlanması, bu eğitimin denetimi için merkezde güçlü birimler kurulması için gerekli yasal düzenlemenin yapılması.

g. Temel eğitim ve ortaöğretime ilişkin tüm altyapı hizmetlerinin, bakım ve onarımların yerel yönetimlere bırakılması.

h. Büyükşehir, il ve ilçe belediyeleri bünyesinde yaygın eğitim ve mesleki ve teknik eğitimle ilgili görevleri yürütecek eğitim birimlerinin kurulması.

ı. Yaygın eğitimin yönetim ve finansmanının yerel yönetimlere bırakılması, bu eğitimin denetiminin merkezi yönetim tarafından etkin şekilde denetimi için yasal düzenlemeler yapılması.

i. Merkezi bütçeden yerel yönetimlere sağlanacak eğitim finansmanı için belirli ölçütler (öğrenci sayısı, derslik sayısı vb.) kullanılması.

j. Eğitim kurumlarının sağlık ve sosyal hizmetlerinin tümüyle yerel yönetimler tarafından karşılanması.

k. Yerel yönetimler; eğitimin finansmanında kullanılmak üzere piyango vb. faaliyetler düzenleyebilmesi, gerekirse tahvil ve bono çıkarmasına ilişkin yasal düzenleme yapılması.

l. Yerel yönetimler eğitim finansmanında kullanılmak üzere fon kurması ve merkezi olarak düzenlenen şans oyunlarından belli bir yüzdenin bu fonlara aktarılması.

m. Yerel yönetimler tarafından toplanan bina ve arazi vergilerinden belli bir yüzdenin kurulacak eğitim fonlarına aktarılması.

n. "Eğitim Bölgeleri Danışma Kurulları"nın görev, yetki ve sorumluluklarının yeniden değerlendirilmesi ve yerel düzeyde eğitimin yönetimi, denetimi ve finansmanına katkı sağlayacak duruma getirilmesi.

o. Kaldırılan il özel idarelerinin eğitime ilişkin görev, yetki ve sorumluluklarının büyükşehir belediyelerine ve diğer yerel yönetim birimlerine aktarılması için yasal düzenleme yapılması.

ö. Yerel düzeyde burs ve kredi fonlarının oluşturulması, burs ve kredi tutarlarının yerel yönetimlerce belirlenmesi.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Baysal, D. (2009). *Eğitim yapıları ve yönetimleri açısından çeşitli ülkelere bir bakış*. Ankara. PEGEM Akademi.
- Adem, M. (1982). *Kalkınma planlarında eğitimimizin hedefleri ve finansmanı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No.109, Ankara, Sevinç Matbaası
- Adem, M. (1993). *Ulusal eğitim politikamız ve finansmanı*. Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yayın No: 172
- Alpaydın, Y. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. İLEM yıllık, sayı: 3.
- Altınışik, S. (2007). Ekonomik krizlerin eğitim politikalarına etkileri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, sayı: 2, sayfa: 268-290.
- Akdoğan, A. (2008). Uygulama açısından Türkiye’de kamu yönetimi reformu. Amme İdaresi Dergisi Cilt: 37.
- Altıntaş, O. (2007). İl özel idaresi harcamalarının mevcut ve potansiyel olarak fonksiyonel analizi. Ankara. DPT.
- Arslan, Y. (2013). Yerel yönetimler ve eğitim hizmetleri ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi.
- Atalay, S.(1995). Hem merkezi hem de yerel yönetim odaklı bir eğitim sistemi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(2).
- Ateş, H. (2013). OECD Ülkeleri ile Türkiye’nin yükseköğretim finansman sistemlerinin karşılaştırılması ve Türkiye için bir finansman modeli önerisi. Hacettepe Üniversitesi. Doktora tezi.
- Ateş, H. ve Burgaz, B. (2013). Öğretmen kalitesinin artırılabilmesi için alınması gereken önlemler. ISNITE 2013. Hacettepe Üniversitesi.
- Aytaç, T. (2000). Okul yönetiminde yeni bir paradigma okul merkezli yönetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 21(1).
- Baykal, Ö. (2006). 1980 sonrası Türkiye’de kamusal eğitim harcamalarının analizi (1980-2003). Yüksek lisans tezi.
- Benos, N. (2010). Education policy, growth and welfare. Education Economics.
- Benson, C. (1987). Educational financing. Editor: G. Psacharopoulos. Economics of education research and studies. Pergamon Press, Oxford, England, s: 423-426.
- Bilgiç, V. K. ve Gül, S. K: (2013). Türkiye’de yerelleşme politikaları. VII. Kamu Yönetimi Forumu
- Bircan, İ. (1988). *Eğitimde maliyet ve harcamalar*, Ankara, DPT.
- Birvural, A. (2013). Kent yönetiminde eğitim hizmetlerinin finansmanında alternatif bir model önerisi. Yüksek lisans tezi.
- Bognetti, G. ve Obermann, G. (2012). Local public services in european countries: Main results of a research project by Ciriec International.

- Borck, R. (2007). Central versus local education finance: a political economy approach. *Public finance*, s: 338-352.
- Bougheas, S. ve Kneller, R. (2011). Optimal education policies and comparative advantage. *Pacific economic review* 16:5, s: 538-552.
- Bozan, M. (2002). Merkeziyetçi yönetimden yerinden yönetime geçişte alternatif yaklaşımlar (Milli Eğitim Bakanlığı Örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, sayı:161.
- Bucak, Balcı E.(2000). *Eğitimde yerelleşme*. Ankara: Detay Yayınları.
- Busemeyer, M. R. (2008). The impact of fiscal decentralisation on education and other types of spending. *Swiss Political Science Review* 14 (3).
- Bülbül, A. S. (2011). Dünya eğitim bunalımı ve eğitimin finansmanı sorunu. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt: 21.
- Cheng, Y.C. (1996). *School-based decision-making and management*. London: The Falmer Pres Creswell, J.W.
- Cooper (1997). Decentralization of education. London. World Bank.
- Çalcalı, Ö. (2009). Türkiye’de 1990 sonrası kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamalarının yeri ve önemi (1990-2007). Yüksek lisans tezi.
- Çubukçu, D. (2008). Avrupa birliği çerçevesinde yerel yönetimler ve gelir yapıları. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 63-1, s: 81:120.
- Çukurçayır, A. (2009). Yerel yönetimde değişim: bürokratik örgütten hizmet işletmesine doğru. *Sayıştay Dergisi Sayı: 73*.
- Duman, A. (1998). Eğitimin yerinden yönetimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. 2, 83-93.
- Duncombe, W. ve Yinger, J. (2010). Making do: state constraints and local responses in California’s education finance system. *Public Finance*, 18, s: 337-368.
- Dünya Bankası (2006). Erişim tarihi: 17.08.2014.
<http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/service.htm>
- Erçetin, Ş. Ş. (2000). *Örgütsel zeka*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Eser, A. (2010). Belediyelerin mesleki yaygın eğitimdeki rolü: İSMEK örneği. Yüksek lisans tezi.
- Fisher, R. C. ve Papke, L. E. (2000). Local government responses to education grants. *National Tax Journal*, 53, s: 153-168.
- Florestal, K. ve Cooper, R. (1997). Decentralization of education. Washington D.C. World Bank.
- Geçit, Y. (2008). Eğitimde yerinden yönetim yaklaşımı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Gershberg, A. L. (2005). Towards an education decentralization strategy for Turkey: guideposts from international experience. World Bank.

- Giannini, M. (2009). National vs local funding for education: effects on growth and inequality. *International Review of Applied Economics*, vol: 23, no:3, s: 367-385.
- Grawford, R. ve Phillips, D.(2012). Local government spending: where is the axe falling? *Educational Review* 63 (1).
- Gülşen, C. (2005). Türkiye’de eğitim hizmetlerinin yerinden yönetimi. Doktora tezi.
- Gürbey, S. (2012). Eğitim Hizmetlerinin Sunumunda Yerel Yönetimlerin Rolü: İstanbul Örneği. Yüksek lisans tezi.
- Hanson, M. (2006). Principles of effective decentralization. Washington DC: World Bank.
- Husain, I. (2012). Adapting public sector services to local delivery. *The Lahor Journal of Economics*.
- JBER (2013). *Journal of Business & Economics Research*.
- Kavak, Y. (2010). 2050’ye Doğru nüfusbilim ve yönetim: eğitim sistemine bakış, Yayın No. TÜSİAD-T /2010 /11/506.
- Keskin, N. E. (2008). Dünya bankası ve eğitimde yerelleşme: kamu okullarında işletmecilik. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Yayını*, 27, s: 617-624.
- Köksal, K. (1997). *Türkiye’de eğitim hizmetlerinin yerelleşmesi bir model önerisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kurt, T. (2006). Eğitim yönetiminde yerelleşme eğilimi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14(1) , 61-72.
- Levin, H. J. (1987). Education as a public and a private good. *Journal of Policy and Management*.
- Lieberman, M. (1993). *Public education: An Autopsy*, Cambridge, Harvard University Press.
- Maliye Bakanlığı (2014). 6512 sayılı 2014 yılı bütçe kanunu.
- McMahon, W. W. (2004). The social and external benefits of education. *International Handbook on the Economics of Education*, chapter: 6.
- MEB Mevzuat Bankası (1999). Eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, Kasım 1999/2506.
- Murray, S. E., Rueben, K. ve Rosenberg, C. (2007). State education spending: current pressures and future trends. *National Tax Journal*.
- Nadaroğlu, H. (1998). Mahalli idareler. Beta yayınları.
- Neve, B. (1977). Bureaucracy and politics in local government: The role of local authority education officers. *Public Administration*.
- OECD (2009). PISA raporu.
- OECD (2011). Education At A Glance.

- Ölmez, Ö. ve Tonbul, Y. (2011). Eğitim yönetiminin yerelleşmesi sürecinde bir uygulama: eğitim bölgeleri danışma kurulları. Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı: 21, s: 153-179.
- Özdemir, M. (2008). Eğitim yönetiminde yerelleşme siyasaları. Amme İdaresi Dergisi, 41 (3), s: 153-168.
- Park, J-H. (2013). Local government reform: Is it effective on debt burdens? Public Finance and Management, 13 (3), s: 195-214.
- Pehlivan, O. (2001). Türkiye’de yerel yönetimlerin mali tevzin ve kamu hizmetlerinde yerellik açısından değerlendirilmesi. Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, sayı: 6, s: 32-35.
- Pjesky, R. (2013). Convergence in state and local spending on education: are lotteries earmarked for education the key? Journal of Business & Economics Research, Mart 2013, Sayı 11/3.
- Psacharopoulos, G. (2006). The value of investment in education: theory, evidence, and policy. Journal of Education Finance, volume: 32, s: 113-136.
- Sopannah, A., Sudarma, M., Ludigdo, U. ve Djamhuri, A. (2013). Impact of local wisdom on public participation in local government budgeting. JAMAR, volume: 11, no: 1.
- Şahin, S. (2003). Okul merkezli yönetim uygulamaları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi. 9 (36), s: 582-605.
- Şener, O. (1996). Kamu Ekonomisi. Beta Yayınları.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). Eğitim ve okul yönetiminde eğitim bölgesi danışma kurullarının işlevi: kavramsal bir çözümleme. Eğitim Araştırmaları Dergisi. 2(6), s: 136-146.
- Taşçı, H. (2008). Yerel yöneticiler ve okul yöneticilerinin eğitimde yerelleşmeye ilişkin kendilerini hazır görme durumları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- TBMM (1961). 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu.
- TBMM (2004). 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.
- TBMM (2005a). 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.
- TBMM (2005b). 5393 sayılı Belediye Kanunu.
- TBMM (2013). 6360 sayılı On Dört İde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
- TEPAV (2012). Mali izleme raporu.
- Tepe, A. (2007). İstanbul büyükşehir belediyesinin yaygın eğitim uygulaması: İSMEK. Doktora tezi.
- Töremen, F.; Harktı, H. (2004). Eğitim bölgeleri ve eğitim kurullarının yapısal ve işleyiş sorunları ile etkililik düzeyi. Milli Eğitim Dergisi. 163, s: 169-185.

- Tural, N. K. (2002). Eğitim finansmanı. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Tuzcu, G. (2002). Eğitimin finansman gerekleri ve boyutları. Milli Eğitim Dergisi, sayı: 163.
- Türkoğlu, A. (1999). Karşılaştırmalı eğitim. Baki Yayınevi.
- Türkoğlu, R. (2004). Eğitimde yerelleşme sorununa kamu yönetimi temel kanunu tasarısı ve yerel yönetim yasa tasarısının getirdiği çözümler konusunda yerel yöneticilerin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(8).
- Uçar, R. ve Uçar, İ., H. (2004). Japon eğitim sistemi üzerine bir inceleme: çeşitli açılardan Türk eğitim sistemi ile karşılaştırma. Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE Dergisi, cilt: 12, sayı: 2.
- Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2009). Yerel yönetimler ve mali özerklik: Türkiye ve OECD ülkelerinin karşılaştırmalı analizi. BAÜ, SBED 12 (21).
- UNESCO, IIEP, Carnoy, M. (1999). Globalization And Educational Reform.
- UNESCO, IIEP (1999). Financing and financial management of education.
- Yardımcıoğlu, F. (2012). Eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisi. Doktora tezi.

EKLER DİZİNİ

EK 1. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

EYTPE / / 2015

Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
EYTPE Anabilim Dalı Başkanlığı'na

Tez Başlığı Konusu:	TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN EĞİTİM HARCAMALARINDAKİ ROLÜ VE ETKİLERİ
--------------------------------	--

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Fuat UZUN
(Öğrencinin Adı Soyadı, İmzası)

Öğrenci Bilgileri

Adı Soyadı	Fuat UZUN
Öğrenci No	N10142947
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Programı	EYTPE
Statüsü	☐ Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

Danışman Görüşü ve Onayı

Tez çalışmasının yürütülmesinde Etik Kurulundan izin alınmasına gerek yoktur.

Prof. Dr. Ş. Şule ERÇETİN
(İmza)
(Danışmanın ünvanı, Adı ve Soyadı)

EK 2. ÇİZELGELER

Çizelge –1: Eğitim Finansman Yaklaşımlarının Gerekçeleri ve Sınırlılıkları

Finansman Yaklaşımları	Gerekçeleri	Sınırlılıkları
Kamu finansmanı: Vergilerden sağlanan kaynaklarla finansman.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fırsat ve olanak eşitliğini yükseltir. ➤ Dışsal yararları göz önüne alır. ➤ Eğitim ve işgücü piyasası hakkında bilgi edindirerek iyi kararlar alınmasının temelini oluşturur. ➤ Ölçek ekonomisine uygun eğitim planlaması yapılmasını kolaylaştırır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kamusal kaynaklar daralabilir. ➤ Sistemi sorgulama ve değerlendirme olanağı sunmaz. ➤ Bireysel tercihler dikkate alınmayabilir.
Özel finansman: Eğitimden doğrudan yararlananların (öğrenci ve aileler) öğrenim fiyatı ödeyerek kaynak sağlamaları.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bedel ödeme, kullanımda etkinliği artırır. ➤ Eğitim sürecini sorgulama olanağı sağlar. ➤ Bireysel tercihler dikkate alınır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eğitimden yararlanmada eşitsizlikler artar. ➤ Eğitimde bireysel yararlar ön plana geçer, dışsallıklar ihmal edilir.
Karma finansman: Eğitimin çok yönlü finansmanı (Kamu, öğrenci ve aileler, işverenler, gönüllüler vb.).	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eğitimden yararlanan tüm kesimlerin eğitime ilgi düzeylerini yükseltir. ➤ Bir kaynaktaki daralma, başka bir kaynakla telafi edilebilir. ➤ Hem etkinlik hem de eşitliğe katkıda bulunur. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Maliyetlere, hangi kesimin hangi düzeyde katkıda bulunacağıının saptanması güçtür. ➤ Böyle bir sistemi kurma ve yönetme maliyeti yüksektir.

Kaynak: Tural, N., Eğitim Finansmanı. Ankara: Anı Yayınları, 2002. s.193 (Akt: Ateş, 2013)

Çizelge 2: İncelenen Ülkelerde Eğitime Tahsis Edilen Finansmanda Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Payları (2008)

Ülke	Kaynak Transferi Öncesi Planlama (%)			Kaynak Transferi Sonrası Gerçekleşme (%)		
	Merkezi Hükümet	Bölgesel Yönetim	Yerel Yönetim	Merkezi Hükümet	Bölgesel Yönetim	Yerel Yönetim
İngiltere	24.7	-	75.3	24.7	-	75.3
Almanya	9.8	72.1	18.0	8.6	68.5	22.9
Danimarka	-	-	-	42.4	-	57.6
Finlandiya	41.8		58.2	9.5		90.5
Fransa	69.1	17.8	13.1	69.0	18.0	13.0
Hollanda	90.0	-	10.0	84.6	-	15.4
İtalya	82.5	5.9	11.6	81.9	4.7	13.5
İspanya	12.0	82.3	5.7	11.4	62.9	5.7
G. Kore	72.0	16.0	12.0	0.7	28.7	70.5
Japonya	15.6	67.1	17.2	0.6	62.1	17.2

Kaynak: OECD (2011). Education At A Glance

Çizelge 3: Türkiye, İngiltere ve Finlandiya'daki Eğitim Sistemi İçinde Merkezi Yönetimin Ağırlığı

Konu	%		
	Türkiye	İngiltere	Finlandiya
Öğrenci Değerlendirme Sisteminin Belirlenmesi	30	0	7
Kullanılacak Ders Kitaplarının Belirlenmesi	68	0	0
Ders Kapsamlarının Belirlenmesi	76	2	16
Verilecek Derslerin Belirlenmesi	65	0	6

Kaynak: OECD (2009), PISA Veri Tabanı Tablo IV.3.6 (Akt: Ateş ve Burgaz, 2013)

Çizelge 4: Türkiye, İngiltere ve Finlandiya'da Eğitim Sistemi İçinde Okul Yönetiminin Ağırlığı

Konu	%		
	Türkiye	İngiltere	Finlandiya
Öğrenci Değerlendirme Sisteminin Belirlenmesi	42	88	50
Kullanılacak Ders Kitaplarının Belirlenmesi	14	98	98
Ders Kapsamlarının Belirlenmesi	9	77	32
Verilecek Derslerin Belirlenmesi	14	86	55

Kaynak: OECD (2009), PISA Veri Tabanı Tablo IV.3.6 (Akt: Ateş ve Burgaz, 2013)

Çizelge 5: MEB'nin Dönemler İtibariyle Okul, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Sayıları

Okul Türü	Öğretim Yılı	Okul/Birim	Öğretmen	Öğrenci	Mezun
İLKOKUL	1923/24	4.894	10.238	341.941	-
	1940/41	10.596	20.564	955.957	71.854
	1960/61	24.398	62.526	2.866.501	304.406
	1980/81	45.660	215.459	5.694.860	951.833
	1996/97	47.313	217.131	6.389.060	1.147.311
GENEL ORTAOKUL	1923/24	72	796	5.905	-
	1960/61	745	12.080	291.266	42.686

	1980/81	4.320	35.913	1.147.512	243.088
	1996/97	8.844	71.88	2.269.620	733.484
İLKÖĞRETİM	2004/05	35.611	401.288	10.565.389	1.125.012
	2010/11	32.797	503.328	10.981.100	-
GENEL ÖĞRETİM	1923/24	23	513	1.241	-
	1940/41	82	1.544	24.862	5.081
	1960/61	194	4.219	75.632	11.977
	1980/81	1.167	41.334	534.605	109.130
	2004/05	2.939	93.209	1.937.055	379.511
	2010/11	4.102	118.378	2.676.123	-
	1923/24	64	583	6.547	-
MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM	1940/41	103	1.355	20.264	2.995
	1960/61	530	8.333	108.221	23.507
	1980/81	1.864	33.969	520.332	101.240
	2004/05	3.877	74.405	1.102.394	211.323
	2010/11	5.179	104.327	2.072.487	-
	1923/24	9	307	2.914	321
FAKÜLTE VE YÜKSEKOKUL	1940/41	20	967	12.844	1.678
	1960/61	55	4.071	65.297	6.025
	1980/81	321	20.917	237.369	31.841
	2004/05	1.283	82.096	1.969.086	316.128
	2009/10	1.617	105.427	3.322.559	-

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (Akt: TEPAV, 2012)

Çizelge 6: Türkiye’de Okullaşma Oranları

Öğretim Yılı	İLKÖĞRETİM			ORTAÖĞRETİM			YÜKSEKÖĞRETİM		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1997-1998	84,74	90,25	78,97	37,87	41,39	34,16	10,25	11,28	9,17
2000-2001	95,28	99,58	90,79	43,95	48,49	39,18	12,27	13,12	11,38
2004-2005	89,66	92,58	86,63	54,87	59,05	50,51	16,60	18,03	15,10
2010-2011	98,41	98,59	98,22	69,33	72,35	66,14	30,42	31,24	29,55

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (Akt: TEPAV, 2012)

Çizelge 7: Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (2006-2013)

(Bin TL)

Yıllar	Merkezi Yönetim Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamaları	SYDTF Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamaları	Yerel Yönetim Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamaları	Kamu Kesimi Eğitim Harcamaları	Merkezi Yönetim Kaynakları ile Gerçekleşen Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı	Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı
2006	36.366.3	1.145.5	894.8	38.406.6	2,9	3,0
2007	39.631.3	1.074.0	1.136.0	41.841.3	3,0	3,2
2008	41.936.7	1.112.8	1.202.8	44.251.5	3,2	3,3
2009	46.725.1	1.294.7	1.635.9	49.655.6	3,7	3,9
2010	51.284.5	1.100.3	1.520.3	53.905.1	3,7	3,9
2011	55.121.4	1.181.2	1.706.5	58.008.7	3,7	3,9
2012	60.097.4	1.272.3	2.365.9	63.735.6	3,9	4,2
2013	64.200.1	1.213.3	2.600.1	68.013.6	4,1	4,3

Kaynak: ERG (2013). Eğitim İzleme Raporu

Çizelge 8: İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesi İle Karşılaştırılması (2005-2012)

(Milyon TL)

Yıl	MEB Bütçesi (a)	MEB Yatırım Harcamaları (b)	İl Özel İdare Eğitim Yatırımları (c)	İl özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesine Oranı (%) (c/a)	İl Özel İdare Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırımlarına Oranı (%) (c/b)
2005	14.883	1.230	948	6.4	77.1
2006	16.568	1.242	1.187	7.2	95.6
2007	21.356	1.596	1.108	5.2	69.5
2008	22.916	1.409	971	4.2	68.9
2009	27.447	1.924	529	1.9	27.5
2010	28.297	1.802	529	1.9	29.3
2011	34.112	1.996	603	1.8	30.2
2012	39.169	2.600	634	1.6	24.4

Kaynak: MEB (2013). Örgün Eğitim İstatistikleri

Çizelge 9: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Durumu (2006) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar	İl Özel İdaresi Gerçekleşen Gider Bütçesi	İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları
	2006	2006	2006
Adana	24.6	107.7	6.1
Ankara	71.8	261.0	21.2
Antalya	16.3	50.1	4.5
Aydın	7.9	27.5	6.5
Balıkesir	18	35.0	5.0

Bursa	21.3	172.7	16.1
Denizli	15.7	66.3	1.9
Diyarbakır	46.5	177.4	4.0
Erzurum	15.2	12.4	4.9
Eskişehir	7.8	24.0	3.8
G. Antep	26.2	20.1	2.8
Hatay	4.4	37.5	12.8
İstanbul	33.1	401.3	232.5
İzmir	18.7	113.6	21.5
K. Maraş	16.5	20.6	5.1
Kayseri	14.7	73.1	2.6
Kocaeli	21.0	35.2	6.9
Konya	32.0	124.3	5.1
Malatya	21.3	18.5	3.9
Manisa	22.9	27.8	0.9
Mardin	17.1	60.3	0.01
Mersin	27.8	59.0	0.7
Muğla	17.2	77.2	2.6
Ordu	15.2	75.0	5.8
Sakarya	1.1	16.3	2.7
Samsun	16.7	38.2	5.7
Şanlıurfa	31.9	77.2	1.1
Tekirdağ	11.6	19.1	5.3
Trabzon	20.2	28.2	2.3
Van	41.7	32.5	3.3
Toplam	630.3	2.289.1	395.1

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi

Çizelge 10: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2007-2009) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Gerçekleşen Gider Bütçesi			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Adana	32.6	50.1	47.4	114.7	140.7	146.8	10.1	16.3	9.1
Ankara	64.1	65.9	80.0	287.6	338.7	441.2	25.4	30.1	53.1
Antalya	31.7	40.5	33.9	53.0	71.6	62.7	6.5	13.7	7.1
Aydın	20.5	23.8	9.5	28.0	32.0	47.0	8.5	7.1	5.4
Balıkesir	20.2	19.9	29.6	43.0	34.8	46.5	4.3	5.2	5.4
Bursa	26.2	31.2	48.0	136.5	155.3	183.2	11.5	7.9	9.2
Denizli	13.5	16.3	19.7	71.9	92.6	96.9	5.2	10.5	9.4
Diyarbakır	48.2	67.5	55.5	54.0	60,7	52,1	9.6	9.0	6.9
Erzurum	20.6	17.4	40.2	28.6	33.1	35.9	7.9	10.1	7.8
Eskişehir	9.8	18.4	13.1	37	39	40	2.4	3.5	3.3
G. Antep	46.9	36.6	77.4	55.6	67.4	76.5	22.0	21.3	19.6
Hatay	5.2	3.5	24.6	36.9	30.8	48.3	8.9	3.2	12.4
İstanbul	66.7	74.8	63.8	424.7	409.8	475	189	130	161
İzmir	17.7	31	39.7	115	107	128	31.8	25.4	14.1
K. Maraş	19.2	28.1	38.8	27.0	35.9	44.9	6.5	5.4	6.0
Kayseri	13.0	19.6	20.3	72.8	86.9	85.1	4.1	3.8	5.0
Kocaeli	23.3	20.0	35.6	31.5	28.7	34.8	9.6	7.5	8.5
Konya	33.0	40.7	33.4	148.5	162.9	150.6	12.5	11.5	7.3
Malatya	17.9	21.8	24.8	20.4	26.3	35.4	3.9	3.8	5.4

Manisa	26.5	30.0	33.2	33.4	44.2	61.7	2.8	5.0	5.0
Mardin	16.7	21.1	28.1	93.1	90.0	126.3	6.9	4.3	15.9
Mersin	20.9	34.8	40.4	51.5	47.3	71.5	6.1	1.8	10.3
Muğla	15.7	15.5	22.5	89.3	76.2	89.0	7.1	3.3	3.6
Ordu	24.1	33.5	26.2	86.5	102.2	94.5	6.7	5.6	4.8
Sakarya	21.8	20.0	24.5	18.4	23.8	34.9	2.5	2.9	4.0
Samsun	30.6	26.0	2.8	39.6	44.0	43.2	5.0	8.9	5.3
Şanlıurfa	26.1	43.9	28.2	28.0	35.0	46.6	2.2	4.2	4.3
Tekirdağ	8.4	8.6	10.7	27.1	27.1	25.5	9.3	9.0	3.0
Trabzon	23.5	22.9	25.8	28.8	27.9	37.6	4.1	4.0	3.6
Van	43.8	57.9	68.5	30.4	29.9	41.5	3.7	3.9	4.2
Toplam	741	905	1.046	2.313	2.441	2.851	414	357	400

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi

Çizelge 11: MEB Bütçesi ve Yatırımları İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2010-2012) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Gerçekleşen Gider Bütçesi			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Adana	40.3	65.8	61.6	163.9	203.0	198.3	13.1	8.0	12.8
Ankara	82.0	102	122.9	413.4	447.2	448.4	29.5	53.2	42.6
Antalya	29.8	41.3	56.5	62.8	76.7	60.4	6.3	9.8	11.8
Aydın	1.4	12.3	13.4	46.0	80.8	47.8	1.5	4.3	6.2
Balıkesir	31.7	32.8	38.9	47.2	56.9	73.0	6.8	5.2	9.6

Bursa	43.3	48.9	54.1	193.6	214.2	210.8	9.6	14.7	21.1
Denizli	17.1	18.5	32.5	93.2	120.4	191.5	7.6	6.5	12.5
Diyarbakır	50.1	85.8	104.0	39.6	35.2	116.9	9.2	7.6	15.1
Erzurum	33.8	52.5	50.2	39.6	44.7	46.3	6.5	8.7	11.7
Eskişehir	17.8	19.7	23.1	30.0	32.0	35.0	4.3	4.2	5.4
G. Antep	59.3	93.6	80.0	52.2	84.9	72.5	12.1	33.0	28.7
Hatay	31.7	39.0	62.2	89.3	78.1	81.7	16.1	9.9	11.0
İstanbul	91.9	209	243.5	311.6	417.0	588.6	68.0	93.7	172
İzmir	42.1	76.0	78.0	102.0	125.0	187.4	22.2	12.8	25.4
K. Maraş	22.6	28.2	45.8	46.6	58.3	63.3	8.3	9.0	11.8
Kayseri	19.3	26.6	39.1	103.3	121.0	139.4	5.6	6.1	7.8
Kocaeli	23.3	37.5	40.4	38.9	46.3	69.8	13.3	11.5	28.0
Konya	41.5	60.6	84.5	185.7	266.9	323.9	18.5	21.1	18.4
Malatya	23.0	38.2	37.8	48.4	51.6	43.7	3.7	2.7	6.7
Manisa	37.4	36.0	49.0	86.8	81.5	85.0	6.9	7.2	5.4
Mardin	19.1	52.3	49.2	111.5	150.4	148.6	9.4	3.7	5.8
Mersin	39.6	53.7	47.9	49.1	52.8	73.4	7.1	2.2	10.6
Muğla	18.1	25.3	34.7	89.9	124.2	132.1	4.2	6.9	5.7
Ordu	33.0	47.3	48.8	111.1	132.7	156.9	4.1	5.0	4.5
Sakarya	20.9	26.9	32.0	36.6	47.7	54.9	5.9	5.2	11.8
Samsun	32.5	42.4	54.4	43.6	53.4	74.2	6.7	8.0	15.8
Şanlıurfa	39.8	44.6	26.4	61.2	141.5	154.2	16.7	20.0	13.0
Tekirdağ	8.9	23.8	22.4	26.9	21.6	30.0	3.7	0.9	3.7
Trabzon	23.6	38.4	40.3	30.9	40.3	45.3	3.6	3.5	5.8

Van	57.1	66.9	190.7	61.3	64.4	75.1	6.7	8.6	10.2
Toplam	973	1.453	1.784	2.796	3.471	4.028	325	360	522

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi

Çizelge 12: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2006) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar	İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları	İl Özel İdaresi Eğitim Harcamalarının MEB'den Aktarılan Kaynaklara Oranı
	(a)	(b)	(b/a) (%)
	2006	2006	2006
Adana	24.6	6.1	25
Ankara	71.8	21.2	30
Antalya	16.3	4.5	28
Aydın	7.9	6.5	82
Balıkesir	18	5.0	28
Bursa	21.3	16.1	76
Denizli	15.7	1.9	12
Diyarbakır	46.5	4.0	9
Erzurum	15.2	4.9	32
Eskişehir	7.8	3.8	49
G. Antep	26.2	2.8	11
Hatay	4.4	12.8	291
İstanbul	33.1	232.5	702
İzmir	18.7	21.5	115
K. Maraş	16.5	5.1	31
Kayseri	14.7	2.6	18
Kocaeli	21.0	6.9	33
Konya	32.0	5.1	16
Malatya	21.3	3.9	18

Manisa	22.9	0.9	4
Mardin	17.1	0.01	0
Mersin	27.8	0.7	2
Muğla	17.2	2.6	15
Ordu	15.2	5.8	38
Sakarya	1.1	2.7	245
Samsun	16.7	5.7	34
Şanlıurfa	31.9	1.1	3
Tekirdağ	11.6	5.3	46
Trabzon	20.2	2.3	11
Van	41.7	3.3	8
Toplam	630.3	395.1	63

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi

Çizelge 13: MEB MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2007-2009) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar (a)			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları (b)			İl Özel İdaresi Eğitim Harcamalarının MEB'den Aktarılan Kaynaklara Oranı (%) (b/a)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Adana	32.6	50.1	47.4	10.1	16.3	9.1	31	33	19
Ankara	64.1	65.9	80.0	25.4	30.1	53.1	40	46	66
Antalya	31.7	40.5	33.9	6.5	13.7	7.1	21	34	21
Aydın	20.5	23.8	9.5	8.5	7.1	5.4	41	29	57
Balıkesir	20.2	19.9	29.6	4.3	5.2	5.4	21	28	18
Bursa	26.2	31.2	48.0	11.5	7.9	9.2	44	25	19
Denizli	13.5	16.3	19.7	5.2	10.5	9.4	39	64	48
Diyarbakır	48.2	67.5	55.5	9.6	9.0	6.9	20	14	12
Erzurum	20.6	17.4	40.2	7.9	10.1	7.8	38	59	19

Eskişehir	9.8	18.4	13.1	2.4	3.5	3.3	24	20	25
G. Antep	46.9	36.6	77.4	22.0	21.3	19.6	47	58	25
Hatay	5.2	3.5	24.6	8.9	3.2	12.4	71	91	50
İstanbul	66.7	74.8	63.8	189	130	161	283	174	252
İzmir	17.7	31	39.7	31.8	25.4	14.1	180	82	36
K. Maraş	19.2	28.1	38.8	6.5	5.4	6.0	34	19	15
Kayseri	13.0	19.6	20.3	4.1	3.8	5.0	32	19	25
Kocaeli	23.3	20.0	35.6	9.6	7.5	8.5	41	38	24
Konya	33.0	40.7	33.4	12.5	11.5	7.3	38	28	22
Malatya	17.9	21.8	24.8	3.9	3.8	5.4	22	17	22
Manisa	26.5	30.0	33.2	2.8	5.0	5.0	11	17	15
Mardin	16.7	21.1	28.1	6.9	4.3	15.9	41	20	57
Mersin	20.9	34.8	40.4	6.1	1.8	10.3	29	5	25
Muğla	15.7	15.5	22.5	7.1	3.3	3.6	45	21	16
Ordu	24.1	33.5	26.2	6.7	5.6	4.8	28	17	18
Sakarya	21.8	20.0	24.5	2.5	2.9	4.0	11	15	16
Samsun	30.6	26.0	2.8	5.0	8.9	5.3	16	34	189
Şanlıurfa	26.1	43.9	28.2	2.2	4.2	4.3	8	10	15
Tekirdağ	8.4	8.6	10.7	9.3	9.0	3.0	119	105	28
Trabzon	23.5	22.9	25.8	4.1	4.0	3.6	17	17	14
Van	43.8	57.9	68.5	3.7	3.9	4.2	8	7	6
Toplam	741	905	1.046	414	357	400	56	39	38

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi

Çizelge 14: MEB'den Aktarılan Bütçe İle İl Özel İdare Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (2010-2012) (Büyükşehir Bazında)

(Milyon TL)

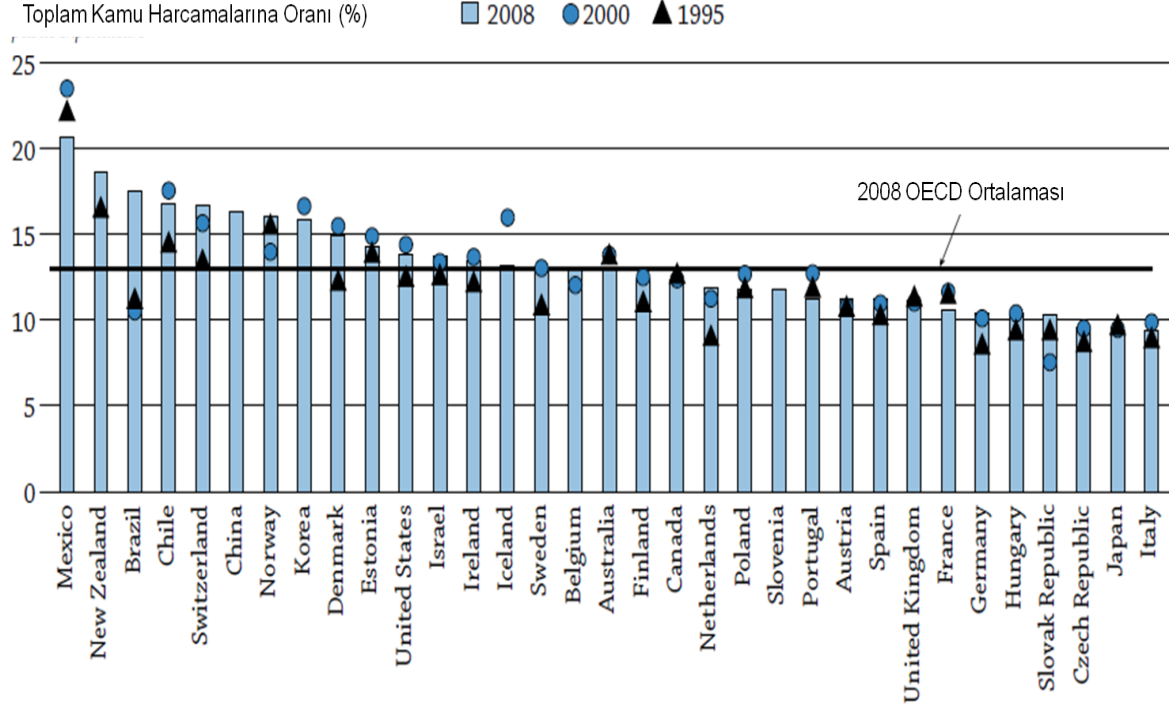
İl	Merkezi Bütçeden Eğitim Hizmetine Aktarılan Kaynaklar			İl Özel İdaresi Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamaları			İl Özel İdaresi Eğitim Harcamalarının MEB'den Aktarılan Kaynaklara Oranı		
	(a)			(b)			Oranı (%) (b/a)		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Adana	40.3	65.8	61.6	13.1	8.0	12.8	33	12	21
Ankara	82.0	102	122.9	29.5	53.2	42.6	36	52	35
Antalya	29.8	41.3	56.5	6.3	9.8	11.8	21	24	21
Aydın	1.4	12.3	13.4	1.5	4.3	6.2	107	35	46
Balıkesir	31.7	32.8	38.9	6.8	5.2	9.6	21	16	25
Bursa	43.3	48.9	54.1	9.6	14.7	21.1	22	30	39
Denizli	17.1	18.5	32.5	7.6	6.5	12.5	44	35	38
Diyarbakır	50.1	85.8	104.0	9.2	7.6	15.1	18	9	15
Erzurum	33.8	52.5	50.2	6.5	8.7	11.7	19	17	23
Eskişehir	17.8	19.7	23.1	4.3	4.2	5.4	24	21	23
G. Antep	59.3	93.6	80.0	12.1	33.0	28.7	20	35	36
Hatay	31.7	39.0	62.2	16.1	9.9	11.0	51	25	18
İstanbul	91.9	209	243.5	68.0	93.7	172	74	45	71
İzmir	42.1	76.0	78.0	22.2	12.8	25.4	53	17	33
K. Maraş	22.6	28.2	45.8	8.3	9.0	11.8	37	32	26
Kayseri	19.3	26.6	39.1	5.6	6.1	7.8	29	29	20
Kocaeli	23.3	37.5	40.4	13.3	11.5	28.0	57	31	69
Konya	41.5	60.6	84.5	18.5	21.1	18.4	45	35	22

Malatya	23.0	38.2	37.8	3.7	2.7	6.7	16	7	18
Manisa	37.4	36.0	49.0	6.9	7.2	5.4	18	20	11
Mardin	19.1	52.3	49.2	9.4	3.7	5.8	49	7	12
Mersin	39.6	53.7	47.9	7.1	2.2	10.6	18	4	22
Muğla	18.1	25.3	34.7	4.2	6.9	5.7	23	27	16
Ordu	33.0	47.3	48.8	4.1	5.0	4.5	12	11	9
Sakarya	20.9	26.9	32.0	5.9	5.2	11.8	28	19	37
Samsun	32.5	42.4	54.4	6.7	8.0	15.8	21	19	29
Şanlıurfa	39.8	44.6	26.4	16.7	20.0	13.0	42	45	49
Tekirdağ	8.9	23.8	22.4	3.7	0.9	3.7	42	4	17
Trabzon	23.6	38.4	40.3	3.6	3.5	5.8	15	15	14
Van	57.1	66.9	190.7	6.7	8.6	10.2	12	13	5
Toplam	973	1.453	1.784	325	360	522	33	25	29

Kaynak: MEB (2013). MEB Yönetim Bilgi Sistemi

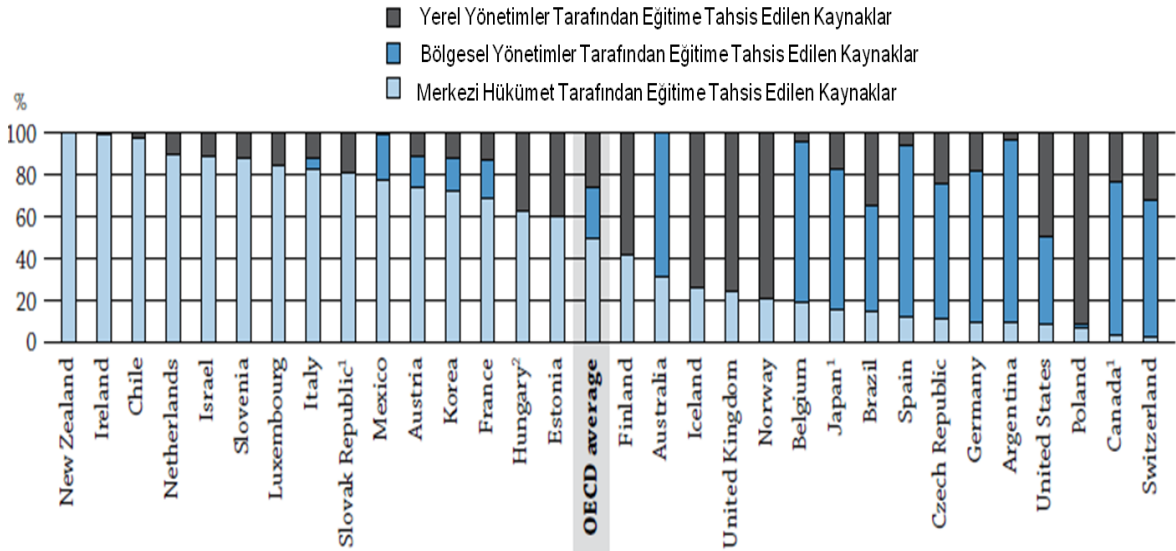
EK 3. ŞEKİLLER

Şekil 1: OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (1995, 2000, 2008 Yılları)

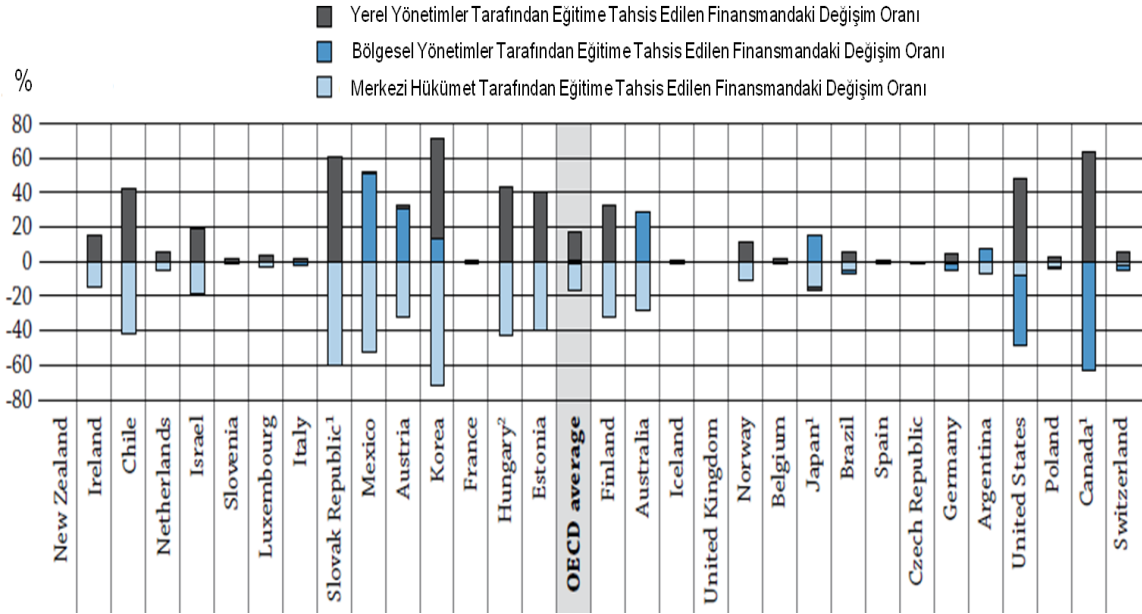
Kaynak: OECD, Education At A Glance, 2011

Şekil 2: OECD Ülkelerinde Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Tarafından Eğitime Tahsis Edilen Kaynaklar (2008)

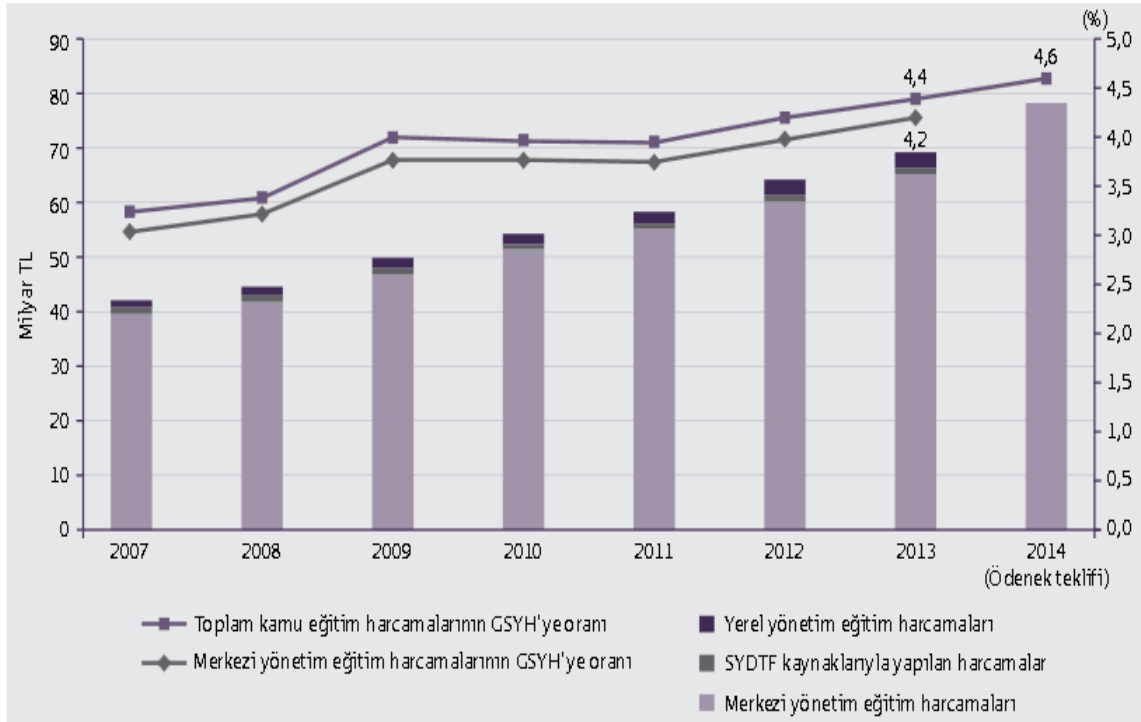
Kaynak: OECD, Education At A Glance, 2011

Şekil 3: OECD Ülkelerinde Merkezi Hükümet, Bölgesel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Tarafından Eğitime Tahsis Edilen Finansmandaki Değişim Oranları (2008)

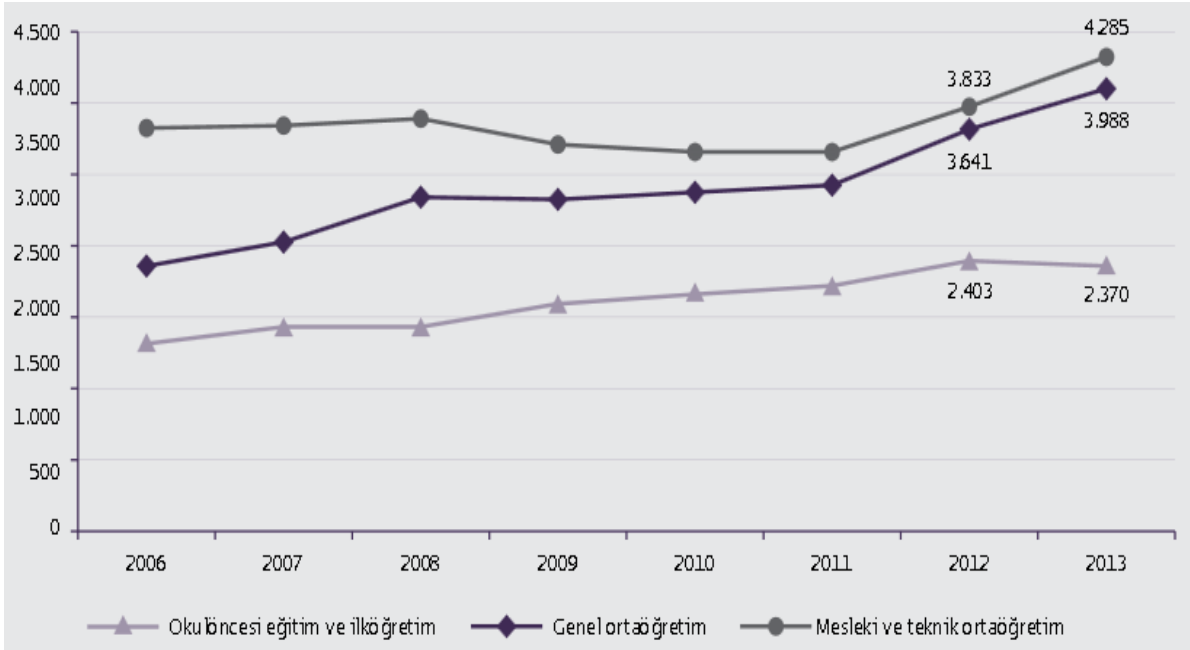
Kaynak: OECD, Education At A Glance, 2011

Şekil 4: Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (2007-2014)

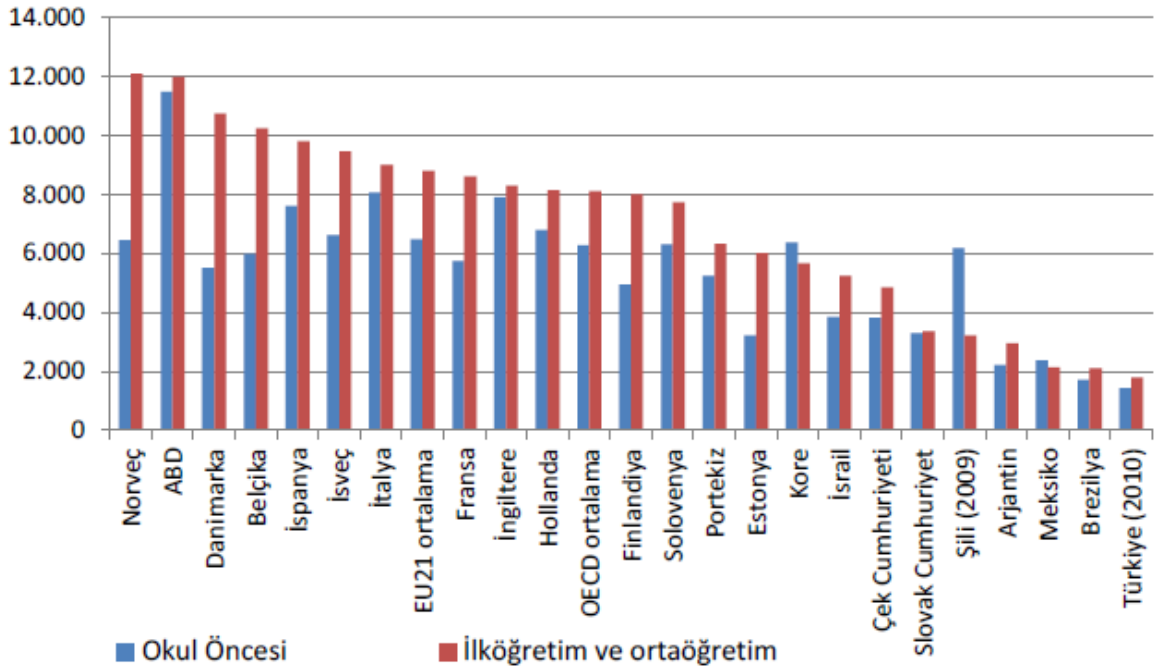
Kaynak: ERG (2013). Eğitim İzleme Raporu

Şekil 5: Türkiye’de Öğrenci Başına yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2006-2013)

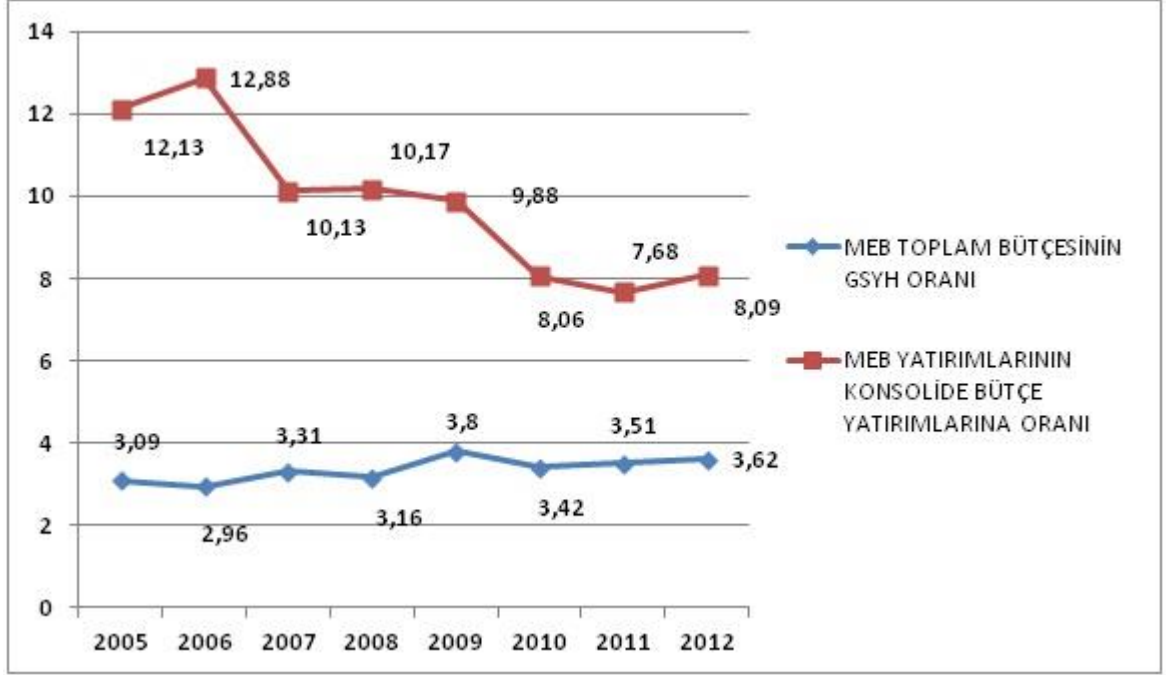
Kaynak: ERG (2013). Eğitim İzleme Raporu

Şekil 6: Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğrenci Başına Eğitim Harcamaları (2010) (TL)

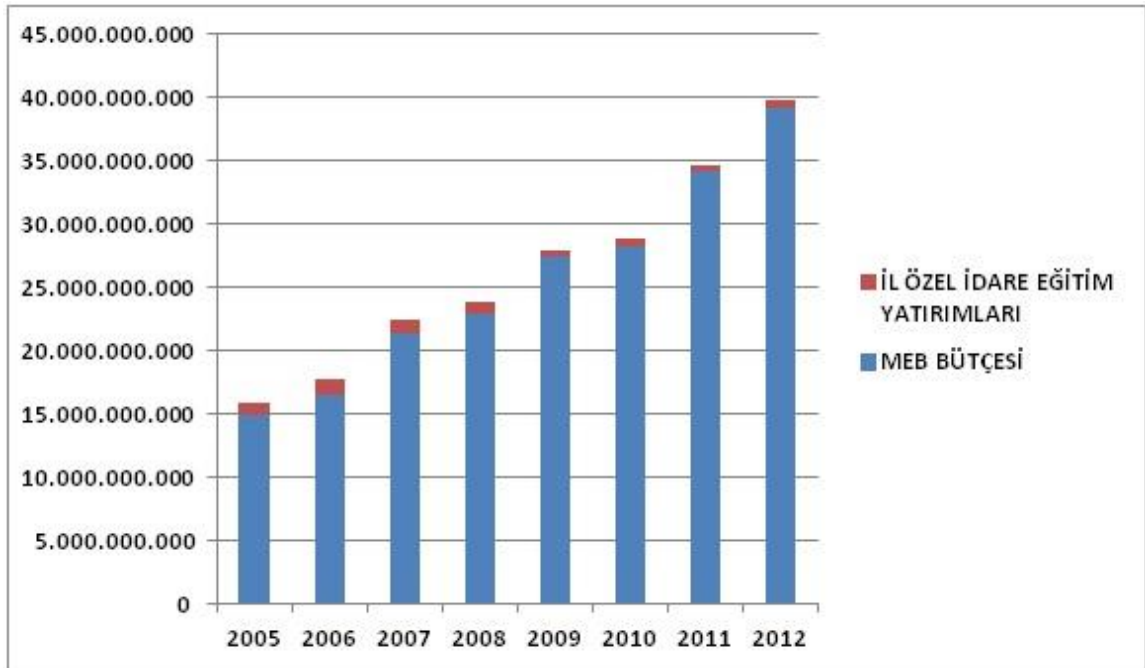
Kaynak: OECD, 2011, Emil, Yılmaz, 2010, UNICEF, Çocuk Yoksulluğu ve Kamu Politikaları Analizi Projesi, 2009

Şekil 7: MEB Bütçesinin GSYH ve Konsolide Bütçe Yatırımlarına Oranı (2005-2012) (%)

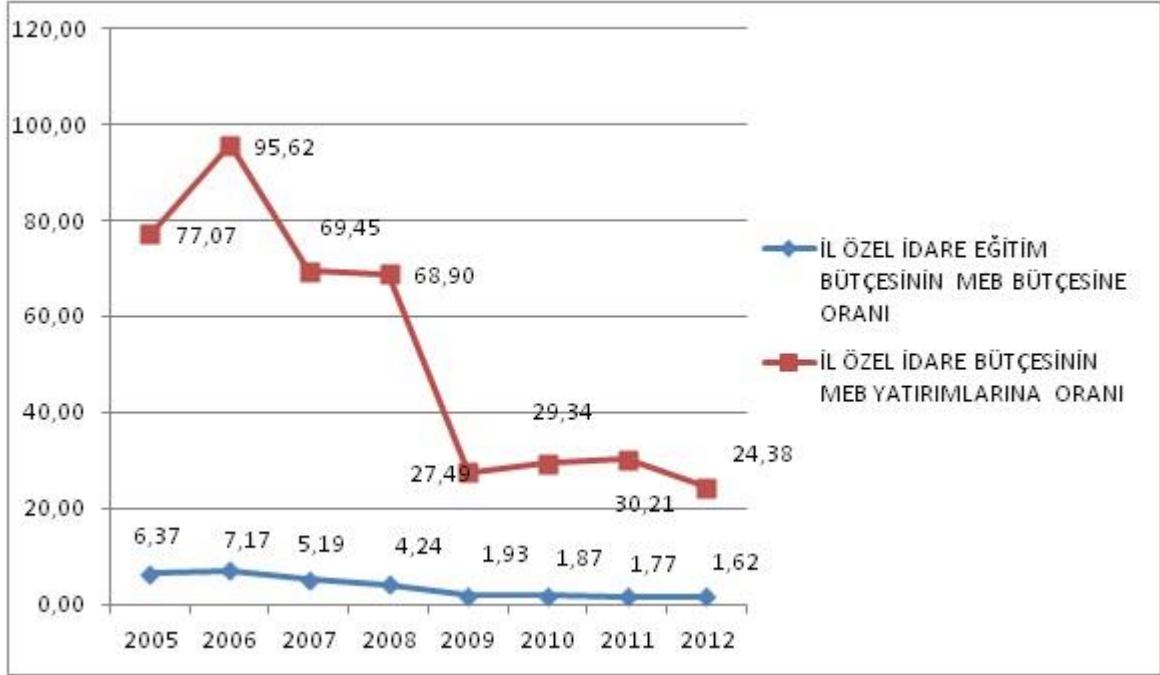
Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri

Şekil 8: İl Özel İdareleri Eğitim Bütçesi İle MEB Bütçesinin Karşılaştırılması (2005-2012) (TL)

Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri

Şekil 9: İl Özel İdare Eğitim Bütçesinin MEB Bütçesi İle Karşılaştırılması (2005-2012) (%)

Kaynak: MEB (2013). MEB Örgün Eğitim İstatistikleri

EK 4. ORJİNALLİK RAPORU

Originality GradeMark PeerMark

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN
FUAT UZUN TARAFINDAN

turnitin %6
BENZER 1 ÜZERİNDEN

**TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN EĞİTİM
HARCAMALARINDAKİ ROLÜ VE ETKİLERİ**

**THE ROLE AND EFFECT OF LOCAL ADMINISTRATIONS
ON THE EDUCATIONAL SPENDING IN TURKEY**

Fuat UZUN

Hacettepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
Bilim Dalı İçin Öngördüğü
Doktora Tezi
olarak hazırlanmıştır.

Tüm kaynaklar

1 in 20 Eşleşmesi

- www.memurlar.net.biz
İnternet kaynağı - 2 uris % < 1
- www.bekad.org
İnternet kaynağı % < 1
- www.cumhuriyet.edu.tr
İnternet kaynağı - 3 uris % < 1
- www.edimeozelidare.gov.tr
İnternet kaynağı % < 1
- www.eskisehirkentkonse...
İnternet kaynağı % < 1
- www.kas.de
İnternet kaynağı % < 1
- eacea.ec.europa.eu
İnternet kaynağı % < 1
- www.kucukcekmece.bel.tr
İnternet kaynağı - 2 uris % < 1

Kaynakları Çıkar

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Fuat UZUN
Doğum Yeri	Ankara
Doğum Yılı	1975
Medeni Hali	Evli

Eğitim ve Akademik Durumu

Lise	Ankara Lisesi	1992
Lisans	Niğde Üniversitesi İşletme	1999
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi Kamu Yönetimi	2009
Yabancı Dil	İngilizce, Fransızca	
İş Deneyimi	Müfettiş - Ankara Büyükşehir Belediyesi	2001 - 2006
	İç Denetçi - Ankara Büyükşehir Belediyesi	2006 - 2014
	Genel Sekreter Yardımcısı - Manisa Büyükşehir Belediyesi	2014 -